

Ira Tuomainen

”TÄTÄ KAUTTA PÄÄSTÄÄN VAIKUTTAMAAN LASTEN JA NUORTEN ASIOIHIN”

Pienten kuntien osallistuminen UNICEFin Lapsiystävällinen
kunta -malliin

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Syksy 2021

TIIVISTELMÄ

Ira Tuomainen: "Tätä kautta päästään vaikuttamaan lasten ja nuorten asioihin". Pienten kuntien osallistuminen UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta

Lokakuu 2021

Viime aikoina uutisissa on ollut esillä päiväkotien ja koulujen lakkauttaminen eritoten pienissä kunnissa. Lakkauttaminen liittyy suuremmissa mittakaavassa kunnan omiin paikallisiin haasteisiin ja kehittämiskohteisiin. Tällöin ratkaisuja voidaan hakea kansallisista ja kansainvälisistä malleista. Yhä useampi Suomen kunta on osallistunut mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin, jota toteutetaan ympäri maailmaa. Malli on siis rantautunut myös tänne Suomeen. Tämän laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkia sitä, miksi pienet kunnat ovat osallistuneet malliin mukaan.

Teoreettinen lähtökohta muodostuu kahdesta erillisestä kokonaisuudesta. Ensimmäisessä osuudessa tarkastellaan vertailevaa kasvatustiedettä, jonka keskiössä on kansallisten ja kansainvälisten mallien tai käytäntöjen siirtämistä kontekstista toiseen. Tämä luo hyvän pohjan toisen teoriaosuuden käsittelyyn, jossa paikallinen konteksti on tarkastelun kohteena. Paikallinen konteksti rakentuu pienten kuntien ympärille.

Tutkimuksen aineisto koostuu yhteensä neljästä puolistrukturoidusta haastattelusta, joista kolme on kunnan virkamiehen haastattelua ja yksi on UNICEFin asiantuntijan haastattelu. Aineistoa on täydentämässä lisäksi kyseisten kolmen kunnan kuntastrategiat. Haastattelut litteroitiin ja analyysimenetelmänä oli sisällönanalyysi. Virkamiesten ja UNICEFin asiantuntijan haastatteluista ei pidetä tässä tutkimuksessa samanveroisena, joten asiantuntijan haastattelua ei analysoitu samalla tavalla kuin virkamiesten haastatteluja.

Ennen varsinaisia tutkimuksen tuloksia perehdytään Lapsiystävällinen kunta -malliin ja sen sisältämiin vaiheisiin. Tämän jälkeen pureudutaan keskeisiin tuloksiin, joita peilataan tämän tutkimuksen teoriaan ja kirjallisuuteen. Ensimmäinen tulososio käsittelee sitä, että kunnalla on halu edistää kunnan tasolla lasten oikeuksia. Toinen tulososio tarkastelee sitä, että malli on kokonaisvaltaisesti osana kunnan toimintaa eikä taten ole irrallinen osa. Kolmannen tulososion keskiössä on lapsiystävällisyydestä viestiminen ja kunnan vetovoimaisuuden lisääminen.

Johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että malli ei ole irrallinen kunnan muusta toiminnasta, vaan se koskettaa koko kuntaa. Malli ei sisälly ainoastaan opetus- ja sivistystoimen tehtäviin, vaan se koskee myös muita kunnan toimialoja. Kuntien syy lähteä mukaan malliin ei ole yksiselitteinen, vaan taustalla on monia syitä. Kuitenkin lasten oikeuksien toteutuminen ja niiden edistäminen korostuu haastatteluissa kaikista eniten. Malli antaa kunnalle selkeälinjaisen rakenteen, jota kunta voi seurata johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla mielekästä kohdentaa tarkastelu yksinomaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin, sillä malli itsessään on jo kiehtova tutkimuskohde. Muita ehdotuksia jatkotutkimukselle olisi kuntien virkamiesten näkökulman sijasta UNICEFin asiantuntijoiden käsitysten tutkiminen.

Avainsanat: vertaileva kasvatustiede, UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	KANSAINVÄLISELTÄ TASOLTA PAIKALLISELLE TASOLLE	6
2.1	Vertaileva kasvatustiede	7
2.2	Globalisaatio ja kansainvälisyys	10
2.3	Mallin siirtäminen kontekstista toiseen	13
2.4	Kolmannen sektorin rooli	16
3	PAIKALLINEN KONTEKSTI	19
3.1	Pienen kunnan määrittely	19
3.2	Kunnan tehtäviin liittyvät haasteet	23
3.3	Kunnan tehtävät lapsille ja nuorille	27
3.4	Lapset ja nuoret kunnan jäseninä	28
3.5	Kunnan maine ja vetovoimaisuus	30
4	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA	32
4.1	Tutkimustehtävä	32
4.2	Aineiston esittely	33
4.3	Aineiston keruu	36
4.3.1	<i>Puolistrukturoitu haastattelu</i>	37
4.4	Haastatteluiden toteutus	39
4.5	Aineiston analysointi	42
4.6	Tutkimuksen eettisyys	47
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	50
5.1	Valmis malli	50
5.2	Lasten oikeuksien toteutuminen ja edistäminen kunnan tasolla	59
5.2.1	<i>Kunnan halu olla lapsiystävällisempi</i>	60
5.2.2	<i>Lasten edun katsominen</i>	62
5.2.3	<i>Lasten osallisuus ja osallistuminen</i>	63
5.2.4	<i>Heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevat</i>	66
5.3	LYK-malli on kokonaisvaltaisesti osana kuntaa	68
5.3.1	<i>Osana kunnan kehittämistä</i>	69
5.3.2	<i>Kunnan strategia</i>	70
5.3.3	<i>Yhteistyö kunnan muiden toimielinten ja tahojen kanssa</i>	72
5.3.4	<i>Kunnan palvelut lapsille ja lapsiperheille</i>	77
5.4	Lapsiystävällisyydestä viestiminen	80
5.4.1	<i>Lapsiystävällisyydestä viestiminen ja viestinnällinen lisäarvo kunnalle</i>	81
5.4.2	<i>Kunnan vetovoimaisuus</i>	83
6	POHDINTA	85
6.1	Johtopäätökset	85
6.2	Tutkimusprosessin arviointi	88
6.3	Jatkotutkimusehdotukset	90
	LÄHTEET	92
	LIITTEET	100

1 JOHDANTO

Tällä hetkellä monet pienet kunnat joutuvat lakkauttamaan tai järjestämään uudelleen varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluita, esimerkiksi päiväkoteja, kunnan muuttotappion, huonon taloustilanteen tai syntyvyyden alentumisen vuoksi. Palveluiden uudelleenjärjestämisestä voi seurata lapsiperheille esimerkiksi konkreettisia elämänpäätöksiä, arjen vaikeutumista sekä negatiivisia tunteita, sillä perheen lähimmän päiväkodin lakkauttaminen tai siirtäminen toiseen yksikköön voi mahdollisesti vaikeuttaa perheen arkea. Pienille kunnille onkin merkittävää, että kunta pysyisi mahdollisimman elinvoimaisena ja vetovoimaisena, ja laadukkaita palveluita pystyttäisiin tarjoamaan lapsille ja nuorille sekä lapsiperheille myös tulevaisuudessa. Valtiovarainministeriö (2020b, 204) tuo esille, että varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tarpeeseen vaikuttaa lasten määrä, mutta se on edellytys myös niiden palveluiden järjestämiseen.

Paikallisiin kehittämiskohteisiin ja haasteisiin voidaan hakea ratkaisuja kansallisista ja kansainvälisistä malleista. Kansainvälisellä tasolla toimivan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin tarkoituksena on pähkinänkuoressa lasten ja nuorten oikeuksien toteutuminen ja edistäminen heidän omassa arjessaan. Mallia ja sen vaiheita tarkastellaan tutkimuksessa myöhemmin luvussa 5.1. Mikäli kunta suorittaa malliin kuuluvat vaiheet onnistuneesti, se voi saada UNICEFiltä Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen. Mielenkiintoista onkin pohtia, millaisia vaikutuksia tunnustuksella on pienen kunnan tulevaisuuteen. Voisiko tunnustus toimia eräänlaisena vetovoimatekijänä? Auttaako tunnustus profiloimaan kuntaa tietynlaiseksi kunnaksi? Millaiset tekijät ovat vaikuttaneet kunnan lähtemiseen? Muun muassa edellä oleviin pohdintoihin pyritään saamaan vastauksia tämän tutkimuksen aikana. Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena onkin selvittää sitä, miksi pienet kunnat ovat osallistuneet UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin. Suomen kontekstissa tästä aiheesta ei ole löydettävissä aikaisempaa tutkimusta.

Tämän pro gradu -tutkielman sisältö etenee tavanomaisesti tieteellisen tutkimuksen mukaisesti. Johdannon jälkeen kaksi seuraavaa lukua on tarkoitettu teoreettisen viitekehyksen tarkasteluun, joka on jaettu kahteen osaan. Ensiksi käsitellään vertailevaa kasvatustiedettä, johon löytyi paljolti englanninkielistä kirjallisuutta. Luvun merkittävimpana alalukuna voitaneen pitää lukua 2.3, joka keskittyy koulutukseen liittyvien käytäntöjen siirtämiseen kontekstista toiseen. Kyseisessä alaluvussa esitellään käsitteitä, jotka auttavat ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Seuraavaksi on paikallista kontekstia käsittelevä luku 3, jossa konteksti rakentuu tämänhetkisten pienten kuntien tilanteen ympärille. Luku 3 pohjustaa melko yksityiskohtaisesti sitä, millaisia haasteita pienet kunnat joutuvat kohtaamaan. Lisäksi luvussa 3 tarkastellaan lapsia ja nuoria osana kunnan toimintaa sekä kunnan mainetta ja vetovoimaa. Tämän jälkeen luku 4 kohdistuu tutkimuksen metodologiaan. Seuraavaksi luvussa 5 tarkastellaan tutkimuksen tuloksia, joita peilataan tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kirjallisuuteen. Viimeisenä on pohdinta, johon sisältyy johtopäätökset, tutkimuksen arviointi ja ehdotukset liittyen mahdollisiin jatkotutkimuksiin.

2 KANSAINVÄLISELTÄ TASOLTA PAIKALLISELLE TASOLLE

Teoreettinen viitekehys on jaettu kahteen kokonaisuuteen: ensimmäisessä osassa tarkastellaan globaalin mallin siirtymistä paikalliseen kontekstiin, kun taas toinen osuus kohdentuu pienten kuntien kontekstin käsittelyyn. Steiner-Khamsi (2012, 3) tuo artikkelissaan esille, että metodologisesti kaikki rajoja ylittäviin uudistuksiin liittyvät tutkimukset ovat oletusarvoisesti vertailevia. Samat uudistukset tai parannukset ilmestyvät esiin uudelleen ja uudelleen eri osissa maailmaa. Uudistuksia koskeva tutkimus on kahden suuren ja jatkuvasti kasvavien akateemisten kenttien risteyksessä, jossa on vertaileva kasvatustiede. Keskittymistä paikallispoliittisten kontekstien ymmärtämiseen laajemman kansainvälisen tai globaalin kehityksen taustalla on pidetty vertailevan kasvatustieteen merkittävänä ominaisuutena. On tärkeää tarkastella taustalla olevaa paikallispoliittista kontekstia, sillä se tarjoaa vihjeitä sen ymmärtämiseksi, miten joku lainattu uudistus resonoi ja miten se toimii ratkaisuna tai sen tukena. (Steiner-Khamsi 2012, 3–4.) Tämän takia toinen kokonaisuus teoreettisesta viitekehuksesta kohdentuu paikallisen kontekstin hahmottamiseen ja ymmärtämiseen.

Tämä luku on jaettu neljään alalukuun. Ensimmäisessä alaluvussa tutustutaan vertailevaan kasvatustieteeseen, joka voidaan tuntea myös nimellä vertaileva koulutustutkimus. Siinä painottuu vahvasti globalisaation ja kansainvälisyyden rooli, joten toinen alaluku kohdentuu niihin ilmiöihin. Kolmannen alaluvun huomio kiinnittyy globaalien mallien kulkeutumiseen kontekstista toiseen ja siinä esitellään siihen liittyviä käsitteitä, joita ei välttämättä löydy suomenkielisestä tieteellisestä kirjallisuudesta. Neljänneksi on lyhyt tarkastelu kolmannen sektorin roolista, sillä UNICEFin malli on kuitenkin tutkimuksen keskiössä.

2.1 Vertaileva kasvatustiede

Vertailevasta kasvatustieteestä ei löydy kovinkaan paljoa suomenkielistä kirjallisuutta, mutta sen sijaan englanninkielistä kirjallisuutta on saatavilla. Täten haasteena onkin ollut englanninkieliset käsitteet, joille ei löydy suomen kielessä vastaavanlaista tai sopivaa vastinetta. Aluksi täytyy hieman pohtia vertailevaa kasvatustiedettä, sillä se voi olla käsitteenä hieman hämäävä. Vertailu-sana ei liity ainoastaan maiden välisten koulutusjärjestelmien vertailuun, vaikka sen voisi aluksi ymmärtää niin. Vertaileva kasvatustiede on englannin kielessä *comparative education*, ja *education* on suoraan suomennettuna koulutus. Kuitenkin suomen kielessä se tunnetaan ehkä paremmin kasvatustieteenä koulutus-sanan sijasta. Vertaileva kasvatustiede voidaan myös tuntea vertailevana koulutustutkimuksena, joten edellä mainittuja sanoja käytetään tässä tutkimuksessa toistensa synonyymeina. Tämä liittyy kirjoittajan omaan pohdintaan.

Mikäli käytettäisiin muotoa vertaileva koulutus, niin se voisi supistaa vertailevan kasvatustieteen määritelmää. Turner (2018, 99) pohtii kasvatustutkimuksen perustan taustalla olevia epistemologisia, ontologisia ja sosiologisia päätöksiä havainnollistamalla avainkohtia keskeisillä keskusteluilla vertailevan ja kansainvälisen kasvatuksen alalla. Vertailevan koulutustutkimuksen sisällön kiinnostus kohdistuu koulutusjärjestelmien moninaisuuteen ympäri maailmaa. Tämä kuitenkin epäonnistuu alan määritelmänä, koska koulutus tarkoittaa laajimmassa merkityksessä jokaista kulttuuritoimintaa, joka on suunniteltu tai tarkoitettu välittämään yhden sukupolven kulttuuriperintöä seuraavalle. (Turner 2018, 100.) Vertaileva kasvatustiede on käsitteenä paljon kattavampi kuin vertaileva koulutus ja sisältää koulutuksen lisäksi muitakin elementtejä kuten kulttuurin. Englannin kielen *education*-sana voikin olla hieman harhaanjohtava, sillä suomeksi käännettynä se useimmiten liitetään sanaan koulutus. Kuitenkin niin vertaileva koulutus kuin vertaileva kasvatustiede tarkoittanevat samaa.

Eri kansakuntien poikkeavuudet kasvatus- ja koulutusjärjestelmien välillä on ollut vertailevan kasvatustieteen kiinnostuksena. Tutkimuskohteena voi olla esimerkiksi kansalliset koulutusjärjestelmät eri tasoineen ja ominaisuuksineen, kansallisten koulutuspolitiikkojen erot ja yhtäläisyydet, koulutuksen talouteen

liittyvät erilaiset indikaattorit, koulutusasenteet ja opiskelijavirrat. (Rinne, Kivirauma & Lehtonen 2015, 77–78.) Vertailevan kasvatustieteen ala on erityisen tärkeä, sillä sen avulla voidaan pyrkiä ymmärtämään yleisiä kysymyksiä sekä kansallisia, alueellisia ja paikallisia eroja, joita koulutuspolitiikan päättäjät ja ammattilaiset kohtaavat (Arnove 2013, 12). Tähän Turner (2018, 102) lisää, että vertaileva kasvatustiede pyrkii yleisesti tunnistamaan ehdollisuudet, paikallisen kulttuurin vaikutukset ja lähestymistapojen erot kansallisissa ja alueellisissa olosuhteissa. Vertailevan kasvatustieteen tutkimuksen roolista näyttää tulevan ennestään tärkeämpi tutkimusalue globalisoituvassa maailmassa, jossa kansallisvaltioiden rajoja ylitetään monissa asioissa. Ylikansalliset organisaatiot, kuten OECD, Unesco ja Euroopan Unioni ruokkivat entisestään globalisoituvaa maailmaa. (Rinne ym. 2015, 78.) Myös UNICEFia voidaan pitää ylikansallisena organisaationa, sillä se vaikuttaa kansainvälisesti eri puolilla maailmaa.

Lapsiystävällinen kunta -mallin tutkiminen on koulutuspolitiikkaan liittyvän toimintatavan kulkeutumisen tarkastelua, ja etenkin tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään syitä pienten kuntien osallistumisesta malliin. Turner (2018, 104) toteaa, että vertailevan kasvatustieteen tutkijat etsivät selityksiä joillekin kulttuurisille ilmiöille. Vertailevan kasvatustieteen edustajat kuvailevat, analysoivat ja koettavat ymmärtää yksityiskohtaisia kansainvälisten toimintatapojen soveltamisen vaikutuksia paikallisen tason koulutusuudistuksissa. Näin ollen tutkijat tarkastelevat koulutuspolitiikkaan liittyvien toimintatapojen kulkeutumista ja siihen liittyviä syitä. Tarkastelussa on myös siihen liittyvä prosessi ja toteuttaminen. Lisäksi tähän liittyvät niin sanotut siirtämisen välittäjät, jotka toteuttavat toimintatavan siirtymistä heidän paikalliseen kontekstiinsa. (Steiner-Khamsi 2004, 1–2.) Siirtämisen välittäjät voidaan tulkita kunnan virkamieheksi, koska he vastaavat pääosin Lapsiystävällinen kunta -mallista omassa kunnassaan. Kuitenkin voi olla mahdollista, että joissakin muiden maiden konteksteissa siirtymistä edistävät tahot ovat jotkin muut kuin kunnan virkamiehet.

Vertailevan kasvatustieteen etuna uskotaan olevan se, että siinä piilee etu oppia muiden maiden koulutusjärjestelmistä ja -politiikasta. Erottuvilla malleilla, jotka on havaittu yhtä tehokkaiksi muissa järjestelmissä ja maissa, on suuri vetovoima. Itse asiassa tämä onkin luonut valtavan kiinnostuksen vertailevassa

kasvatustieteessä, mikä on tutkijoista hämmästyttävää. (Steiner-Khamsi 2004, 1.) UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallia voisía luonnehtia vetovoimaiseksi malliksi, sillä sitä toteutetaan useissa maissa, ja Suomessakin yhä useampi kunta on kiinnostunut mallista. Oletusarvoisesti malli herättää myös muissakin maissa yhä enemmän huomiota ja houkuttelevuutta, ja sitä aletaan toteuttamaan muidenkin maiden konteksteissa.

Mitter (2009, 87) pohtii vertailevan kasvatustieteen tutkimuskohteita, ja hänen mukaansa päähuomio on kohdistunut – ja ehkä kohdistuu edelleen – maantieteelliseen, institutionaaliseen ja temaattiseen näkökulmaan. Tutkimuksissa päähuomio on voinut kohdistua myös yliopistoihin, tutkimuslaitoksiin, alueellisuuteen ja valtioihin. Vaikka Euroopassa vertailevan kasvatustieteen tutkijat ovat kiinnittäneet huomionsa niin sanottuun monimuotoisuuteen, johon sisältyvät kansallisten koulutusjärjestelmien erityispiirteet, tutkijat eivät ole luopuneet kiinnostuksestaan Euroopan yhtenäisyyteen. (Mitter 2009, 87–88.) Suomessa on tehty verrattaen vähän vertailevaa koulutus- ja kasvatustutkimusta. Tosin sillä on vuosikymmenien takaa perinteensä, mutta siihen liittyvä tutkimus on ollut katkonaista ja perustunut yksittäisiin tutkijoihin ja heidän satunnaisiin kiinnostuksensa kohteisiin. (Rinne ym. 2015, 79.) Aikaisempaa tutkimusta liittyen UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin ei ole vielä tehty Suomen kontekstissa, mihin voi vaikuttaa se, että malli on melko uusi. Kuitenkin Lapsiystävällinen kunta -malli on saanut jalansijaa muissa maanosissa, ja maailmanlaajuisesti se tunnetaan nimellä Child Friendly Cities -hankkeena, joka lyhennetään CFC-hankkeeksi tai -malliksi. Vastaavasti Lapsiystävällinen kunta -malli lyhennetään Suomessa LYK-malliksi.

Australiassa Geoffrey Woolcock (2010) on tutkinut mallin vaikutusta lasten ja nuorten terveyteen ja hyvinvointiin. Marco Corsi (2002) on puolestaan tarkastellut tutkimuksessaan mallin vahvuuksia ja puutteita Italian kaupungeissa sekä kansallisen, alueellisen ja paikallisen hallinnon tukemia lukuisia toimenpiteitä. Yasmin ja Giriwati (2019) ovat taasen käsitelleet tutkimuksessaan lapsiystävällisyyttä puistojen osalta. Edellä mainituissa tutkimuksissa tuloksena on kuitenkin ollut se, että malli on vaikuttanut kyseisissä maissa positiivisesti sekä edistänyt lapsiystävällisyyttä. Aikaisemmissa tutkimuksissa ei tarkastella ollenkaan sitä, miksi kunnat ovat lähteneet kolmansien sektorien – tässä

tutkimuksessa UNICEFin – hankkeeseen mukaan. Edellä olevien tutkimuksien näkökulmat ovat hyvin erilaisia verrattaessa tämän tutkimuksen näkökulmaan, sillä niissä ei ole tutkittu sitä, miksi kunnat ovat lähteneet mukaan. Sen sijaan tutkimuksissa on painottunut se, miten malli on vaikuttanut omassa kontekstissaan. Lisäksi tutkimuksissa ei mainita vertailevaa kasvatustiedettä, mikä on erittäin mielenkiintoista. Aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole nostettu kontekstin tärkeyttä globaalien mallien ja reformien taustalla, vaan niissä on pureuduttu heti paikallisen kontekstin käsittelyyn, ja miten malli on vaikuttanut siinä kontekstissa.

2.2 Globalisaatio ja kansainvälisyys

Tämän tutkimuksen kontekstin rajapinnoilla tarkastellaan globalisaatiota ja kansainvälisyyttä. Globalisaatiolla voidaan nähdä olevan vaikutusta kansallisten rajoja ylittävien toimintatapojen ja käytäntöjen kulkeutumiseen kontekstista toiseen. Kansainvälinen-termi on alkanut täydentää yhä useammin vertailevaa kasvatustiedettä (Simola & Rinne 2010, 317). Steiner-Khamsi (2004, 1) nostaa esille, että tutkijoiden tutkiessa yksityistämistä, hajauttamista, valintoja ja standardeja koulutuksessa he tuovat usein esille kansainvälisen ulottuvuuden koulutukseen liittyvissä uudistuksissa. Vertailevalla kasvatustieteellä on pitkäaikainen tutkimusperinne koulutusuudistusten siirtymisestä kontekstista toiseen, mihin liittyy kiinnostus ymmärtää valtion politiikan ja toimintatapojen sekä kansainvälisyyden lähentymisen välistä suhdetta. Monille asiantuntijoille kotimaan politiikkaan ja koulutusuudistuksiin liittyvissä tutkimuksissa kansainvälinen perspektiivi on korvaamatonta. (Steiner-Khamsi 2004, 1, 3–4.) Tämän takia luku 5.1 keskittyy mallin tarkasteluun, jossa on myös kansainvälisen ulottuvuuden näkökulma.

Edellistä kappaletta tukee Arnoven (2013, 1) väittäminen siitä, että maailmantalouden toiminta ja yhteiskuntien keskinäiset riippuvuudet muodostavat yleisiä ongelmia koulutusjärjestelmille ja kasvatukselle ympäri maailmaa. Nämä ongelmat liittyvät hallintoon, talouteen ja niin sanotun massakoulutuksen järjestämiselle; ne liittyvät erilaisten sosiaalisten ryhmien koulutusmahdollisuuksien sekä seurausten tasa-arvoon ja etenkin niihin, joita on historiallisesti syrjitty eniten eli esimerkiksi naiset, etniset vähemmistöt ja

maahanmuuttajat. Kuitenkin on yleisiä ongelmia, jotka näyttäytyvät kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Täten globaalin ja paikallisen tason välillä on dialogia. Keskeistä on ymmärtää vuorovaikutteisuutta globaalin ja paikallisen tason välisessä prosessissa, jännitteitä ja ristiriitaisuuksia. (Arnove 2013, 1.) Tämä syvensi entisestään sitä, kuinka tärkeää on ymmärtää kansainvälisen ulottuvuuden merkitystä tutkittaessa paikallista kontekstia.

Alasuutari, Rautalin ja Syväterä (2015) esittelevät isomorfismin käsitteen, joka liittyy globalisaation seuraukseen. Mänttari-Van Der Kuipin, Tammelinin ja Anttilan (2018, 233–234) mukaan organisaatioiden toimintojen ja toimintamallien alkaessa muistuttaa toisiaan huolimatta organisaation sektorista tai toimialasta on kyseessä isomorfismi, joka voidaan siis käsittää yhdenmukaistumiskehityksenä. Lapsiystävällinen kunta -mallissa voikin kyseessä juuri olla jonkinlainen isomorfismi, sillä kunnan eri toimialat sitoutuvat edistämään lapsiystävällisyyttä omilta tahoiltaan. Alasuutari ym. (2015) selittävät kasvavan globaalin isomorfismin olevan seurausta maailmankulttuurin jatkuvasta leviämisestä, joka käsittää muun muassa valtion käyttäytymistä määritteleviä normeja. On ilmeistä, etteivät maailman mallit virtaa tai leviä automaattisesti ilman toimijoiden aktiivista osallistumista prosessiin (Alasuutari ym. 2015).

Waldow (2018) käyttää tekstissään ”*being international*” -käsitettä, joka voidaan hyvin suoraan suomentaa kansainvälisenä olemisena. Hän käyttää vielä lainausmerkkejä sanan ympärillä, mikä voi viitata siihen, ettei sanaa ehkä pidetä tieteellisenä. Tässä tutkimuksessa käytetään suomen kielistä vastinetta eli kansainvälisenä oleminen sanalle ”*being international*”. Waldow (2018, 248) pohtii, miksi kansainvälisenä oleminen on legitimaation ja erottautumisen lähde niin monille yksilöille ja organisaatioille eri kontekstialueilla. Yksi tärkeä syy tähän voi olla se, että on mahdollista yhdistää niin sanottu kansainvälisenä oleminen useisiin tärkeisiin ja melko erilaisiin koulutusperiaatteisiin sekä suunniteltuihin tuloksiin. Määrittelemättömyytensä vuoksi kansainvälisenä oleminen on avoin monipuolisille tulkinnoille, minkä takia se voidaan helposti yhdistää moniin muihin opetukseen liittyviin käsitteisiin ja toivottuihin tuloksiin. Täten se voi soveltua tavoitteeksi myös erilaisiin toimijakoalitioihin. (Waldow 2018, 248–251.) Lapsiystävällinen kunta -malli voikin koskettaa kunnan muitakin osa-alueita koulutuksesta ja opetuksesta vastaavan osa-alueen lisäksi.

Kansainvälisyyden voidaan nähdä myös vahvistavan jonkinlaista legitimaatiota. Alasuutari ym. (2015) korostavat viranomaisten ja organisaation näkökulmaa. Viranomaisten tai organisaation saadessa kunnioitusta ja arvostusta heistä tulee arvovaltaisempia toimijoita perustellessaan poliittisia päätöksiä. Organisaatiossa työskentelevien viranomaisten on perustettava kansainvälisiä verkostoja, jolloin organisaatio voi kerätä itselleen auktoriteettista asemaa. Kansainvälisten standardien tullessa osaksi organisaatiota se voi vedota yhteiseen kansainväliseen näkemykseen siitä, mikä on oikein ja hyväksyttävää tehdä politiikan alueilla. (Alasuutari ym. 2015.) Tästä päätellen kansainvälisyyden varjolla voidaan tehdä joitakin poliittisia päätöksiä, jotka nähdään hyväksyttäviksi sen takia. Valtioiden rajoja ylittävä vuorovaikutus on auttanut ymmärtämään, miksi tietyssä tilanteessa jokin poliittinen ratkaisu valitaan toisen sijasta, ja miten ulkoiset tekijät vaikuttavat paikalliseen politiikkaan ja integroituvat siihen (Steiner-Khamsi 2004, 7).

Kansainvälisten organisaatioiden tärkeys koulutuspolitiikassa on ollut kasvamassa viime vuosina. Ne ovatkin pystyneet edistämään rooliaan tuottamalla tietoa ja tulkitsemalla niitä kansainvälisten arviointien ja ohjeiden avulla tuoden esiin joitakin maita tai alueita vertailukohtana ja esimerkkeinä globaalille parannukselle, suorituskyvyille tai tehokkuudelle. Kansainvälisten organisaatioiden tuotos ruokkii poliittisten uudistusten perusteluja niin kansallisessa kuin myös alueellisessa kontekstissa. (Santos & Kauko 2020, 1.) Paikallisella tasolla kansainvälinen ulottuvuus on saanut siis jossain määrin jalansijaa.

Mikä globaaleissa malleissa sitten viehättää ja miksi ne nähdään houkuttelevina? Tähän kysymykseen Steiner-Khamsi (2004, 4) tarjoaa vastaukseksi, että kotimaan päättäjillä ja politiikan harjoittajilla on taipumusta turvautua globalisaatioon. Pyrkimyksenä on ymmärtää, miten päättäjät perustelevat uudistuksia siitä kiinnostuneelle yleisölle, joka voidaan ymmärtää esimerkiksi kunnan asukkaina. Päättäjät voivat havaita, että muualta tulleet muista maista otetut toimintatavat tarjoavat usein kaivattua oikeutusta perusuudistusten käyttöönotolle. Todennäköisyys ottaa kansainvälisiä toimintatapoja paikalliselle tasolle kasvaa, kun vähitellen tapahtuvat uudistukset epäonnistuvat. Tällöin päättäjille voi aiheutua pitkittynyt konflikti, joka voi saattaa uudistusyrityksen umpikujaan. Tällaisissa pitkittyneen konfliktin

tilanteissa saatetaan turvautua mielikuvaan siitä, että ikään kuin olisi olemassa kansainvälinen sopimus siitä koulutusuudistusten etenemisestä. Tämän teoksen kirjoittajat väittävät globalisaation olevan todellista, mutta kansainvälisen yhteisön asiantuntijat ovat yhtä mieltä siitä, että yleinen kansainvälinen koulutusmalli on kuviteltua. (Steiner-Khamsi 2004, 4.) Tämän tutkimuksen kontekstiin voi liittyä esimerkiksi se, että pienissä kunnissa uudistusyrietykset voivat liittyä palveluverkkouudistuksiin, jotka eivät välttämättä ole kunnan asukkaista mieleisiä, tai asukkaat eivät reagoi uudistuksiin myönteisesti. Palveluverkkouudistus voi liittyä päiväkotien tai koulujen lakkauttamiseen.

Steiner-Khamsi (2014, 39) korostaa, että erittäin merkittävää globaalin ja paikallisen yhteyden tarkastelussa on hyvin yksityiskohtainen ja tulkitseva analyysi. Se, kuinka globaalia koulutuspolitiikkaa sovelletaan paikalliselle tasolle, kertoo paljon paikallispolitiikasta ja koulutuspolitiikan järjestelmästä (Steiner-Khamsi 2014, 39). Toinen osuus teoreettisesta viitekehuksesta muodostuu paikallisen tason eli pienten kuntien kontekstien tarkastelusta.

2.3 Mallin siirtäminen kontekstista toiseen

Tässä kappaleessa tulee esille paljon olennaista käsitteistöä aiheen kannalta. Cowen (2009) kuvailee kansallisia rajoja ylittävillä malleilla olevan liikkuvuutta, joka voi olla muun muassa koulutusjärjestelmien rakentamista; koulutusjärjestelmiä voidaan niin sanotusti pakata poliittisina viesteinä toiseen maahan. Lapsiystävällinen kunta -malli ei suoranaisesti ole koulutusjärjestelmä, mutta sekin on niin sanotusti pakattu kompaktiksi malliksi, jota voi siirrellä kontekstien välillä. Mallin siirtämistä kontekstista toiseen voidaan tarkastella eri tavoin. Steiner-Khamsin (2004, 1) teoksessa jotkut kirjoittajat etsivät selitystä sille, miksi koulutuspolitiikkaan liittyviä toimintatapoja yhä enemmän joko tuodaan maahan tai viedään maasta. Jotkut kirjoittajat taasen kuvailevat, kuinka niitä adaptoidaan paikallisella tasolle (Steiner-Khamsi 2004, 1). Tähän aiheeseen sisältyy monia englanninkielisiä käsitteitä, joille ei ole välttämättä vastinetta suomalaisessa tieteellisessä kirjallisuudessa. Tämän takia käsitteitä tarkastellessa käsitteet esitellään niin suomen kuin englannin kielellä.

Keskeisenä käsitteenä on *policy borrowing and lending*, jolle ei löydy suomenkielistä vastaavaa suomennosta, joka kuvaisi tuota käsitettä. *Policy* suomennettuna on politiikka, toimintatapa tai menettelytapa, mutta tässä kontekstissa kaikki edellä mainitut voisivat olla toimivia ja soveltuvia. Englanninkieliset "*borrowing*"- ja "*lending*"-käsitteet tarkoittavat suomennettuna suoranaisesti lainaamista, mutta englannin kielessä edellä esitetyillä sanoilla on ero. Steiner-Khamsi (2004, 1) määrittelee niiden kahden sanan eron seuraavasti: *borrowing*-sana viittaa siihen, että mitä voidaan oppia ja voidaan tuoda omaan kontekstiin, kun taas *lending*-sana puolestaan tarkoittaa sitä, että mitä voi olla opetettavissa ja viedä muihin maihin. Tästä päätellen voisi ymmärtää myös siten, että se on kansainvälisesti tunnettujen toimintatapojen tai käytäntöjen lainaamista kontekstista toiseen. Voi olla pääteltävissä, että Lapsiystävällinen kunta -malliin liittyy enemmänkin *borrowing*-sanaan sisältyvä määritelmä; malli nimittäin sisällytetään paikalliseen kontekstiin.

Eritoten Robert Cowen (2009) perehtyy perustavanlaatuisesti niin sanottuun siirtämisen teemaan, joka pitää sisällään koulutusprosessien siirtämisen, kääntämisen ja muuntamisen sekä niiden muodonmuutoksen. Artikkelissaan hän tuo esille sanonnan: *as it moves, it morphs*. Suomennettuna se voitaisiin kääntää niin, että se tarkoittaa: liikkueessaan se muuttaa muotoaan. Cowenin (2009) mukaan kyseinen sanonta suorastaan vangitsee ytimekkäästi teoreettisen ongelman vertailevassa kasvatustieteessä; yhtenä pulmana voidaankin pitää kontekstin ymmärtämistä, joka on nostettu merkittävään rooliin. (Cowen 2009.) Myös Steiner-Khamsi (2012, 4) tähdentää kontekstin ymmärtämisen merkityksellisyyttä. Voi olla, että kontekstissa malli varmaan muuttaa muotoaan ympäristöönsä sopivaksi.

Siirtämisen teemassa puhutaan liikkuvuudesta eli ihmisten, ideoiden, instituutioiden ja koulutusprosessien siirtymisestä kansainvälisten rajojen yli. Siinä keskeisessä osassa on, kuinka siitä ajatellaan ja puhutaan. (Cowen 2009.) Cowen (2006, 566) esittelee kolme erilaista käsitettä liittyen tähän, mutta käsitteet esitellään englanninkielisenä suomenkielisinä käänöksineen. *Transfer* voidaan suomentaa siirtymisenä tai siirtona. Se on opetusidean tai -käytännön siirtämistä ylikansallisessa ja kansainvälisessä tilassa. *Translation* on suomennettuna kääntäminen. Sen mukaan koulutusinstituutioiden muodonmuutos tai koulutukseen liittyvien ideoiden uudelleentulkinta tapahtuvat

automaattisesti siirron yhteydessä. Sitä voidaankin kutsua kameleonttiprosessiksi. *Transformations* suomen kielessä on muunnos tai muutos, jonka esitetään olevan organisaation tai instituution niin sanotun alkuperäisyyden kattava muodonmuutos. (Cowen 2006, 566.) Käsitteiden voidaan nähdä olevan melko samanlaisia, mutta niissä piilee kuitenkin eroja. *Transfer* eli siirto voidaan ymmärtää jonkin kansainvälisen idean siirtymisenä paikalliselle tasolle. Cowen kirjoittaa koulutusinstituutioista, mutta tämän ”kääntämisen” voidaan nähdä olevan mahdollista myös muiden instituutioiden tai organisaatioiden kohdalla. *Transformations* eli muunnos voitaisiin ymmärtää niin, että organisaatio muuttaa pysyvästi toimintaansa. Muodonmuutoksesta Cowen käytti englanninkielistä biologiaan viittaavaa *metamorphos*-sanaa, joka voisi viitata esimerkiksi toukan muuttumista perhoseksi. Siispä instituutio tai organisaatio voisi muodonmuutoksen kautta muuttua paremmaksi tämän tiedon valossa. Cowenin (2009) mukaan siirtyminen, kääntäminen ja muunnos voidaan nähdä intensiivisimpänä silloin, kun poliittinen visio romahtaa. Tästä esimerkkinä Cowen (2009) käyttää muun muassa sotien loppua. Tähän tutkimuksen kontekstiin soveltaen pienet kunnat ovat tosiaan muutoksen edessä mutteivat samanlaisten kuin Cowenin esittämässä esimerkeissä.

Yllä olevassa kappaleessa huomattiin Cowenin esittelemä *translation* eli kääntämisen käsite. Steiner-Khamsi (2013, 153) täydentää tuota käsitettä vielä siten, että kääntämisessä kohdennetaan huomio muualta tulleen uudistuksen paikalliseen mukauttamiseen, muokkaamiseen ja uudelleenmuotoiluun. Steiner-Khamsi esittelee toiseksi avainkäsitteeksi vastaanottamisen. Kansainvälisten toimintatapojen vastaanottamista käsittelevät tutkimukset keskittyvät poliittisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin syihin, jotka voivat vaikuttaa muualta tulevan uudistuksen houkuttelevuuteen. Vastaanottamista ja kääntämistä käytetään usein selittämään, miksi ja miten koulutusuudistukset kulkevat kansallisten rajojen yli. (Steiner-Khamsi 2013, 153.)

Kansainvälisen mallin siirtämiseen liittyy siis useita käsitteitä, joille suomen kielessä ei löydy sopivaa vastinetta. Keskeisinä käsitteinä voidaan pitää siis siirtymistä, kääntämistä, siirtoa ja vastaanottamista sekä kansainvälisten käytäntöjen ja toimintatapojen lainaamista. Mielenkiintoista olisikin pohtia tätä käsitteiden puutteellisuutta suomalaisessa kirjallisuudessa. Suomennokset käsitteille eivät välttämättä ole kaikista sopivimpia, mutta tässä tutkimuksessa

suomennokset voivat auttaa hahmottamaan englanninkielisiä käsitteitä. Steiner-Khamsi (2012, 15) huomauttaa, että kansainvälisten toimintatapojen ja käytäntöjen lainaamisella on tekemistä enemmän paikallisen politiikan tilanteiden kanssa kuin niin sanottujen siirrettävien tehokkaiden mallien kanssa. Tästä päätellen mallin toimivuuteen vaikuttaa paljolti paikallinen politiikka. Vertailevassa kasvatustieteessä puhutaan paljon koulutuspolitiikan kulkeutumisesta globaalilta paikalliselle tasolle. Kuitenkaan UNICEFin malli ei välttämättä rajoitu pelkästään koulutuspolitiikkaan, sillä siihen voidaan nähdä liittyvän muitakin osa-alueita.

Child Friendly Cities Initiatives -internetsivustolla (2021) on nähtävillä, että Lapsiystävällinen kunta -malli on käytössä 46 maassa. Sivustolla näkyy malliin osallistuvat maat, joiden kohdalla näkyy vielä tarkemmat tiedot, miten mallia on esimerkiksi toteutettu maiden konteksteissa. Sieltä on havaittavissa, että eri mailla on erilaisia tavoitteita, ja mallia on toteutettu hyvin eri tavoin maiden välillä. Voidaan todeta, että päähuomio on keskittynyt hyvinkin paljon mallin mukautumiseen omassa kontekstissaan. Kyseessä on Cowenin esittämä *translation* eli kääntäminen, jossa huomio on kansainvälisen mallin siirtyminen paikalliselle tasolle. Mielenkiintoista on, että malli ei ole varsinaisesti peräisin jostakin maasta, vaan malli on saanut alkunsa kansainvälisestä järjestöstä. Kuitenkin vertailevassa kasvatustieteessä käsitellään paljon myös kansainvälisten järjestöjen vaikutuksia paikalliseen politiikkaan.

2.4 Kolmannen sektorin rooli

Suomalaisessa yhteiskunnassa käydään vilkasta keskustelua kolmanteen sektoriin liittyen sekä järjestöjen paikasta, ja viime vuosina aiheesta onkin toteutettu lukuisia hankkeita, selvityksiä ja tutkimuksia. Kuitenkaan ajankohtaisessa keskustelussa ei olla puututtu yhteen hyvin merkittävään näkökulmaan, joka liittyy kolmannen sektorin ja järjestöjen rooliin tehtävineen maaseutumaisissa kunnissa väestö-, kunta- ja palvelurakenteen muuttuessa voimakkaasti. (Pihlaja 2010, 7.) Ei ole uutta, että kunnat ja järjestöt tekevät yhteistyötä keskenään. Kunnioittavia perinteitä on esimerkiksi liikunta- ja urheiluseuroilla, nuorisojärjestöillä, kulttuurijärjestöillä, kyläyhdistyksillä sekä sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa. Yhteistyön myötä kunnan asukkaille on

pystytty tarjoamaan mahdollisuuksia monenlaisiin palveluihin ja vertaistukeen, mutta niin myös yhdessä toimimiseen, monipuoliseen harrastamiseen sekä vapaa-ajan viettämiseen. (Aula, Laajala & Pihlaja 2017, 521.)

Tämän tutkimuksen kannalta on tärkeää määritellä kolmas sektori, sillä UNICEF on keskeisessä roolissa. Tehdessään tutkimustaan Pihlaja (2010, 21) havaitsi jo usean vuosikymmenen aikaisen ja ajankohtaisen ongelman; kolmannen sektorin määritelmä vaihtelee suuresti. Suomessa vakiintunutta sisältöä kolmannen sektorin käsitteelle ei ole, mutta terminologia on kirjavaa ja moninaista myös kansainvälisessä kirjallisuudessa. Kolmannen sektorin käsite on liitetty kansalaisyhteiskuntaan, epäviralliseen sektoriin, non-governmental-organisaatioon, yleishyödylliseen yhteisöön, vapaaehtoissektoriin, sosiaalitalouteen, yhteisötalouteen ja voittoa tavoittelemattomaan sektoriin. Sosiaalinen pääoma ja yhteisöllisyys ovat myös läheisiä käsitteitä. (Pihlaja 2010, 21.) Jokinen ja Saaristo (2006, 252) vuorostaan tuovat esiin, että kolmas sektori saa hieman erilaisia merkityksiä eri yhteyksissä. Useimmiten kolmannen sektorin toiminta ei ole suoraan valtion verovaroin ylläpitämää, mutta kuitenkin kolmannen sektorin toiminta ei ole voitontavoitteluun pyrkivää markkinoilla (Jokinen & Saaristo 2006, 252). Järjestön sosiaalipoliittinen rooli onkin hyvin monitahoinen ja laaja-alainen, mutta sosiaali- ja terveystalouden kentällä niiden huomio paikantuu eritoten huono-osaisiin sekä ehkäisevään ja kuntouttavaan toimintaan (Julkunen 2006, 120).

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE (2017, 13–14) lisää vielä, että kansalaisten muodostamat ja johtamat yhdistykset, järjestöt, uusosuuskunnat ja säätiöt sisältyvät kolmanteen sektoriin. Suomessa kolmannelle sektorille on ominaista toiminnan yleishyödyllisyys, riippumattomuus, solidaarisuus, vapaaehtoisuus, tavoittelemattomuus, yhteisöllisyys, eettisyys ja oma-aloitteisuus. Täten voidaankin nähdä aktiivisen kolmannen sektorin edistävän ja täydentävän demokratiaa lisäten toimintaan osallistuvien sosiaalista pääomaa. (Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE 2017, 13–14.) Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan KANE:n määritelmä täydensi ja monipuolisti entisestään kolmannen sektorin käsitettä.

Edellä tarkastellun kolmannen sektorin käsitettä voitaisiin määritellä hieman kattavammin, mutta tässä tutkimuksessa päädyttiin tarkastelemaan vain

pienää osuutta. Suomessa hyvinvointipalveluiden pitkälti rakentuessa valtion ja kuntien varaan erilaisilla vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöillä on ollut aina merkittävä rooli niiden tuottamisessa (Jokinen & Saaristo 2006, 254). On kuitenkin mielenkiintoista, sillä muiden tavanomaisten kolmansien sektoreiden tapaan UNICEF ei tuota mitään palvelua kunnassa vaan vaikuttaa kunnan toimintaan muulla tavalla.

3 PAIKALLINEN KONTEKSTI

Yllä oleva luku tarkasteli kansainvälisten toimintatapojen ja käytäntöjen kulkeutumista kontekstista toiseen. Lisäksi edellisessä luvussa korostettiin paikallisen kontekstin tärkeyttä ja sen ymmärtämistä. Steiner-Khamsin (2012, 12) teoksessa kirjoittajat ovat valinneet paikallisen politiikan kontekstin ensisijaiseksi alustaksi ymmärtääkseen politiikan lainaamista. Aikaisemman teoriatiedon valossa voidaan päätellä, että UNICEFin malli on ikään kuin lainaamista paikalliseen kontekstiin. Täten teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan melko kattavasti kuntien tämänhetkistä tilannetta, joka luo kontekstia tutkimuksen aiheelle.

Paikallinen konteksti pyritään luomaan pienten kuntien ympärille, minkä kuvailu on melko yksityiskohtaista joiltain osin. Ensimmäinen alaluku kohdistuu pienten kunnan määrittelyyn tässä tutkimuksessa, sillä tutkimus kohdentuu nimenomaan pieniin kuntiin. Toisessa alaluvussa tarkastelun alla on kunnan tehtäviin liittyvät haasteet. Kolmas alaluku keskittyy lapsille ja nuorille suunnattuihin tehtäviin. Neljäntenä keskiössä on lapset ja nuoret kunnan jäseninä. Luvun viimeinen alaluku käsittelee kunnan mainetta ja vetovoimaa.

3.1 Pienen kunnan määrittely

Johdannossa tulikin esille se, että pienet kunnat kohtaavat monenlaisia haasteita, jotka voivat olla esimerkiksi muuttotappio ja epätasapainoinen taloustilanne. Lisäksi pienellä kunnalla on hyvin paljon lakisääteisiä velvoitteita järjestää palveluita kunnalle. Niukkojen resurssien takia palveluiden uudelleenjärjestäminen tai jopa lakkauttaminen vaikuttaa kuntalaisten arkeen. Pienille kunnille on merkittävää pysyä elinvoimaisena ja vetovoimaisena, jotta palveluiden järjestäminen kuntalaisille onnistuu tulevaisuudessakin. Tämän takia pienet kunnat ovat kiinnostava tutkimuskohde. Tässä luvussa tarkastellaan pienen kunnan määrittelyä eritoten väestön ja talouden kannalta

sekä olemassa olevan tutkimuksen ja tilastojen pohjalta. Pieni kunta käsitteenä voi olla melko yleinen esimerkiksi julkisessa keskustelussa, mutta kuitenkin sille ei ole löytynyt varsinaista tieteellistä määritelmää. Tämän tutkimuksen kannalta kyseisen käsitteen tarkastelu on tarpeen, sillä tutkimuksen kohteena ovat etenkin pienemmät kunnat. Tilastokeskuksen (2020) käytössä on ollut tilastollinen kuntaryhmitys vuodesta 1989 asti, ja luokitus ryhmittelee kuntia kaupunkimaisuuden ja maaseutumaisuuden mukaisesti. Kuntaryhmitykseen on vaikuttanut taajamaväestön osuus ja suurimman taajaman väkiluku, joiden perusteella kunnat on jaoteltu kaupunkimaisiin kuntiin, taajaan asuttuihin kuntiin ja maaseutumaisiin kuntiin. Tämän ryhmityksen perusteella maaseutumaisiin kuntiin lajitellaan ne kunnat, joiden taajamissa asuu vähintään 60 % väestöstä ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000. Lisäksi maaseutumaiseen kuntaan luokitellaan ne kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 % mutta alle 90 % asuu taajamissa ja väkiluku pysyy alle 4000 suurimmassa taajamassa. (Tilastokeskus 2020.) Mielenkiintoista onkin pohtia, voiko maaseutumaista kuntaa käsittää myös pienenä kuntana. Harjula ja Prättälä (2019, luku 2) pohtivat teoksessaan, ettei ”kuntaa” ole määritelty kuntalaisia. Tästäkin voidaan jo päätellä, ettei kunnan koolle ole tarkkaa käsitettä, vaikka sitä käytetään julkisessa keskustelussa.

Vuoden 2020 valtiovarainministeriön julkaisussa tarkastellaan kuntien tämänhetkistä tilannekuvaa. Suomessa kunnat eroavat merkittävästi toisistaan kokonsa, olosuhteidensa ja väestörakenteensa puolesta. 2000-luvulla etenkin väestörakenteen muutoksen seurauksena kuntien väliset erot ovat lisääntyneet. Nyt ja tulevaisuudessa niin kuntien taloudelliseen kantokykyyn kuin kuntien edellytyksiin järjestää asukkailleen lakisääteiset palvelut vaikuttavat hyvin suuresti väestön ikääntyminen, kaupungistuminen ja syntyvyyden lasku. (Valtiovarainministeriö 2020b, 5.) Kuntakoon kasvaminen ja palveluja koskeva päätöksenteko etäännyvät toisistaan, mutta samanaikaisesti maaseutukuntien väestö vähenee, ikärakenne vanhenee ja palvelujen tarve muuttuu. Maaseutumaisissa kunnissa onkin herännyt huolta eritoten lähipalveluiden niin sanotusta karkaamisesta erikoispalvelujen myötä yhä kauemmaksi. (Pihlaja 2020, 12.) Pihlaja puhuu maaseutumaisista kunnista, mutta ne voi olla käsitettävissä pieninä kuntina.

On monia tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet kuntien erilaistumiseen. Valtioneuvoston kanslia (2009, 16) tuo esille eriytyneen ikä-, koulutus- ja elinkeinorakenteista johtuvien tulotasojen erojen olevan alueiden välillä suuria. Lisäksi suurta vaihtelua on niin kuntien veropohjassa kuin myös asukkaiden kyvyissä huolehtia omasta hyvinvoinnistaan rahoituksen osalta. Kuntien eriarvoisuuteen vaikuttavat lisäksi etäisyydet, väestötiheys ja muut paikalliset tekijät. Työhön osallistuminen ja työssäoloajan pidentäminen nähdään edellytyksinä työllisyyden ja talouskasvun vahvistamiselle ikääntyvässä yhteiskunnassa. Ikääntyneiden työllisyysaste on noussut ja eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt viime vuosikymmenen aikana, minkä seurauksena on tapahtunut työvoiman kysynnän kasvua sekä erilaisten kannustumien käyttöönottoa tai muuttamista. Paikoin taustalla voi olla muita tekijöitä kuten yleisen terveydentilan paraneminen ja eliniän pidentyminen. Kuitenkin on huomioitava alueellisten erojen olevan huomionarvioisia ja staattisia. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 16.)

Valtiovarainministeriön (2020, 42) mukaan on ollut tiedossa pitkään, että on tapahtumassa iäkkään väestön määrän nopeaa kasvua, johon liittyy koko maan väestön ikärakenteen muutos ja niin sanottujen suurten ikäluokkien eläköityminen. Tätä ilmiötä ei voidakaan pitää kovin odottamattomana ja ennalta arvaamattomana. Väestörakenne muuttuukin yhä vanhuspainotteisemmaksi väestöennusteen mukaan. Alueittain onkin huomattavissa väestön vanhenevan kaikissa maakunnissa – jopa väestöään kasvattavalla Uudellamaalla. (Valtiovarainministeriö 2020, 42, 48.) Samaan aikaan kuntien väestörakenteiden välillä on havaittavissa eroavaisuuksia ja vastakkainasettelua. Maan sisäisen muuttoliikkeen myötä eritoten kaupungistuminen sekä nuoret ikäluokat ja syntyvyys keskittyvät entistä voimakkaammin suurille kaupunkiseuduille, mikä korostaa väestörakenteen muutoksia nopeuttaen kuntien välisten erojen kasvua (Valtiovarainministeriö 2020b, 41).

Valtiovarainministeriön (2020b, 62) mukaan Suomen väestö fokuoitetuu paljolti suuriin kaupunkeihin ja niiden kehyskuntiin. Kytö ja Kral-Leszczynka (2013, 9) ovat tehneet tutkimusta liittyen alueiden välisistä muuttovirroista, ja tutkimuksessa on kuvattu ja analysoitu Suomen muuttovirtoja vuosien 2001–2012 välisenä aikana. Käytettävänä tutkimusaineistona on ollut

Tilastokeskuksen pitkittäisrekisteriaineistot, jotka ovat kuvastaneet maassamuuttoa ja maassa muuttajien tuloja sekä tutkimuskuntien ominaisuuksia. Väestö ja työpaikat keskittyvät suurimpiin kasvukeskuksiin, mikä on yksi Suomen historian suurimpia meneillään olevia muutosprosesseja. Muuttovirrat kuntien välillä ovat kasvaneet melko tasaisesti jo parinkymmenen vuoden aikana, minkä myötä on tullut useita alueellisia, ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. Kytön ja Kral-Leszczynkan tutkimuksen tuloksista on havaittavissa, että 2000-luvulla maan sisäisen muuttoliikkeen myötä väestöä on muuttanut voimakkaasti pois alle 10 000 asukkaan kunnista. Työikäisiä asukkaita on menettänyt eritoten pienet kaupungit, ja Pohjois- ja Itä-Suomen pienet kunnat ovat menettäneet suhteellisesti eniten työikäisiä. Lapsiperheiden muuttaessa kuntaan kunnan investointitarpeet kasvavat voimakkaasti. Useat kunnat houkuttelevatkin lapsiperheitä käyttämällä hyvin monenlaisia keinoja. (Kytö & Kral-Leszczynka 2013, 7, 103–104, 107.) On havaittavissa kaksi ristiriitaista asiaa: toisaalta lapsiperheiden muutto kuntaan on taloudellisesti kallista, mutta toisaalta niitä houkuttelevat muuttamaan kuntaan.

Valtionosuusjärjestelmät ja verotulojen taseus tasapainottavat kuntien keskinäisiä eroja palvelujen tuottamisen rahoituksessa. Kuntien erilainen riippuvuus valtionavusta kuvaa hyvin eroja kuntien taloudellisessa kantokyvyssä. Keskimäärin valtionosuuksista koostuu 16 %, kun taas verotulojen osuus kuntien tuloista on keskimääräisesti 45 %. Kuitenkin nykyään täysin riippuvaisia valtionosuuksista ovat monet tulotasoltaan alhaiset pienkunnat. Kuntien välillä on hyvin huomattavia eroja talouden kantokyvyssä ja talouden tämänhetkessä tasapainossa. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 14.) Ongelma kuntien talouden tasapainossa säilyy, sillä tuloja pitäisi kerryttää vähintään menojen verran. On kuitenkin huomioitava, että uudistukset ja muutokset voivat vaikuttaa eri tavoin kuntien tuloihin ja menoihin. (Sinervo & Meklin 2017, 80.)

Viimeisten vuosikymmenten aikana kunnat ovat kohdanneet suuria muutoksia, eikä muutoksille näy loppua. Samanaikaisesti kuntien lakisääteisten tehtävien lisääntyessä kuntien menestys määrittyy entistä enemmän muiden elementtien, kuten elinvoimaisuuden, perusteella kuin palveluvelvoitteen täyttämiseen liittyvien ominaisuuksien pohjalta. Muutosten aiheuttamana pienten kuntien tehtävänkuvana on muuttunut siten, että enää ei riitäkään kuntien

talouden olevan tasapainossa, kuntapalvelujen tehokas tuottaminen eikä paikallisen elinkeinoelämän olevan vireää, vaan useat muutkin tekijät vaikuttavat kuntien elinvoimaisuuteen. Kuntien elinvoimaisuus on ollut ajankohtainen aihe julkisessa keskustelussa viime vuosina. (Paananen, Haveri & Airaksinen 2014, 13.) Mielenkiintoista onkin pohtia, että kunnan elinvoimaisuudella voi olla monia vaikutuksia kunnan muuhun toimintaan. Kuntien elinvoimaa käsitellään enemmän luvussa 3.5.

Tässä kappaleessa kootaan hieman pieneen kuntaan vaikuttavia tekijöitä. Tämän teorian valossa voidaan päätellä pienillä ja suuremmilla kunnilla olevan todella paljon eroavaisuuksia, joihin on vaikuttanut muun muassa tämänhetkinen väestörakenne, taloustilanne, alhainen syntyvyys ja maan sisäinen muuttoliike. Kuntien erilaisuus ja niihin kohdistuneet muutokset voivat asettaa kunnat eriarvoiseen asemaan. Luvun alussa todettiin jo, ettei pienen kunnan käsitteelle ole virallista tieteellistä määritelmää. Tässä tutkimuksessa pieni kunta voidaan ymmärtää niin, että yleisesti sitä kuvastaa alhainen väestöluku ja syntyvyys, kunnasta poispäin oleva muuttoliike, epätasapainossa oleva taloustilanne sekä elinvoimaisuuden vahvistaminen. Kuitenkin on huomioitava, että kunnat ovat erilaisia, eikä kaikki edellä mainittu koske jokaista pientä kuntaa.

3.2 Kunnan tehtäviin liittyvät haasteet

Tässä luvussa tarkastellaan hieman kuntien velvoitteita, ja siihen liittyviä haasteita. Valtiovarainministeriö (2020a) tuo ilmi, että kuntien on järjestettävä palveluita asukkailleen, ja suurin osa palveluista on määritelty kuntien tehtäviksi lakisääteisesti. Vain lakia säätämällä kunnille voidaan määrätä tehtäviä. Lakisääteiset tehtävät liittyvät koulutukseen ja päivähoitoon, kulttuuri- ja nuoristoimintaan, kirjastoon, kaupunkisuunnitteluun, maankäyttöön, veden- ja energiantuotantoon, jätehuoltoon, ympäristöpalveluihin, sosiaali- ja terveystalouteen sekä palo- ja pelastustoimeen. On kuitenkin huomioitava, että tulevaisuudessa sosiaali- ja terveystaloutta sekä palo- ja pelastustoimi ovat siirtymässä maakuntien tehtäviksi maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeen. Edellä mainittujen lakisääteisten tehtävien lisäksi kunta voi halutessaan ottaa itselleen muita mahdollisia itsehallinnollisia tehtäviä liittyen talouteen,

työllisyyteen ja asumiseen. (Valtiovarainministeriö 2020a.) Kuitenkin joillakin kunnilla resurssit voivat olla niukentuneita tai jopa riittämättömiä, joten resurssien vähäisyyksien takia kunnat ovat joutuneet tekemään niin sanottuja rajanvetoja lakisääteisten palveluiden toteuttamisesta. Puolet kuntien menoista koostuvat sosiaali- ja terveystalouksista, minkä seurauksena osa kunnista onkin joutunut tekemään tiukempia päätöksiä ja ratkaisuja hillitäkseen palvelujen kustannuksiin liittyviä paineita. (Pihlaja 2010, 29.) Rungas neljännes kuntien menoista kohdistuu opetus- ja kulttuuritoimeen (Valtiovarainministeriö 2020b, 152).

Kun maakuntauudistus pannaan käytäntöön tulevaisuudessa, maakunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollosta, pelastustoimesta, ympäristöterveydenhuollosta, alueellisista kehittämistehtävistä ja elinkeinojen edistämisen tehtävistä, alueiden käytön ohjauksesta ja suunnittelusta sekä maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin kehittämisestä. Lisäksi maakunnilla olisi muita laissa säädettyjä alueellisia palveluita. Täten kuntien vastuulle jäisi varhaiskasvatus, opetus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, nuorisotoimi, paikallinen elinkeinopolitiikka, maankäyttö, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu sekä liikuntaan, kulttuuriin ja muuhun vapaa-aikaan liittyvät palvelut. (Mononen 2017, 412.) Talouden näkökulmasta maakuntauudistuksen myötä kuntien menot olisivat hallittavissa ja jopa helpottuisivat, sillä kasvavat ja arvaamattomasti muuttuvat sosiaali- ja terveystaloukset siirtyvät pois kunnilta valtiolle ja maakunnille. Hyvinvointia ja elinvoimaa edistävät varhaiskasvatuspalvelut, peruskoulu ja sivistystehtävät sekä yhdyskuntarakenteesta huolehtiminen jäisivät kuntien järjestämisvastuulle, mutta edellä olevat tehtävät ovat suhteellisen vaivattomasti ennustettavissa ja suunniteltavissa. Ei pidä kuitenkaan olla huomioimatta palvelutarpeiden kasvamista kyseisillä toimialoilla, sillä ne välittyvät lainsäädännön kautta, jolloin kunnilla ei ole kovin suuria mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. (Sinervo & Meklin 2017, 81.)

Suomessa on ollut vallalla melko laaja konsensus siitä, että juuri kunnat ovat keskeisessä roolissa hyvinvointipalveluiden järjestämisessä. On kuitenkin ollut ja on edelleen huomattavia erimielisyyksiä kuntien ja keskushallinnon välillä siitä, millaisia vapauksia ja valtuuksia kunnilla pitäisi olla liittyen järjestettävien palveluiden määrään ja laatuun. (Haveri & Airaksinen 2011, 54–

55.) Valtionvarainministeriön (2020c) mukaan keskushallintoon sisältyvät ministeriöt sekä niiden hallinnonalalla olevat valtakunnalliset alue- ja paikallishallinnon virastot. Erilaisia käsityksiä kuntien perustehtävästä ja roolista ei ole ainoastaan kuntien ja keskushallinnon välillä vaan myös eri puolueiden ja puolueiden sisällä. Kunnan perustehtävän voi nähdä kahden ääripään kautta. Toisessa ääripäässä nähdään kunnan tehtävänä olevan yksinomaan palvelujen järjestäminen joko itse tai muiden tahojen kanssa, jolloin kunta olisi lähinnä vain osa valtakunnallista palveluverkostoa. Kun taas toisessa ääripäässä tähdennetään kunnan tehtävän ensisijaisesti kohdentuvan luomaan kuntaa elinvoimaisena ja yrittäjämäisenä yhteisönä, jolloin kunnat pyrkivät tulojen kasvattamiseen ja merkittävän demokraattisten tehtävien hoitamiseen palvelujen tuottamisen ja järjestämisen sijasta. (Haveri & Airaksinen 2011, 55.) Kuntien täytyy keskittää huomionsa aiempaa selvemmin hoitamaan demokratiaan ja elinvoimaan liittyviä tehtäviä sosiaali- ja terveystalouden etäännyttäessä kuntien tehtävistä. Sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen sijasta hyvinvointitehtävän muoto on ennaltaehkäisyssä. Tulevaisuudessa kunnan tehtävässä korostuu elinvoiman teema, mikä johtaa kunnan maineen ja maineyön merkitykseen sekä kilpailullisten ominaisuuksien kasvuun kuntien ja kaupunkien toiminnassa. (Halonen 2017, 293.)

Taustaltaan ja voimavaroiltaan erilaisia ihmisiä asuu erilaisilla alueilla, joten tästä seuraa hyvinvointipalvelujen aluekohtaisia eroavaisuuksia, mutta tähän liittyvät myös ikä- ja sukupuolierot, asukkaiden sosioekonomiset asemat, sairastavuuden alueellinen vaihtelu sekä elämäntavat. Tulotasoero alueiden välillä voivat olla hyvin suuria eriytyneen ikä-, koulutus- ja elinkeinorakenteen vuoksi. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 9.) Pihlaja (2010, 45) tuo esille palvelujen kysynnän vaihtelevan alueittain monien tekijöiden kuten väestön määrän, ikärakenteen, terveyden ja sosioekonomisten tekijöiden vaikutuksesta. On kuitenkin otettava huomioon, ettei palveluiden saatavuus voi olla täysin samanlainen kaikilla muun muassa asukastiheyden ja välimatkojen takia. Palvelujen ollessa keskustan läheisyydessä haja-asutusalueiden asukkaiden täytyy tarpeen mukaan hakeutua palvelujen lähelle. Toisaalta palvelujen saatavuus kasvukeskuksissa voi olla jopa heikompaa väestön nopean kasvun ja keskittymisen takia, koska palveluita ei välttämättä pystytä lisäämään tai tuottamaan kysynnän tahdissa. Palveluiden tasa-arvoinen

saavutettavuus lakisääteisesti on todettu hankalaksi, sillä lailla täytetty vaatimus ei kuitenkaan kohtaa aina käytännön ja todellisten tarpeiden kanssa, mikäli palvelu on esimerkiksi satojen kilometrien päässä. (Pihlaja 2010, 46.) Tietyn suuruinen väestöpohja vaikuttaa kunnan mahdollisuuteen saada aikaan ja pitää yllä monipuolista palveluspektriä eli palveluiden kirjoa (Haveri & Airaksinen 2011, 59).

Elämisen edellytykset ja peruspalvelujen saavutettavuus pitäisi olla kaikkialla yhdenvertaiset suomalaisen hyvinvointivaltioon liittyvän ajattelun mukaisesti. Tosiasia on kuitenkin toinen, sillä nykypäivänä on olemassa alueellisia eroja hyvinvoinnissa sekä eroja palveluiden saatavuudessa. Tulevaisuudessa kasvaa haaste turvata samanveroinen hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen asuinpaikasta riippumatta, sillä eri alueilla palvelujen tarve sekä niihin liittyvät resurssit ja voimavarat niiden järjestämiseen ovat erilaisia. Kunta- ja palvelurakennemuutosten pyrkimyksenä on turvata kuntien kyky tuottaa ja toteuttaa laadukkaita palveluita ottaen huomioon tehokkaan ja taloudellisen näkökulman. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 16, 64–65.)

Kunnissa muuttuvat voimakkaasti kunta- ja palvelurakenteiden muuttumiseen liittyen palvelujen järjestäminen ja rahoittaminen sekä niitä koskevat päätöksenteot. Yhtäältä kunnissa on vahva pyrkimys palvelutason säilymiseen ja lähipalveluiden turvaamiseen niin suurentuvissa kunnissa kuin myös yhteistoiminta-alueilla. Toisaalta epävarmuutta tulevaisuuden suhteen on havaittavissa. Päätöksenteko siirtyy kauemmaksi ja yhä isompiin yksiköihin, jolloin herää pelko, etteivät päätöksentekijät ole täysin tietoisia keskustan ulkopuolisten maaseutualueiden tarpeista ja olosuhteista, mikä voi johtaa palveluiden keskittämiseen tietyille alueille. (Pihlaja 2010, 27.) Olisi tärkeää, että kaikilla kunnan asukkailla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet palveluiden saavutettavuudelle.

Yhteenvedon voidaan todeta, että kunnilla on lukemattomia lakisääteisiä velvoitteita. Tarkastellun teorian valossa voidaan todeta tekijöitä, jotka vaikeuttavat velvoitteiden järjestämistä. Ensimmäisenä on se, että kunnilla on lukemattomia velvoitteita palveluiden järjestämisen suhteen, vaikka taloudellisesti resurssit eivät pystyisi vastaamaan tarpeisiin. Toiseksi väestörakenne on muuttumassa, ja työikäistä väestöä on vähemmän. Näin ollen palvelujen tarve muuttuu, ja palveluiden saatavuus ei ole välttämättä kaikille

samanveroista. Kolmanneksi mahdollisesti tuleva maakuntauudistus tulee muuttamaan kuntien tehtäväkenttää, jolloin opetus- ja kulttuuritoimen tehtävät olisivat keskiössä. Kuitenkin maakuntauudistus tulee vaikuttamaan kuntien resursseihin. Neljänneksi lakisääteisten tehtävien lisäksi kunnan tehtäviin lukeutuu elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden luominen.

3.3 Kunnan tehtävät lapsille ja nuorille

Kunnalle on asetettu lakisääteisiä tehtäviä järjestää palveluita lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Kuntien tehtäväkenttä muuttuu merkittävästi sote-uudistuksen ja maakuntauudistuksen takia, sillä uudistuksien jälkeen kuntien tehtävät painottuvat paljolti varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Sosiaali- ja terveyspalveluiden ohella kunnan merkittävämpiä vastuualueita talouden näkökulmasta ovat opetuspalvelut. Edellisessä luvussa tarkasteltiin väestörakenteen muuttumista, mikä aiheuttaa haasteita varhaiskasvatukseen ja opetuksen järjestämiseen. Tämä haaste on etenkin väestöä menettävissä pienissä kunnissa. Tulevaisuudessa tarvitaan nykyistä vahvempaa yhteistyötä sekä uusia ja tuottavuutta edistäviä palvelujen toteuttamistapoja kuntien välille, jotta opetuksen laatu ja saavutettavuus olisivat turvattuina. (Valtionvarainministeriö 2020b, 117, 211.) Välijärvi (2017, 351) vuorostaan ottaa esille, että kunnan kohdistaessa huomionsa koulutuksen järjestämiseen kunnalla on mahdollisuus järjestää entistä laadukkaampia palveluita, jotka tukevat lasten ja nuorten tarpeita. Kuitenkin maakuntauudistus voidaan nähdä myös uhkana sivistykselle, mikäli opetukseen suunnatut ja tarkoitetut voimavarat ja resurssit supistuvat entistä enemmän (Välijärvi 2017, 351–352). Talouden kestävyysvaje on pakottanut pohtimaan, miten lapsiperheille suunnattuja palveluita tulisi järjestää (Rimpelä & Rimpelä 2015, 11).

Lähtökohtaisesti tietyn suuruinen väestöpohja on edellytys varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen laadukkaalle ja tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle. On entistä enemmän kuntia ja kokonaisia seutukuntia, joissa lapsi-ikäluokan määrä on todella vähäinen. Tämä on seurausta syntyvyyden alenemisesta ja maan sisäisestä muuttoliikkeestä. 2000-luvulla peruskoulujen kokonaismäärä on laskenut ja eritoten pienten koulujen määrä on vähentynyt. (Valtiovarainministeriö 2020b, 152.) Viime vuosina on voinut havaita uutisia

pienien kuntien päiväkotien ja koulujen lakkauttamisesta. Uusikylä ja Atjonen (2005, 16) tuovat ilmi, että Suomessa kuntapäätäjillä on valtuuksia muun muassa lakkauttaa kouluja ja päättää koulujen määrärahoista. Tästä päätellen kunnalla voi olla paljon vaikutusvaltaa liittyen koulujen ja päiväkotien kohtaloihin. Juva, Kangasvieri ja Välijärvi (2009, 25) lisäävät, että koulutuksen alueella Suomessa kuntien rooli julkisen vallan käyttäjinä on ollut aina vahvaa. Julkinen valta, valtio ja kunnat vastaavat Suomen koulutuksen järjestämisestä ja rahoituksesta melkein yksinomaan (Juva ym. 2009, 25).

3.4 Lapset ja nuoret kunnan jäseninä

UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli huomioi kunnassa asuvat lapset ja nuoret, ja heidän hyvinvointinsa edistämisen ja aseman kunnassa. Hakalehto-Wainio (2013, 17) tuo ilmi lasten oikeuksien olevan sangen orastava teema yhteiskunnan agendan näkökulmasta. Viimeisten vuosikymmenten aikana yhteiskunnan eri palveluissa on alettu korostamaan lapsen kuulemisen ja osallisuuden merkitystä (Turja & Poikonen 2018, 36). Lasten oikeuksien lisäksi yhteiskunnassa on noussut yhä merkittävämpään asemaan lasten ja nuorten näkemysten huomioiminen – etenkin hallinnollisesta näkökulmasta. Tämänhetkiseen lapsi- ja nuorisopoliittiseen keskusteluun sisältyy lasten yhteiskunnallinen osallisuus ja toimijuus, jotka voidaan nähdä olevan osana mittavampaa kansainvälistä lasten oikeuksia ja erityisasemaa vahvistavia käsitteitä. (Stenvall 2018, 21–22.) Näin ollen varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa on korostettu entistä enemmän lapsen osallisuutta.

Lähtökohta lasten ja nuorten osallistumiselle on Lapsen oikeuksien sopimus sekä siihen liittyvät artiklat, joissa määritellään periaatteita ja käytäntöjä lasten oppimiseen yhteisöllisessä toiminnassa. Kuulluksi tuleminen, toimijuus ja osallisuus ovat keskeisiä käsitteitä. (Turja & Poikonen 2018, 36.) Lapsen oikeuksien sopimus tunnustaa lapsen alati kehittyvät valmiudet osallistua yhteiskunnallisesti, ja se korostaakin lapsilla olevan samanlaiset oikeudet kuin aikuisillakin (Heinonen 2016, 41). UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallissa YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen pitäisikin ohjata kunnan lapsi- ja nuorisopoliittikkaa (UNICEF 2020a).

Kunnassa lapset ja nuoret voidaan määritellä kunnan palveluiden käyttäjiksi. Jäppisen (2017, 326) mukaan palvelujen käyttäjät otetaan entistä useammin mukaan ideoimaan palveluita sekä eri projekteissa kartoitetaan heidän tarpeitaan. Kehittäjät kunnassa ovatkin havahtuneet pohtimaan, kuinka uudet ideat ja palveluinnovaatiot saataisiin leviämään sekä kuinka ne tulisivat osaksi julkisen sektorin uudistamista ja pysyviä toimintatapoja (Jäppinen 2017, 326).

Olennaista hallinnollisten käytäntöjen kannalta on asiakkaiden määritelmä kunnan sisällä. Perinteisesti asiakkaan käsite määritellään palveluiden tai tuotteiden vastaanottajaksi, joka voi olla henkilö, henkilöryhmä tai organisaatio. Palvelujen tuottajan näkökulmasta asiakkaan käsitettä tarkastellessa asiakkaita ovat todelliset eli faktiset mutta niin myös mahdolliset eli potentiaaliset palveluiden vastaanottajat; asiakaskunta muodostuu sekä nykyisistä että palvelujen mahdollisista tulevista käyttäjistä. (Virtanen ym. 2011, 17.) Kunnan nähdessä lapset ja nuoret mahdollisina palveluiden asiakkaina kunta voi ehkä paremmin osallistaa heidät kunnan toimintaan ja päätöksentekoon Lapsiystävällisen kunta -mallin näkökulmasta.

Jäppinen (2017, 325) tuo esille, että asiakaskeskeisyys ja käyttäjälähtöisyys ovat toisiaan täydentäviä käsitteitä. Näiden käsitteiden kompakti tarkastelu voi auttaa ymmärtämään sitä, miten lapset ja nuoret voidaan nähdä kunnan asiakkaina ja palvelujen käyttäjinä tasavertaisesti aikuisten kanssa. Virtanen ym. (2011, 18) määrittelee asiakaskeskeisyyden huomioivan asiakkaan olevan palvelujen keskipisteessä, jolloin palvelut ja toiminnot järjestetään häntä varten. Asiakaskeskeisyyden rinnalla käytetään usein asiakaslähtöisyyttä, mutta näiden lähikäsitteiden välillä on hieman eroja, vaikka niitä on käytetty synonyymeina. Asiakaslähtöisyyden käsitteessä korostuu asiakkaan osallistuminen toiminnan järjestämiseen yhdessä palvelun tarjoajan kanssa, eikä häntä nähdä ainoastaan palveluiden kehittämisen kohteena. Lisäksi asiakaslähtöisyydessä keskeinen ominaisuus on palveluiden järjestäminen mahdollisimman toimiviksi asiakkaita varten asiakkaiden tarpeista alkaen. (Virtanen ym. 2011, 18–19.)

3.5 Kunnan maine ja vetovoimaisuus

Tämä luku tarkastelee kunnan mainetta ja vetovoimaisuutta, jonka voidaan nähdä olevan yhteydessä elinvoimaan. Valanta (2017, 405) pitää kunnan keskeisenä tehtävänä elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden säilyttämistä, sillä ne ovat kunnan elinehtoja. Halonen (2017, 296) vuorostaan tuo esille, että maineen ansiosta kunnan elinvoima muuttuu vetovoimaksi.

Berndtsonin (2017) mukaan hyvämaineinen kunta houkuttelee uusia asukkaita, yrityksiä ja työntekijöitä. Anholt (2007, 1) tuokin esille, että tänä päivänä maailma on kuin yksi markkina-alue. Tällä Anholt voisi viitata siihen, että nykyään voidaan tehdä paljon valintoja, päätöksiä ja ratkaisuja perustuen esimerkiksi mielikuviin ja maineeseen. Halonen (2017, 289) puolestaan toteaa mielikuvien maailmassa olevien kokemuksien, tarinoiden, kohtaamisten sekä syntyneiden ja jaettujen mielikuvien saavan aikaiseksi kunnalle maineen pitkän ajan kuluessa. Maineen ollessa myönteinen se synnyttää luottamusta ja vetovoimaa tehden kunnasta potentiaalisen vaihtoehdon valintatilanteiden edessä. Mikäli kunta onnistuu parantamaan mielikuvaansa, sillä on mahdollisuuksia menestyä tulevaisuudessa. Toisessa ääripäässä huonomaineinen kunta ei välttämättä koskaan pääsisi niin sanotusti valintojen kentälle. (Halonen 2017, 289.) Kilpailullinen identiteetti on yksi harvoista tehokkaista tavoista hallita väestön menetystä (Anholt 2007, 107).

Väitöskirjassaan Halonen (2016, 58) toteaa maineen käsitteen määrittelyn ongelmalliseksi, sillä sille ei ole tyystin vakiintunutta määritelmää. Maineen lähikäsitteisiin lukeutuu brändin eli tuotemerkin käsite, joka on akateemisessa kirjallisuudessa noussut keskeiseksi käsitteeksi 2000-luvulla (Halonen 2016, 56). Anholt (2007, 1) esittelee brändin käsitteen, joka on tuote, palvelu tai organisaatio, ja se liitetään yhdessä nimen, identiteetin ja maineen kanssa. Voiko kuntaa brändätä, jotta se saisi hyvän maineen? Halonen (2017, 289) tuo ilmi kunnan maineen olevan syvällisempi ominaisuus kuin median tai markkinoinnin luoma mielikuva, sillä maine syntyy tekemisten ja tekojen pohjalta. Pelkän mielikuvan luominen ei riitä pitkän tähtäimen aikavälillä, sillä mielikuvan muuttuminen maineeksi vahvistuu uusien kokemuksien ja teoista viestimisen ollessa yhdenmukaisia alkuperäisen mielikuvan ja vision kanssa.

Kunnan tekojen kytkeytyessä kunnan todellisuuteen niiden tulee olla toistuvia, jatkuvia ja kunnalle tyypillisiä toimintatapoja. (Halonen 2017, 289.)

Pihlajan (2010, 292) mukaan käsitteenä elinvoima on hyvin väljä, ja siihen usein liitetään muita lähikäsitteitä, kuten elinkelpoisuus, toimintakyky, dynaamisuus, kasvu ja vetovoima. On kuitenkin selvennettävä, ettei elinvoima käsitteenä ole välttämättä määritelty maaseutumaisissa kunnissa ja suurissa kaupungeissa samalla tavalla, vaan se määritetään ja ymmärretään monin eri tavoin. Kyseisen käsitteen epämääräinen määritelmä on ollut ensisijaisena haasteena kunnan elinvoiman mittaamiselle. Jotkut kuntien elinvoimaan vaikuttavista osatekijöistä on helposti mitattavissa ja vertailtavissa. Kuitenkin osa puolestaan pohjautuu asukkaiden subjektiivisiin havaintoihin ja kokemuksiin, joita on hyvin vaikea mitata ja vertailla objektiivisesta näkökulmasta. (Pihlaja 2010, 292.) Pihlaja (2010) ei ole määritellyt elinvoiman käsitettä tuon tarkemmin, joten on syytä tarkastella syvemmin tätä käsitettä. Valtiovarainministeriö (2020b, 29) korostaa, että elinvoiman käsite on yleensä avoin monille tulkinnoille.

Kunnan elinvoima on ollut myös tutkittu aihe. Paananen, Haveri ja Airaksinen (2014) ovat tutkimuksessaan pyrkineet jäsentämään, minkälaisista osa-alueista kunnan elinvoima koostuu. Tutkijat käyttivät tutkimusaineistonaan niin kotimaista kuin kansainvälistäkin kirjallisuutta ja tutkimuksia koskien elinvoimaisuuden eri osa-alueita. Tutkimuksen perusteella kuntien elinvoiman johtamista voidaan analysoida kolmesta johtamisen näkökulmasta, jotka ovat resurssit, vuorovaikutus ja uuden luominen. Pelkästään yhdellä osa-alueella menestyminen ei takaa elinvoimaisuutta, vaan elinvoimaisuuden kannalta kaikilla osa-alueilla, eli resursseilla, vuorovaikutuksella ja uuden luomisella on oma merkityksensä. (Paananen ym. 2014, 7–8, 15.)

4 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

Metodologisessa osuudessa tarkastellaan tutkimustehtävää ja siihen liittyvää tutkimuskysymystä. Sen luvun jälkeen esitellään aineisto ja miten se on kerätty. Aineistoa esitellessä tarkastellaan muun muassa asiantuntijahaastattelua. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoidulla haastattelulla, joten sille on oma lukunsa. Seuraavaksi käsitellään haastattelujen toteutumista. Aineiston analysointia käsittelevässä luvussa tarkastellaan analysoinnin kulkua sisällönanalyysin otteella. Lopuksi on pohdintaa tämän tutkimuksen eettisyydestä.

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitkä syyt ovat vaikuttaneet kuntien lähtemistä mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin. Teoreettisessa osuudessa tuli jo ilmi, ettei UNICEF tuota muiden kolmansien sektoreiden tapaan palveluita kunnalle vaan myöntää kunnalle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen, mikäli kunta täyttää tunnustukseen vaadittavat kriteerit. Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymys on seuraavanlainen:

1. Miksi tutkittavat kunnat ovat lähteneet mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin?

Tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen, jonka lähtökohta on kuvata todellista elämää. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on hyvin moninainen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2015, 161.) Tuomen ja Sarajärven (2018, 173) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoitus onkin ymmärtää tutkimuskohteen ilmiöitä tutkittavien positioista, jolloin laadullinen tutkimus kohdistuu laatuun eikä määrään. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkijan omat mielenkiinnonkohteet ja tarkastelunäkökulmat vaikuttavat aineistonkeruuseen,

jolloin laadullinen aineisto ei sellaisenaan kuvaa koskematonta todellisuutta vaan hahmottuu tulkinnallisten tarkasteluperspektiivien kautta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa saattaa olla kyse hiljalleen tapahtuvasta tutkittavan aiheen käsitteellistämisestä, jolloin ei testata teorian toimivuutta. (Kiviniemi, 2018, 76—77). Tämä tutkimus ei pyrikään testaamaan teorian käytännöllisyyttä ja sen käyttökelpoisuutta, vaan selittämään ja ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä sen omassa kontekstissaan. Ilmiön kontekstia on tarkasteltu tutkimuksen teoreettisessa viitekehysessä. Luvussa 2 käsiteltiin vertailevan kasvatustieteen teoriaa ja sen käsitteitä, jotka kehystävät tulkintaa. Täten voidaan paremmin ymmärtää Lapsiystävällistä kunta -mallia.

4.2 Aineiston esittely

Tämän tutkimuksen kohderyhmänä on UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin osallistuvat pienet kunnat. Aineisto koostuu kolmesta UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin osallistuvista pienten kuntien virkamiesten haastatteluista sekä UNICEFin asiantuntijan haastattelusta. Haastatellut kunnan virkamiehet ovat osana toteuttamassa Lapsiystävällinen kunta -mallia heidän kunnassaan, jotka eivät ole vielä saaneet UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnustusta. Edellisessä luvussa oli esitelty kuntatason poliittista kontekstia, jonka pohjalta suunnitelma aineiston suhteen tarkentui. Luvussa 3.1 tuotiin esille, että pienelle kunnalle on tyypillistä alhainen väkiluku. Tutkimukseen osallistuvien kuntien valintaan vaikutti kaikista eniten kunnan väkiluku. Tähän vaikutti eritoten tilastokeskuksen määritelmä maaseutumaisesta kunnasta, jonka väkiluku olisi 15 000 tai alle (ks. luku 3.1). Kunnat ovat keskenään melko erilaisia, eikä kaikissa kunnissa ollut muuttotappiota ja taloudellinen tilannekin oli vaihteleva. Kunnat eivät ole keskenään samanlaisia tietyin kriteerein, vaan niiden välillä oli eroja. Väkiluvun lisäksi olisi voinut huomioida muitakin eroavaisuuksia ja valita tutkittavat kunnat toisin. Valintakriteerit oli pidettävä laajoina ja avoimina, jotta aineistonkeruu edistyisi suunnitellussa aikataulussa. UNICEFin työntekijän haastattelua ei käytetä tutkimushaastatteluna kuten kuntien virkamiesten haastatteluita. UNICEFIN työntekijän haastattelu tukee kuntien virkamiesten haastattelua, sekä syventää tietoa mallista ja tutkittavasta aiheesta.

Eskolan ja Suorannan (2014, 62) mukaan yleisesti ottaen kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole välitöntä merkitystä eikä vaikutusta tutkimuksen onnistumiselle, sillä aineiston koon määrittämiseksi ei ole mekaanisia sääntöjä. Kuitenkin UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin on osallistunut tietty määrä kuntia, joten kolmen kunnan ja UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallista vastaavan asiantuntijan haastattelemisen vaikuttaa realistiselta määrältä tutkimuksen kohderyhmään nähden.

Tutkimukseen osallistuvilla haastateltavilla voi olla tietynlaista asiantuntijuutta ja tietoa, joita muilla ei välttämättä ole. Kohderyhmän asiantuntijuus onkin voinut rakentua omien kokemusten ja tiedon pohjalta mutta myös osallistumalla omakohtaisesti Lapsiystävällinen kunta -malliin. Näin ollen voidaan todeta, että asiantuntijuus itsessään on keskeisessä roolissa tämän tutkimuksen aiheen kannalta. Alastalo ja Åkerman (2010) tähdentävät, ettei kiinnostuksen kohde ole ensisijaisesti asiantuntija. Haastateltavat valikoituvat sen tiedon vuoksi, jota heillä oletetaan olevan perustuen heidän institutionaaliseen asemaansa ja osallisuuteen tutkimuksen kohteena olevassa aiheessa (Alastalo & Åkerman 2010, luku 15.)

Lapsiystävällinen kunta -malli on pitkäjänteinen prosessi, jossa haastateltavat kunnan virkamiehet ovat mukana. Van Audenhove (2007) tuo esille asiantuntijoiden olevan erityisen lähellä jotakin aihetta. Yksi asiantuntijuuden ulottuvuuksista on niin sanottu prosessitietämys, jossa asiantuntijan tieto on muodostunut siitä, että hän on mukana esimerkiksi jossakin projektissa tai kehittämishankkeessa (Van Audenhoven 2007). Kuntien virkamiesten asiantuntijuuden perustana on heidän oma kuntansa tilanne, ja miten Lapsiystävällinen kunta

-malli on edennyt siellä. He ovat tutustuneet ja syventyneet prosessiin oman toimintansa kautta. UNICEFin asiantuntija voi hahmottaa Lapsiystävällinen kunta -mallin prosessina jopa eri tavalla kuin kuntien virkamiehet, koska hän on työskennellyt sen prosessin kanssa pidempään ja hänellä voi olla erilainen näkökulma verrattuna kuntien virkamiehiin. Lisäksi hänelle on kerääntynyt useampien vuosien ajalta kokemusta ja tietämystä. Tämän takia aineiston edustavuus on valittu tarkoin, jotta aihetta voisi ymmärtää mahdollisimman

syvällisesti. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 89) nostavat esille, että tutkittavien valinnan ei pitä olla satunnaista vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa.

Harkinnanvaraista aineistoa voidaan kutsua myös eliittiotannaksi. Näin ollen tutkimuksen tiedonantajiksi eli informanteiksi valikoidaan ainoastaan henkilöitä, joilla oletetaan olevan parhaiten tietoa tutkimuksen ilmiöstä. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 99.) Joskus voi olla kyse siitä, että asiantuntijahaastatteluun kuuluvat henkilöt kuuluvat eliittiin. On kuitenkin huomioitava, ettei eliittihaastattelu ole osana asiantuntijahaastattelua, sillä eliitin asemassa olevia henkilöitä voi tutkia muutoinkin kuin asiantuntijuuden perspektiivistä. Monissa määritelmässä asiantuntijoiden ja eliitin välille on tehty ero; asiantuntijoilla on ainoastaan pätevää ja harjaantunutta tietoa, kun taas eliitillä asiantuntemuksen lisäksi on valta-asema eli mahdollisuus tehdä päätöksiä vaikuttaen muiden ihmisten elämään. (Alastalo ym. 2017, 217.) Kunnan virkamiehen asemassa työskentelyyn sisältyy vaikutusvalta, jolloin heidän päätöksillään voi olla vaikutusta kunnan asukkaiden elämään. Tästä päätellen voi pohtia, että kyseessä on myös eliittihaastattelu joiltain osin. Kuitenkaan UNICEFin asiantuntijaa ei sisällytetä eliittihaastatteluun, sillä hänellä ei ole samanlaista asemaa kuin kuntien virkamiehillä.

Haastattelujen rinnalla aineistona käytetään kolmea tämänhetkistä voimassa olevaa kuntastrategiaa, joiden yhteinen sivumäärä on 30 sivua. Kuntastrategiat ovat keskenään erilaisia, ja ne on toteutettu eri tavoin. Esimerkiksi joissakin on enemmän kuvia kuin toisissa, ja sivumääräkin on hyvin vaihteleva. Strategiat ovat niistä kunnista, joita informantitkin edustavat. Kuntastrategiat ovat julkisia asiakirjoja, mutta tässä tutkimuksessa ne ovat anonymisoitu. Kuntastrategioita ei myöskään ole aineistoluettelossa, jotta ne pysyisivät tunnistamattomina. Kuntastrategioiden anonymisointiin päädyttiin sen takia, että kunnat ovat strategioidensa puolesta hyvin tunnistettavissa, miltä osin tämän tutkimuksen informantit olisivat myös haavoittuvassa asemassa olla tunnistettavassa asemassa. Kyseisistä dokumenteista ei myöskään käytetä ollenkaan suoria sitaatteja tai lainauksia. Sitaatit voivat johdattaa kyseiseen kuntastrategiaan, mikäli niitä hakisi Google-hakukoneella. Analyysin kannalta kuntastrategioista nostetaan tämän tutkimuksen kannalta tärkeitä sisältöjä, jotka on kirjoitettu omin sanoin. Kuntastrategiat on otettu aineistoon mukaan, sillä ne

voivat täydentää haastatteluita. Tulosten esittelyssä kuntastrategioista käytetään nimiä kuntastrategia A, kuntastrategia B ja kuntastrategia C.

Haastatteluiden ja kuntastrategian tukena toimii UNICEFin internetsivut liittyen malliin. UNICEF on luonut niin sanotun digipalvelun, jossa esitellään kaikenkattavasti mallin sisältöä ja toimintaa. Sivut on laitettu lähdeluetteloon.

4.3 Aineiston keruu

Tämä luku koskee ainoastaan tutkimushaastatteluiden keräämistä, sillä kuntastrategiat ovat saatavilla internetin kautta. Alastalon ym. (2017, 222) mukaan keskeisten toimijoiden tunnistaminen ja löytäminen haastateltaviksi ei ole aina yksinkertaista tutkimuksen ilmiön kannalta. Aineiston kokoaminen voi tapahtua myös lumipallo-otannalla; haastatteluun kysytyltä henkilöltä voidaan pyytää ehdotuksia toisesta haastateltavasta, jolla on mahdollisuus osallistua tutkimukseen. Täten niin sanottu avainhenkilö voi johdattaa tutkijan toisen tiedonantajan pariin. (Alastalo ym. 2017, 222; Tuomi & Sarajärvi 2018, 99.)

Yhtenä vaihtoehtona oli ottaa kuntien virkamiehiin yhteyttä itse lähettämällä heille haastattelupyyntö sähköpostitse tammikuun alussa. Kuitenkin riskinä saattoi olla, että haastattelukutsu hukkuisi heidän sähköpostiinsa eikä se tulisi silloin huomioiduksi. Tutkimuksen toteutuksessa pulmaksi voi muodostua se, että vastaajia on vaikea tavoittaa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 83). Ratkaisuna tähän päädyin ottamaan yhteyttä UNICEFin asiantuntijaan, jolle lähetin sähköpostia tammikuun 2021 alussa. UNICEFin asiantuntijalle lähetetyssä sähköpostissa kerrottiin tutkimuksen aiheesta ja pyydettiin haastateltavien yhteystietoja. Lisäksi pyydettiin yhtä UNICEFin asiantuntijaa osallistumaan tutkimushaastatteluun. Liitteeksi laitettiin noin puolen sivun pituinen tiivistelmä tutkimuksesta, jotta tutkimuksen aihe ja tarkoitus tulisi hieman selville. UNICEFin suunnalta vastaus tuli hyvin nopeasti.

Sovimme tapaavamme Teams-viestintäsovelluksen välityksellä, jolloin tutkimuksesta tuli kerrottua tarkemmin, ja keskustelimme aiheesta. Tapaamisessa sovimme, että mille kunnille lähetetään haastattelupyyntö. Lisäksi sovittiin UNICEFin asiantuntijalle haastattelu-aika helmikuun 2021 lopulle. Ennen tätä Teams-tapaamista perehdyin kuntiin, jotka ovat tässä Lapsiystävällinen kunta

-mallissa mukana. Koska pienen kunnan määritelmä ei ole kovin vakiintunut käsite, kuntia oli hieman vaikea valikoida. Kuitenkin tilastokeskuksen määritelmän mukaan alle 15 000 asukkaan kunnat olisivat maaseutumaisia kuntia. Teoreettisessa viitekehyksessä tuli pohdittua, että ne voisivat olla yhdistettävissä pienen kunnan käsitteeseen. Tämän pohjalta listattiin ne kunnat, joissa asukkaita on alle 15 000. Asiantuntijan kanssa pohdittiin, mille kunnille olisi hyvä lähettää haastattelupyyntö. Jälkikäteen ajatellen hänen asiantuntijuuttaan ja tuntemusta kunnista olisi voinut käyttää enemmän hyödyksi, ja kysyä, mitä kuntia hän olisi suositellut. Toisaalta oli hyvä, että tutkija kuitenkin teki päätöksen itse.

Kyseinen asiantuntija laittoi muutaman päivän päästä haastattelukutsut sovituille kunnille sähköpostitse, ja siinä pyydettiin, että saako hänen yhteystietonsa antaa tämän pro gradu -tutkielman tekijälle. Kuitenkaan haastattelupyyntö ei vielä sitonut kuntien virkamiehiä haastattelun osallistumiseen. Asiantuntija lähetti yhteystiedot sähköpostitse minulle. UNICEFin asiantuntijan kautta sain tavoitettua muut haastateltavat, jolloin UNICEF oli ikään kuin portinvartijana kentälle pääsemiselle ja haastattelujen toteutumiselle. Tähän liittyen tarkastellaan lisää tutkimuksen eettisyyttä luvussa 4.6. UNICEFin asiantuntijan kanssa sovimme, ettei UNICEFille jaeta haastattelujen litterointeja, eikä asiantuntija osallistu haastattelujen toteuttamiseen muilla tavoin. Informantteihin otettiin melko pian yhteyttä sähköpostitse ja pyydettiin osallistumaan tutkimukseen. Haastattelupyyntöihin vastattiin myöntävästi, ja haastattelut sovittiin tammi-helmikuulle 2021.

Nauhoitettua aineistoa säilytin omalla yliopiston OneDrive-palvelimella sekä oman puhelimen sanelimessa. Koska haastattelut nauhoitettiin Teams- viestintäsovelluksen omalla tallentamisen ominaisuudella, nauhoitettu materiaali lähetettiin sähköpostiin. Aineisto tulostettiin myös paperisena, joten säilytin aineistoa omassa kansiossani, jota muut eivät näe.

4.3.1 Puolistrukturoitu haastattelu

Tässä tutkimuksessa tiedonkeruun menetelmänä käytetään puolistrukturoitua haastattelua. Tämä haastattelumenetelmä valikoitui sen takia, koska tällä menetelmällä gradun tutkittavasta aiheesta voi saada eniten tietoa irti ja pääsee

mahdollisimman lähelle tutkittavaa aihetta. Puolistrukturoitua haastattelumenetelmää voidaan pitää lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuotona (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47). Kysymykset haastateltaville laaditaan etukäteen, ja haastattelukysymykset esitetään samassa muodossa. Haastateltavalla on mahdollisuus vastata omin sanoin niin kattavasti kuin haluaa. (Hyvärinen, Suoni & Vuori 2021.) Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2021) puolestaan tuovat ilmi puolistrukturoidun haastattelun olevan sopiva sellaisiin tilanteisiin, joissa halutaan tietoa juuri tietyistä asioista. Tällöin haastateltaville ei koeta tarpeelliseksi antaa kuitenkaan kovin suuria vapauksia vastata haastattelutilanteessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2021). Tästä päätellen puolistrukturoidussa haastattelussa voi olla havaittavissa hieman ristiriitaa sen suhteen, kuinka paljon informantilla on vapauksia vastata haastattelutilanteessa.

Hyvärinen, Suoni ja Vuori (2021) tuovat ilmi, että tarkat haastattelukysymykset voivat olla tarpeellisia, kun päämääränä on saada esiin faktoja menneistä tapahtumista tai tämänhetkisestä tilanteesta. Tämän tutkimuksen haastattelukysymyksissä halutaan saada selville tähän aiheeseen vaikuttaneita tekijöitä. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 47) tuovat ilmi puolistrukturoidulle haastattelulle olevan ominaista se, että jotkut haastattelun näkökohdat on päätetty valmiiksi muttei kaikkia. Haastattelutilanteen aikana voikin tulla esille joitakin kohtia, joihin voi olla kiinnostavaa tarttua ja joista voi kysyä tarkentavia kysymyksiä. Haastateltavat voivat nostaa esille omissa puheenvuoroissaan erilaisia näkökohtia, jolloin haastateltavilta voidaankin kysyä eri tarkentavia kysymyksiä.

Puolistrukturoidun haastattelun voi sekoittaa teemahaastatteluun, ja niitä voidaan käyttää toisinaan toistensa synonyymeina. Teemahaastattelussa kysytään tarkkoja kysymyksiä tietyistä teemoista muttei kuitenkaan välttämättä käytetä samoja kysymyksiä haastateltavien kanssa. (Saaranen & Puusniekka 2021.) Aineiston keruutapana on kuitenkin hyvin selkeästi puolistrukturoitu haastattelu, sillä tässä tutkimuksessa ei käytetä teemoja haastattelun apuna. Kuitenkin haastateltavilta kysytään tarkkoja kysymyksiä, mutta ne eivät liity varsinaisesti mihinkään teemaan.

4.4 Haastatteluiden toteutus

Ennen haastattelujen toteuttamista perehdyttiin UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin prosessiin ja sisältöön sekä haastateltavien kuntien tilanteeseen ja esimerkiksi niiden julkisiin asiakirjoihin kuten kuntastrategiaan, jotka olivat löydettävissä kuntien internetsivuilta. Jokaista kunnan haastattelun virkamiehen haastattelua varten tehtiin pieniä muistiinpanoja heidän kunnastaan. Alastalo ym. (2017, 221) tuo esille, että pohjatyön merkitys korostuu asiantuntijahaastatteluissa, sillä huolellinen valmistautuminen voidaan nähdä edellytyksenä haastatteluaineiston laadulle. Haastattelijan perehtyneisyys aiheeseen osoittaa vakavaa kiinnostusta aiheeseen, mikä voi motivoida haastateltavaa haastattelussa. Tutkijan hyvät taustatiedot aiheesta voivat säästää aikaa, sillä haastattelua ei silloin tarvitse aloittaa niin sanotuista perusasioista ja niihin syventymisestä. (Mykkänen 2001, 120.) Perehtyminen tutkittavaan aiheeseen tuki omaa ymmärrystä ja tietämystä sekä toi varmuutta haastattelutilanteita varten. Tässä luvussa käytetään haastateltavaa ja informanttia toistensa synonyymeina.

Informanteille lähetettiin suostumuslomake haastattelua varten sekä tietosuojalomake ennen heidän haastatteluitaan. Alkuvaiheessa haastattelua on tärkeää kertoa haastateltavalle aineistosta saatavan tiedon käytöstä ja säilyttämisestä (Hyvärinen 2017, 39). Suostumuslomakkeen täytti haastateltava itse ja tietosuojalomake oli tutkijan täyttämä. Edellä mainittujen dokumenttien lisäksi lähetettiin UNICEFin asiantuntijalle noin 10 sivua pitkä tutkimussuunnitelma, joka oli tehty ennen vuodenvaihdetta. Kunnista haettiin varmuuden vuoksi tutkimuslupaa, johon liitettiin samainen tutkimussuunnitelma. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin jo tammikuun lopulla, ja silloin haastateltiin yhtä kunnan virkamiestä. Helmikuussa oli kahden muun virkamiehen haastattelu, ja helmikuun lopulla haastateltiin UNICEFin asiantuntijaa. Yhteen haastattelutilanteeseen kului aikaa noin 20–30 minuuttia.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoidulla haastattelulla, jota esiteltiin tarkemmin edellisessä luvussa 3.4. Haastattelukysymykset ovat nähtävillä liitteissä. Aluksi suunnitelmana oli luoda jokaiselle informantille omat haastattelukysymykset, sillä he tulevat eri taustoista ja heidän kuntansa tilanteeseen saattavat vaikuttaa monet tekijät. Keskenäänkin kunnat ovat melko

erilaisia. Kuitenkin tässä tutkimuksessa päädyttiin siihen ratkaisuun, että kaikille kunnan virkamiehille oli sama haastattelurunko. Haastattelun aikana kysyttiin tarkentavia kysymyksiä, jotka heräsivät senhetkisessä haastattelutilanteessa. UNICEFin asiantuntijalle laadittiin omat kysymykset. Vasta kuntien virkamiesten haastatteluiden toteuttamisen jälkeen hahmoteltiin UNICEFin asiantuntijalle haastattelukysymykset, sillä niiden haastatteluiden pohjalta tuli ymmärrettyä tutkittavaa aihetta syvemmin. Täten haastattelukysymykset voitiin muotoilla siten, että ne syventäisivät entistä enemmän aihetta.

Tämänhetkisen vallitsevan tilanteen eli koronaviruspandemian takia haastattelut pidettiin etänä Teams-viestintäohjelman välityksellä. Haastattelijan pitääkin olla tietoinen niistä todellisista olosuhteista, joissa haastattelut toteutetaan (Hirsjärvi & Hurme 2011, 74). Etähaastattelun etu on etenkin joustavuus (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 86). Asiantuntijatehtävän asemassa työskentelevät henkilöt ovat monesti tottuneita videoneuvotteluihin, minkä takia teknologian käyttäminen apuvälineenä voi olla luontevaa haastatteluiden toteuttamisessa (Alastalo ym. 2017, 229). Teams-ohjelman käyttäminen haastattelutilanteessa toimi melko hyvin tekniikan osalta. Sitä oli kätevä käyttää, ja se soveltui hyvin etänä pidettävään haastattelutilanteeseen.

Tämän luvun alussa tuli ilmi, että on tärkeää perehtyä etukäteen tutkittavaan aiheeseen ja niihin liittyviin prosesseihin. Tämän tutkimuksen yhteydessä prosessi voidaan mieltää Lapsiystävällinen kunta -mallina. Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 68) mukaan hyvän haastattelijan ominaisuuksiin kuuluu aihepiirin tunteminen. Haastattelun alussa ei tarvinnut alkaa määrittellä Lapsiystävällinen kunta -mallia tai sen prosessia, mikä säästi aikaa ja aikaa jäi muulle keskustelulle liittyen aiheeseen. Lisäksi haastattelun alussa muun muassa tutkija esitteli itsensä ja kertoi tutkimuksesta lyhyesti, sekä haastateltavan kanssa tuli keskusteltua heidän kunnastaan yleisesti, jolloin tuntui rakentuvan niin sanotusti luottamusta informantin ja haastattelijan välille. Hyvärinen (2017, 39) tuo ilmi haastattelijan ja haastateltavan tapaamisen alkuhetkien olevan tärkeitä, sillä siinä hetkessä luodaan kohtaamisen pohja, tunnelma ja luottamus. Keskustelu haastattelijan ja informantin välillä ennen haastattelua loi hieman vapautunutta ja rauhallista tunnelmaa.

Haastattelutilanteet olivat luontevia ja vuorovaikutteisia, vaikka ne toteutettiin etänä. Hyvärinen (2017, 13) tuokin ilmi haastattelun olevan koko

ajan vuorovaikutusta. Haastattelu voikin muistuttaa jossakin määrin arkipäiväistä vuorovaikutustilannetta, sillä Ruusuvuoren ja Tiittulan (2017, 48) mukaan haastattelutilanne aloitetaan ja lopetetaan erityisillä toiminnoilla noudattaen arkikeskusteluun kuuluvia sääntöjä. Ruusuvuori ja Tiittula (2017, 46) toteavat, että tutkimushaastattelussa on mukana samat elementit kuin kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa tai keskustelussa. Kuitenkin täytyy olla sekoittamatta tutkimushaastattelua ja arkista keskustelua keskenään. Eskola, Lätti ja Vastamäki (2018, 28) vuorostaan nostavat esille, että haastattelu pitkälti eroaa arkipäiväisestä keskustelutilanteesta, sillä haastattelu toteutuu tutkijan aloitteesta sen ollen tavoitteellista tiedonkeruuta. Haastattelutilanteessa ei ollut itsessään arkisen keskustelun elementtejä. Ennen haastattelutilanteen aloittamista ja sen jälkeen oli enemmänkin dialogista keskustelua informantin kanssa.

Etänä toteutetuissa haastatteluissa ei ollut nähtävillä kovin selkeästi nonverbaalista kieltä eli katseita, eleitä ja ilmeitä, joita olisi ollut kasvokkain toteutetuissa haastatteluissa. Kuitenkin haastattelutilannetta edisti se, että pidimme Teams-sovelluksessa kameroita päällä, joka mahdollisti toistemme näkemisen. Hyvärinen (2017, 20, 30) korostaa, että haastattelun aikana haastattelija osoittaa kuuntelevansa reagoiden haastateltavan vastauksiin, sillä haastattelu ei ole vain pelkkää neutraalia tiedonsiirtoa. Kuunteleminen osoitettiin nyökkäilemällä ja kysymällä tarkentavia lisäkysymyksiä, joita voisi käyttää myös ihan kasvokkaisessakin haastattelutilanteessa. Kuitenkin katsekontakti puuttui kokonaan, mikä voi kuitenkin olla tärkeää vuorovaikutuksessa. Kokonaisuudessaan etänä toteutetut haastattelut onnistuivat hyvin.

Haastattelut nauhoitettiin, jotta aineiston käsittely, jäsentely ja erittely onnistuisivat. Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 75) mukaan haastattelun tallentaminen esimerkiksi nauhoittamalla on välttämätöntä. Haastattelutilanteessa informantille kerrottiin, milloin nauhoitus aloitetaan ja lopetetaan. Lisäksi informantille näytettiin puhelimen näyttö tietokoneen kameraan päin, sekä milloin puhelimen sanelin laitettiin päälle ja pois päältä. Tämänkaltainen toiminta varmasti vahvisti luottamusta informantin ja haastattelijan välillä, eikä informantillekaan jäänyt epäselväksi, milloin puhelimen sanelin on päällä. Teams-sovelluksen yläreunassa kuitenkin näkyy

molemmille osapuolille, milloin sovelluksen tallennusominaisuus on käynnissä ja milloin ei.

Toisen haastattelun aikana tuli ilmi, että Teams-sovelluksen tallennusominaisuuden voi laittaa päälle ja lopettaa se henkilö, kuka on lähettänyt Teams-kokouskutsun. Yksi informanteista oli lähettänyt Teams-kokouskutsun, jolloin vain hän pystyi aloittamaan ja lopettamaan nauhoituksen haastattelun aikana. Täten tallennus haastattelusta lähetettiin vain hänen sähköpostiinsa. Itse en kuitenkaan teknisistä syistä päässyt katsomaan tätä Teams-kokouksessa tallennettua haastattelua. Se olisi ollut mahdollista mutta se olisi vienyt jonkin verran aikaa. Näin kävi myös UNICEFin haastattelun kohdalla. Onneksi haastattelut oli tallennettu myös puhelimen sanelimeen, joten tutkimuksen kulkua ei haitannut, ettei edellä mainittuja Teams-tallenteita ollutkaan saatavilla. Haastattelijan kannattaisi siis itse lähettää informantille Teams-kokouskutsu.

4.5 Aineiston analysointi

Tämän tutkimuksen aineiston analysointitapana on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Tuomen ja Sarajärven (2017, 91) havainnollistaman kuvion mukaan ensimmäisenä vaiheena on haastattelujen kuunteleminen, ja aineiston analysointi seuraa paljolti heidän havainnollistamaa kuviota. Tallennetun haastatteluaineiston analyysi aloitetaan muuttamalla aineisto tekstimuotoon, mitä nimitetään litteroinniksi. Tekstimuotoon muutetut äänitallenteet muodostavat haastattelututkimuksen tutkimusaineiston. (Ruusuvoori & Nikander, 2017, 427.) Jokainen haastattelu kirjoitettiin tekstimuotoiseksi omaan Word-asiakirjaan. Yhden haastattelun litterointiin varattiin yksi päivä, ja yhdessä päivässä saikin yhden haastattelun kerrallaan litteroitua. Haastatteluja litteroidessa jätettiin joitakin täytesanoja kuten ”hmm” ja ”niinku” kirjoittamatta, jolloin lauseet tai virkkeet pysyivät selkeämpänä. Muutoin lauseet ja virkkeet kirjoitettiin sanasta sanaan. Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 139) mukaan ei ole yksiselitteisiä ohjeita litteroinnin tarkkuudesta.

Litteroinnin jälkeen haastattelut tulostettiin kaksipuoleisina. Aineistona oli neljä paperinippua. Yksi haastattelu muodosti yhden paperinipun, joka oli nidottu kiinni. Haastattelut paperisena versiona olivat noin 4–6 sivua pitkiä, joten

yhteensä aineistoa haastatteluista muodostui 18 sivua. Aineistosta ei heti alettu etsimään pääkohtia alleviivaamalla vaan aineistoon tutustuttiin huolellisesti lukemalla se ja perehtymällä sisältöön ajan kanssa. Kun aineistoon oli paneuduttu, alleviivattiin aineistosta kaikki ne lauseet ja virkkeet, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen ja -aiheeseen. Tuomi ja Sarajärvi (2017, 91) kutsuvat sitä aineiston pelkistämiseksi eli redusoinniksi; aineistosta etsityt oleelliset kohdat merkitään esimerkiksi alleviivauksin ja merkityt kohdat kirjoitetaan pelkistettyyn muotoon. Aineistosta nousi esiin muitakin mielenkiintoisia ilmiöitä, joihin olisi ollut kiinnostavaa syventyä, ja ottaa ne mukaan tutkimukseen. Tulostetuissa versioissa sivujen reunassa oli jonkin verran tilaa, joten paperin reunaan kirjoitettiin pelkistetty ilmaus alleviivatun virkkeen viereen. Tämän vaiheen olisi voinut toteuttaa myös Word-ohjelmalla, mutta tässä tutkimuksessa päädyttiin toteuttamaan tämä edellä kerrotulla tavalla.

Jotta ryhmittely onnistuisi selkeästi ja aineiston käsittely olisi sujuvaa, tämä vaihe toteutettiin seuraavanlaisesti ennen klusterointia eli ryhmittelyä. Jokaisen haastattelun tulostetulle paperinipulle oli yksi A4-kokoinen värillinen paperi. Yhdelle litteroidulle haastattelulle oli keltainen paperi, toiselle oranssi, kolmannelle vaaleanpunainen ja neljännelle vaaleanvioletti, eli jokaiselle haastattelulle oli oman värisensä paperi. Tämä tehtiin sen takia, että alaluokkia muodostaessa tunnistetaan, kenelle haastateltavalle pelkistetty ilmaus kuuluu. Jos halusi katsoa vielä jälkikäteen, millainen pelkistetyn lauseen alkuperäisilmaisu oli, niin pelkistetyn ilmauksen pystyi nopeasti yhdistämään oikeaan litteroituun haastatteluun. Ensimmäisen haastattelun pelkistetyt lauseet kirjoitettiin keltaiselle, toisen haastattelun oranssille, kolmannen haastattelun vaaleanpunaiselle ja neljännen haastattelun vaaleanvioletille. Seuraavaksi pelkistetyt lauseet kirjoitettiin värillisille papereille. Yksi pelkistetty lause kirjoitettiin yhteen niin sanottuun laatikkoon. Kun pelkistetyt lauseet oli kirjoitettu, laput leikattiin irti toisistaan. Pieniä lappuja oli yhteensä 140 kappaletta. Toisin sanoen oli yhteensä 140 redusoitua lausetta. Edellä kerrotun toiminnan tarkoituksena oli auttaa jäsentämään aineistoa ja hahmottamaan teemoja. Tämänkin vaiheen olisi voinut toteuttaa Word-ohjelmalla, mutta tässä tutkimuksessa ratkaisuna oli luovempi toteuttamistapa. Lisäksi haastateltavien

lauseet on koodattu seuraavanlaisesti: H1, H2 ja H3 vastaavat kunnan virkamiehen haastatteluja, kun taas UNICEFin haastateltavalla koodi oli H4.

Sisällönanalyysin seuraava vaihe oli klusterointi eli ryhmittely (Tuomi & Sarajärvi 2017, 92). Pelkistetyt ilmaukset oli tarkoitus ryhmitellä siten, että alaluokat muodostuivat samaa asiaa tarkoittavista ilmauksista (Tuomi & Sarajärvi 2017, 92). Pelkistetyt ilmaukset lukivat siis lapuissa, ja tarkoituksena oli ryhmitellä laput. Tällöin myös tietoa pystyi jäsentämään ja hahmottamaan paremmin. Tuomen ja Sarajärven (2017, 92) mukaan aineistosta etsitään samankaltaisuuksia, ja samaa tarkoittavat ilmaisut ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Aineistosta etsittiin kolmea kuntaa yhdistäviä motiiveja osallistua malliin. Huomiota ei kiinnitetty eroavaisuuksiin. Alaluokkien muodostaminen alkoi siten, että ensin luettiin kaikki pelkistetyt ilmaukset. Heti ensisilmäyksellä joidenkin pelkistettyjen ilmauksien välille muodostui samankaltaisuuksia. Alaluokkia muodostaessa pohdittiin pelkistettyjen ilmauksien sisältöä. Tutkittavan ilmiön ominaisuus, piirre tai käsitys voi olla luokitteluyksikkönä (Tuomi & Sarajärvi 2017, 92). Analyysiyksikkönä oli pelkistetty lause, koska ryhmittely tapahtui lauseiden sisällön mukaisesti. Esimerkiksi joissakin pelkistetyissä lauseissa korostettiin lasten osallisuutta, jolloin lauseet laitettiin samaan ryhmään.

Alaluokat nimettiin ryhmän sisältöä kuvaavalla otsikolla. Kun yksittäiset tekijät sisällytettiin yleisempiin käsitteisiin, aineisto tiivistyi luokittelussa. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 92.) Alaluokkien nimet muodostuivat siten, että nimessä yhdistyy redusoitujen lauseiden niin sanottu keskeinen sanoma tai teema. Esimerkiksi lasten osallisuus -alaluokan redusoiduissa lauseissa nousi esille konkreettisia tapoja ottaa lasten mielipiteet huomioon toiminnassa ja päätöksenteossa. Selkeästikin nuo redusoidut lauseet viittasivat lasten osallisuuteen, joten siitä muodostui alaluokan nimi. Alaluokkia muodostui aluksi 13 kappaletta, mutta lopulta alaluokkien määrä supistui 11 kappaleeseen. Pari alaluokkaa sisälsivät vain muutaman kappaleen redusoituja lauseita, joten ne liitettiin toisiin alaluokkiin. Alustavasti oli alaluokka liittyen kuntalaisten mielipiteisiin, ja se sisälsi muutaman redusoidun lauseen. Lopulta se liitettiin viestinnällisyys-alaluokkaan, sillä kuntalaisten mielipiteet ja palautteet ovat reaktioita Lapsiystävällinen kunta

-mallista viestimiseen. Vaikutus talouteen -alaluokka sisälsi vain kaksi redusoitua lausetta, mutta tämän alaluokan redusoidut lauseet liitettiin lopulta palvelut lapsille, nuorille ja lapsiperheille -alaluokkaan. Talouteen liittyvät lauseet ovat rinnastettavissa palveluiden kehittämiseen ja niiden ylläpitämiseen. Mikäli jossakin alaluokassa on vain muutamia redusoituja lauseita, niiden sisältö voi liittyä muiden alaluokkien redusoitujen lauseiden sisältöön. Tämä voisi olla esimerkki aineiston tiivistymisestä luokittelun aikana.

Aineiston ryhmittelyä seuraa aineiston käsitteellistäminen, jota kutsutaan abstrahoinniksi. Käsitteellistämässä luokittelu jatkuu alaluokkien yhdistämällä yläluokiksi. Yläluokista muodostetaan pääluokkia, ja pääluokista voi mahdollisesti muodostaa vielä yhden yhdistävän luokan. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 93.) Aineistosta muodostui kolme yläluokkaa, joiden nimien keksiminen oli melko haasteellista. Alla on havainnollistava taulukko alaluokkien muodostumisesta yläluokiksi.

Alaluokat	Yläluokat
Kunnan halu olla lapsiystävällisempi	Lasten oikeuksien toteutuminen ja edistäminen kunnan tasolla
Lasten osallisuus	
Lasten edun katsominen	
Heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevat	
Kunnan kehittäminen	LYK-malli on kokonaisvaltaisesti osana kuntaa
Kunnan strategia	
Muut toimialat	
"Valmis malli"	
Kunnan palvelut lapsille, nuorille ja lapsiperheille	
Viestinnällisyys	Lapsiystävällisyydestä viestiminen
Vetovoima	

Ensimmäisessä yläluokassa eli lapsiin liittyvässä teemassa alaluokkia yhdistää lapsikeskeisyys ja lapsiin liittyvä toiminta. Kunnan halu olla lapsiystävällisempi -alaluokka voisi sisältyä myös kuntaan liittyvään teema -yläluokkaan. Kuitenkin se sisällytettiin lapsiin liittyvään teemaan, koska kyseisen alaluokan redusoidut lauseet korostavat lapsiystävällisyyden tärkeyttä. Lisäksi kyseisessä alaluokassa voi olla havaittavissa, että haastateltavat jossain määrin määrittelevät lapsiystävällisyyttä. Tämän yläluokan muut alaluokat selittävät ja konkretisoivat lapsiystävällisyyttä käytännössä. Lasten osallisuus, lasten edun katsominen sekä heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevat ovat juuri niitä konkreettisia asioita, joilla voidaan edistää lapsiystävällisyyttä kunnassa. Konkreettisuutta koskevat redusoidut lauseet jaoteltiin kolmeksi eri alaluokaksi, sillä niitä olisi hyvä käsitellä erikseen. Ne ovat itsessään jo omia kokonaisuuksia eikä niitä ole tarpeen sekoittaa keskenään.

Toisessa yläluokassa eli kuntaan liittyvässä teemassa alaluokat nivoutuvat saman teeman alle sen takia, että niissä korostuvat kunnan näkökulma sekä kunnan toiminta lapsiystävällisyyden edistämiseksi. Tämän yläluokan

alaluokissa tähdentyy, kuinka Lapsiystävällinen kunta -malli nivoutuu kaikkeen kunnan toimintaan ja kokonaisuuteen.

Kolmas yläluokka on lapsiystävällisyydestä viestiminen, jonka alle kuuluu kaksi alaluokkaa. Niissä korostuvat lapsiystävällisyydestä viestiminen kohderyhmälle sekä kunnan vetovoima. Viestinnällisyys ja vetovoima voivat jokseenkin olla kytköksissä toisiinsa, minkä takia ne ovat saman yläluokan alla. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin kunnan brändäystä, ja kuinka se voi edesauttaa kunnan vetovoimaisuutta. Aineiston analysointi ja alaluokkien muodostaminen veivät ajallisesti yllättävän paljon aikaa.

4.6 Tutkimuksen eettisyys

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen eettisyyttä ja eettisiä valintoja, jotka ovat vaikuttaneet tutkimuksen kulkuun. Tutkimus noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan eli TENKin eettisiä periaatteita. Niiden lisäksi tutkimus seuraa hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 6) mukaan tutkimuksen on noudatettava tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, jotka ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksen teossa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusta ja sen tulosta arvioidessa. Tutkijan täytyy huomioida muiden tutkijoiden työt, ja niihin on viitattava asianmukaisella tavalla. Lisäksi tutkimusluvut on hankittava. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tutkimusluvut haettiin parista kunnasta. Informanteille lähetettiin tietosuojalomake sekä haastatteluita varten suostumuslomake, joiden pohjat ovat saatavilla Tampereen yliopiston -internetsivuilla. Tietosuojalomakkeessa oli muun muassa kerrottu aineiston säilyttämisestä, ja aineisto luvattiin tuhota tämän tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti tutkimuksen ajan, eivätkä ulkopuoliset näe aineistoa.

Hyvärinen (2017, 32) korostaa myös Tutkimuseettisen neuvottelukunnan tavoin, että tutkimusta tehdessä ohjaavana periaatteena on toiminnan eettisyys. Etenkin haastatteluihin liittyy eettisyys, jolloin toinen ihminen kohdataan kunnioittavasti, sillä tutkijan eettisiin toimintatapoihin kuuluu kohdata toinen ihminen, eli haastateltava, ihmisenä eikä vain tietolähteenä. (Hyvärinen 2017,

33, 39). Haastatteluiden alussa oli pieni esittely tutkimuksesta sekä arkipäiväistä keskustelua, sekä haastattelun lopussa kiitettiin haastateltavaa.

Tutkimukseen osallistuneille varmistetaan anonymiteetti, ja tutkija kohtaa haastateltavat kunnioittavasti. TENKin (2019, 13) mukaan valtaa käyttävien yksityisyys on kapeampi kuin muilla yksityishenkilöillä. On mahdollista, että haastatteluun osallistuneiden nimet saattavat olla esillä esimerkiksi kunnan omilla nettisivuilla. Eskola ja Suoranta (2014, 57) tuovat esille, ettei täydellinen nimettömyys kuitenkaan voi toteutua. Luottamuksellisuuden säilyttämisestä ja anonymiteettisuojusta tulee pitää huolta tietojen julkistettaessa. Tietoa hankittaessa haastateltaville on luvattu anonymiteetti, joten onkin huolehdittava tutkimuksen tullessa julki, etteivät haastateltavat henkilöt ole tunnistettavissa. (Eskola & Suoranta 2014, 57.) Tutkimusaineistosta poistetaan kaikki tunnistetiedot, joten niitä ei käytetä aineistoa analysoitaessa eikä tunnistetietoja tuoda ilmi tutkimusta raportoitaessa. Ranta ja Kuula-Luumi (2017, 419) toteavat, että haastatteluaineistoista voidaan poistaa esimerkiksi haastateltavien yhteystiedot. Tutkimuksessa ei myöskään tuoda ilmi kuntien nimiä, joten haastateltavia ei voida yhdistää kuntiin. Täten tutkimuksessa kuntastrategiat anonymisoitiin, etteivät kuntien nimet ole nähtävillä. Mikäli kuntastrategioiden nimet olisivat esillä tutkimuksessa ja tulosten analysoinnissa, se tekisi aineistosta haavoittuvasen. Kuntastrategioiden kuntien nimien ollessa esillä olisi mahdollista päätellä myös haastateltava.

Asiantuntijahaastatteluiden etiikkaan liittyy anonymisoinnin problematiikkaa. Siihen ei välttämättä löydy täydellistä ratkaisua. Kuitenkin tässä tutkimuksessa päädyttiin siihen ratkaisuun, että UNICEFin kautta haastateltaviin otettiin yhteyttä. Täten UNICEFin asiantuntija tietää, mitkä kunnat ovat voineet osallistua tähän tutkimukseen, sekä voi haastattelusitaateista päätellä, mistä kunnasta on kyse. On jopa mahdollista, että UNICEFin asiantuntija tietää haastateltavat. Vaikka tutkimuksen tuloksissa on otettu tunnistetiedot pois, kyseinen asiantuntija mahdollisesti tunnistaa sitaatin perusteella kunnan. Vaikkei tämä ratkaisu ole välttämättä paras mahdollinen, tutkimus eteni tämän ratkaisun mukaisesti. UNICEF toimi niin sanottuna portinvartijana kentälle pääsemisessä, sillä sen kautta haastateltaviin saatiin yhteyttä. Vaikka UNICEFilla oli merkittävä rooli tutkimuksen etenemisessä, UNICEFin asiantuntijan kanssa sovittiin, ettei UNICEF osallistu

haastatteluihin eikä näe alkuperäisiä haastattelulitterointeja. Tutkimuksen kulussa painotettiin sitä, että tutkimus tehdään Tampereen yliopistolle noudattaen sen ohjeita ja vaatimuksia. Näin ollen UNICEFin malliin liittyvien näkemysten ei anneta vaikuttaa tulosten analysointiin ja niistä raportoimiseen. Mielenkiintoista olisi pohtia myös sitä mahdollisuutta, että kunnista olevat haastateltavat vastasivat tietyllä tavalla, koska aloite tutkimushaastatteluun tuli UNICEFIN suunnalta.

Tutkimuksen tuloksia pyritään analysoimaan objektiivisesti. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2020) toteavat, ettei mahdollisuutta täydelliseen objektiivisuuteen ole, sillä kenenkään ei ole kuitenkaan mahdollista vetäytyä pois itsestään ja sulkea pois täysin tykkänään omaa ajatteluaan. Parhaiten voi toimia, että tutkija pyrkii tiedostamaan omat asenteensa ja uskomuksensa, eikä anna niiden vaikuttaa tutkimuksen toteutukseen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka). Lisäksi tutkijan omat ennakkokäsitykset suljetaan tutkimuksen ulkopuolelle, minkä takia tutkimusaihetta tarkastellaan pohtivasti. Eskolan ja Suorannan (1998, luku 1) mukaan objektiivisuus edellyttää tutkijan katsovan tutkimuskohdetta ja -ilmiötä ulkoapäin eli toisin sanoen puolueettoman sivustakatsojan näkökulmasta.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan aineiston analyysistä saatuja tuloksia, joita pyritään pohtimaan ja analysoimaan tämän tutkimuksen teoreettista viitekehystä ja kirjallisuutta vasten. Lisäksi haastateltavien sitaattit sekä kuntien kuntastrategioiden muutetut lauseet täydentävät ja konkretisoivat tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä syyt ovat vaikuttaneet pienten kuntien osallistumiseen UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin. Tarkempana tutkimuskysymyksenä oli, että miksi kunnat ovat lähteneet malliin mukaan. Ensimmäinen alaluku koskee niin sanottua valmista mallia, mikä auttaa hahmottamaan mallin tarkoitusta ja siihen liittyviä prosesseja. Kuitenkaan ensimmäinen alaluku ei varsinaisesti ole tämän tutkimuksen tulos, vaan siinä keskitytään tarkastelemaan mallia. Tarkastelun tukena on käytetty UNICEFin asiantuntijan haastattelua, jonka tarkoituksena on syventää ymmärrystä mallista. Toiseksi tarkastellaan lapsiin liittyvää teemaa, jossa selkeästi painotetaan lapsiystävällisyyttä ja sen konkreettisuutta käytännössä. Kolmantena vallitsevana tuloksena on kunnan toimintaan liittyvä teema, jossa Lapsiystävällinen kunta -malli on osana kunnan kokonaisuutta. Neljäntenä paneudutaan lapsiystävällisyydestä viestimiseen, joka voi auttaa kunnan maineen ja brändäyksen rakentamisessa sekä vaikuttaa kunnan tulevaisuuteen myönteisesti.

5.1 *Valmis malli*

Teoreettisen viitekehysten luvussa 2 tarkasteltiin kansainvälisten käytäntöjen siirtymistä paikalliseen kontekstiin. Tässä tutkimuksessa kansainvälistä käytäntöä edustaa Lapsiystävällinen kunta -malli. Varsinainen tutkimuskysymys oli, että miksi pienet kunnat ovat lähteneet UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin mukaan. Ennen muiden tuloksien tarkastelua sekä tutkimuskysymyksen vastaamista on tarpeen kuvailla mallia tarkasti ja yksityiskohtaisesti UNICEFin

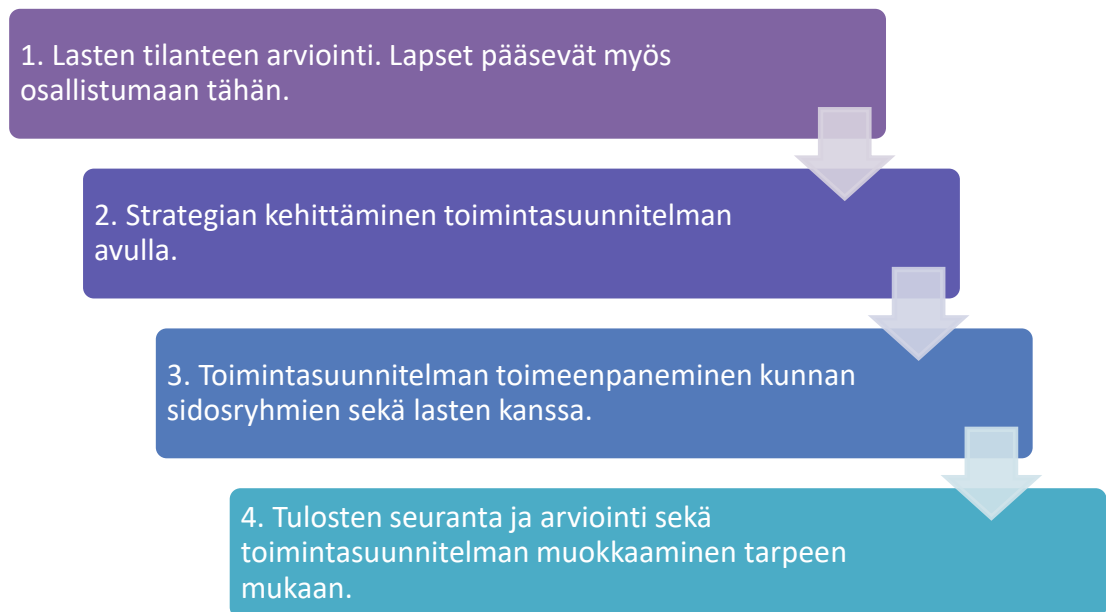
Lapsiystävällinen kunta -mallin digipalvelun sekä haastattelun pohjalta. Tuloksia tarkastellessa Suomen Lapsiystävällinen kunta -mallin digipalvelu lyhennetään jatkossa digipalveluksi. Lisäksi pyritään ymmärtämään sitä, mitä malli edellyttää sekä kuinka kunnat soveltavat sitä ja kuinka siitä puhutaan haastatteluissa. Tuloksen lopussa pohditaan myös mallin ydintä.

UNICEFin Child Friendly Cities -mallia toteutetaan jo 46 eri maassa.¹ Jatkossa tutkimuksen edetessä käytetään lyhennettä CFC-malli, jota pidetään erillisenä Suomen Lapsiystävällinen kunta -mallista. Malli onkin saanut paljon jalansijaa kansainvälisesti. CFC-malli on käynnistetty vuonna 1996 UNICEFin ja UN-Habitatin toimesta. CFC-malli alkoi kukoistaa niin vähävaraisissa kuin myös korkean tulotason maissa. Nykyään CFC-mallista on saatavilla 66-sivuinen käsikirja ja runsaasti tietoa sisältävät internetsivut. (UNICEF 2021f). Voidaan havaita, että alaviitteessä esitetyt maat ovat keskenään erittäin erilaisia niin ympäristöltään kuin myös kulttuureiltaan. Tästä onkin pääteltävissä, että malli voi olla helposti sovellettavissa ja siirrettävissä erilaisten maiden kontekstiin.

Seuraavaksi tarkastellaan UNICEFin Child Friendly Cities -internetsivuilla (UNICEF 2021g) esitettäviä neljää yleistä vaihetta, jotka sisältyvät malliin. Sivustosta päätellen kyseiset vaiheet on sisällytettävä kansallisessa kontekstissa sovellettavaan malliin. Voisi myös päätellä, että nuo vaiheet voidaan mieltää jopa pakollisiksi vaiheiksi, jotka on toteutettava maan omassa kontekstissa. Vaiheet tehdään järjestyksessä aloittaen ensimmäisestä vaiheesta. Mallin vaiheet on kerrottu tiivistetysti. Alla oleva kuvio on luotu UNICEFin (2021g) sivujen pohjalta, jossa on esitetty malliin kuuluvat yleiset vaiheet. Sivulla mallin rakenne on esitetty englannin kielellä, mistä on pääteltävissä, että samanlainen rakenne on mallia toteutettavissa maissa käytössä.

---

¹ CFC-mallia toteutetaan Andorrassa, Argentiinassa, Itävallassa, Valko-Venäjällä, Belizessä, Bhutanissa, Brasiliassa, Bulgariassa, Kanadassa, Kiinassa, Kolumbiassa, Costa Ricassa, Kroatiaassa, Tšekissä, Tanskassa, Suomessa, Ranskassa, Saksassa, Guinean tasavallassa, Islannissa, Iranissa, Israelissa, Italiassa, Japanissa, Jordaniassa, Kazakstanissa, Kirgisiassa, Malawissa, Mongoliassa, Mosambikissa, Norjassa, Puolassa, Portugalissa, Etelä-Koreassa, Romaniassa, Senegalissa, Sloveniassa, Espanjassa, Sri Lankassa, Ruotsissa, Sveitsissä, Liechtensteinissa, Ukrainassa, Yhdistyneessä Arabiemiirikunnassa, Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Vietnaminissa (UNICEF 2021e).

KUVIO 1. UNICEFin Child Friendly Cities -malliin sisältyvät vaiheet.

UNICEFin (2021b) The Child Friendly Cities Initiative eli CFC-malli tarjoaa hallinnolle mallin, jolla voi kehittää lapsiystävällisyyttä. Internetsivulla (2021a) tulee ilmi mallilla olevan viisi tavoitetta ja päämäärää, joita seuraavaksi tarkastellaan tiivistetysti. Ensimmäisenä tavoitteena on, että jokaista lasta arvostetaan, kunnioitetaan ja kohdellaan oikeudenmukaisesti omassa kunnassaan paikallisten auktoriteettien toimesta. Jokaisella lapsella on omat tarpeensa, joten toisena tavoitteena onkin saada jokaisen lapsen ääni kuuluviin esimerkiksi arjessa ja päätöksenteossa. Kolmas tavoite koskee sitä, että jokaisella lapsella ja nuorella on pääsy laadukkaisiin, välttämättömiin palveluihin kuten terveydenhuoltoon ja koulutukseen. Neljäntenä tavoitteena on, että jokainen lapsi ja nuori elää turvallisessa ja puhtaassa ympäristössä. Kyseinen ympäristö esimerkiksi suojaa hyväksikäytöltä ja väkivallalta. Lisäksi ympäristössä pitäisi olla mahdollisuus puhtaaseen veteen ja hygieniasta huolehtimiseen. Viidentenä tavoitteena on, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus leikkiä, vapaa-aikaan ja nauttia perhe-elämästä. (UNICEF 2021a.) Tavoitteet ovat listattuna hyvin selkeästi.

Suomen kontekstissakin malli on saanut jalansijaa ja herättänyt kuntien kiinnostuksen. Jo 44 kuntaa² toteuttavat mallia, jolloin malli koskettaa melkein puolia Suomessa asuvista lapsista (UNICEF 2021b). Alla oleva sitaatti on otettu digipalvelun sivuilta:

Lapsiystävällinen kunta -malli perustuu kansainväliseen esikuvaan (Child Friendly City), jota UNICEF on toteuttanut vuodesta 1996. Suomalainen malli kehitettiin yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin kanssa 2012–2013. (UNICEF 2021b.)

Sitaatista on huomattavissa, että suomalainen malli pohjautuu kansainväliseen malliin, ja sitä on alettu kehittämään vuosina 2012–2013. Teoreettisen viitekehyksen ensimmäisessä osuudessa (ks. luku 2.3) tarkasteltiin esimerkiksi koulutusuudistuksen tai -järjestelmän tai mallin kulkeutumista kontekstista toiseen. Cowen (2006, 566) toi esille *transfer*-käsitteen, joka voidaan suomentaa siirtymisenä tai siirtona. Se tarkoittaa sitä, että idea tai käytäntö siirtyy kansainvälisessä tilassa kansallisten rajojen yli (Cowen 2006, 566). CFC-mallin siirtyessä eri maiden kontekstiin kyse on nimenomaan siirtymisen tai siirron ilmiöstä. Maan ottaessa mallin omaan kontekstiin siinä tapahtuu *translation* eli kääntäminen. Cowen (2006, 566) kertoo kyseisen käsitteen tarkoittavan sitä, että mallia siirrettäessä automaattisesti tapahtuu uudelleentulkinta siihen liittyvän idean kanssa. Tämä voi selittää sen, miksi CFC-malli esittelee neljä yleistä vaihetta, mutta Suomen kontekstissa malliin liittyviä vaihteita onkin viisi. Eli Suomen kontekstissa sovellettaessa mallia on nähty tarpeen lisätä vielä yksi vaihe, jolloin malli soveltuu entistä paremmin tämän maan kontekstiin.

Suomen digipalvelussa (2021a) on esitelty mallin viisi työvaihetta, jotka sisältävät aiemman esitetyn kuvion vaiheet, mutta eri nimillä. CFC-mallissa on neljä vaihetta, mutta Suomen kontekstissa on viisi työvaihetta. Alla on havainnollistava taulukko, joka on luotu digipalvelussa esitettyjen työvaiheiden pohjalta.

---

² Suomessa mallia toteuttavat kunnat ovat Forssa, Hämeenlinna, Jyväskylä, Kirkkonummi, Kittilä, Kokkola, Lahti, Lappeenranta, Lempäälä, Lohja, Nokia, Oulu, Pori, Puumala, Rovaniemi, Seinäjoki, Tammela, Turku, Eurajoki, Isokyrö, Janakkala, Joensuu, Kauhajoki, Keuruu, Kotka, Lapinjärvi, Leppävirta, Liminka, Loppi, Loviisa, Malax (Maalahti), Outokumpu, Pedersöre, Porvoo, Ranua, Riihimäki, Helsinki, Kurikka, Liperi, Sotkamo, Tampere, Vantaa, Vesilahti, ja Vihti (UNICEF2021b).

KUVIO 2. Lapsiystävällinen kunta -malliin kuuluvat vaiheet. Kuvio on luotu UNICEFin digipalvelun sivun pohjalta, jossa on esitelty vaiheet.

Suomen kontekstiin tehty malli seuraa paljolti UNICEFin yleistä mallia, jota sovelletaan myös muiden maiden kontekstissa. Huomionarvoinen ero on se, että Suomen malliin on lisätty lapsen oikeuksiin tutustumisen vaihe. Tässäkin mallin vaiheet etenevät järjestyksessä alkaen ensimmäisestä vaiheesta. Seuraavaksi Suomen kontekstissa olevan mallin vaiheita avataan hieman tarkemmin mutta tiivistetysti, mikä voi auttaa hahmottamaan mallia kokonaisuutena. Digipalvelun (UNICEF 2021a) sivuilla ensimmäisenä vaiheena on malliin hakeminen, joka sisältää malliin ja hakuprosessiin tutustumisen, kunnanhallituksen päätöksen tekemisen malliin hakemisesta ja hakulomakkeen täyttämisen. Kunnan tullessa hyväksytyksi UNICEF ja kunta sitoutuvat yhteistyöhön. Tällöin alkaa mallin toinen vaihe eli lapsen oikeuksiin tutustuminen, johon kuuluu alkukoulutus. Siinä tarkastellaan sitä, mitä lapsen oikeudet kunnan päätöksenteossa ja arjen tasolla tarkoittavat sekä miten malli edistää niitä. Lisäksi toiseen vaiheeseen kuuluu teemapaketteja, jotka tarjoavat pohjatietoa mallin työstämiseen kunnassa. Teemapakettien aiheina ovat johdanto lapsen oikeuksiin, yhdenvertaisuus, lapsen etu, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä osallisuus. Kolmantena vaiheena on nykytilan kartoitus, jonka tarkoituksena on arvioida kunnan lapsiystävällisyyden ja lapsen oikeuksien toteutumista kunnassa. Nykytilan kartoitus koostuu kolmesta vaiheesta, jotka ovat lasten näkemykset, rakenne- ja prosessi-indikaattorit sekä

tulosindikaattorit. Neljäntenä vaiheena tavoitteet ja toimintasuunnitelma, jotka luodaan nykytilan kartoituksesta tulleiden tulosten pohjalta. Toimintasuunnitelma ohjaa kunnan toimintaa. Viimeisenä eli viidentenä vaiheena on seuranta, arviointi ja tunnustus, mistä voi seurata UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen myöntäminen. Koko tämän prosessin aikana UNICEFilla ja kunnalla on seuranta- ja arviointitapaamisia, joten UNICEF tukee kuntaa tämän kehittämistyön aikana. (UNICEF 2021a.)

Aineistosta on havaittavissa, että kunnilla on ollut tarvetta tälle mallille sekä verkostolle ja valmiille materiaaleille. Tällöin viranhaltija on voinut tehdä aloitteen osallistua tähän malliin mukaan. Voi olla, että viranhaltija on sellaisessa asemassa kunnassaan, että hän osaa tunnistaa tarpeen tälle mallille sekä on tietoinen kunnan tilanteesta. Lisäksi on voitu havaita tarve mallin mukana tulevalle verkostolle ja valmiille materiaaleille. Alla oleva sitaatti havainnollistaa tätä tulosta, että kunnalla on tarvetta valmiille mallille:

Et joskus se voi lähtee iha sellasena niinku viranhaltijoista lähtevänä alotteena. Et jotenki tunnistetaan sellasta tarvetta siinä itse tekemisessä, et haluttas lähtee mukaan ja kaivattas sitä verkostoa ja näitä meidän valmiita materiaaleja tässä. (H4)

... semmonen yleinen ymmärrys lapsenoikeuksista ja se semmonen, miten ne läpileikkaa sitä kaikkea tekemistä. Niin se on niitä isoja muutoksia, se semmonen ajattelumuutos. (H4)

Verkostolla tarkoitetaan tässä yhteydessä UNICEFin asiantuntijoita ja muita kuntia, jotka ovat mukana tämän mallin toteuttamisessa. Verkosto voi antaa tukea kunnalle sekä kunnat voivat kuulla myös toisiltaan, miten malli on heidän kunnassaan edennyt. Verkosto voi toimia ikään kuin jonkinlaisena vertaistukena tämän prosessimaisen toimintamallin aikana. UNICEF tarjoaa omassa digipalvelussaan valmiita materiaaleja kunnille, ja niitä on mahdollista käydä lukemassa heidän sivuillaan. UNICEFin valmis materiaalipankki tarjoaa muun muassa tietoa yleisesti mallista sekä teemapaketteja liittyen esimerkiksi yhdenvertaisuuteen ja osallisuuteen. Teoreettisessa viitekehyksessä taasen Streiner-Khamsi (2004, 4) toi esille, että kansainvälisille toimintatavoille ja käytännöille kasvaa tarve paikallisella tasolla, kun paikalliset uudistukset tai ratkaisut on todettu epätoimiviksi. Tällöin päättäjät voivat turvautua kansainvälisten käytäntöjen ja toimintatapojen luomaan mielikuvaan siitä, että

ne ovat jonkinlaisia ratkaisuja uudistuksien etenemisessä (Steiner Khamsi 2004, 4). Yllä olevassa sitaatissa tuodaan ilmi viranhaltijan tarpeen tunnistaminen, joka voi viitata siihen, että malli olisi tarpeellinen paikallisissa uudistuksissa. Tarve voi kohdistua päätöksiä tehdessä myös legitimaation näkökulmaan, sillä Alasuutari ym. (2015) toteavat kansainvälisen verkoston luovan viranomaisille auktoriteettista asemaa.

Cowen (2009) tähdentää, että puhuttaessa siirtämisen teemasta eli mallin kulkeutumisesta kontekstista toiseen keskeisessä osassa on, kuinka siitä ajatellaan ja puhutaan. Haastatteluissa Lapsiystävällinen kunta -mallia kuvaillaan valmiiksi malliksi ja työvälineeksi, jota käytetään lapsen oikeuksien edistämiseen. Sitä käytetään myös mahdollisten ongelmien ennaltaehkäisyssä. Mielenkiintoista on, ettei kirjallisuudessa noussut esille kansainvälisten käytäntöjen olevan työvälineitä. Rinne ym. (2015, 77–78) kertovat vertailevan kasvatustieteen kohdentuvan eri kansakuntien kasvatusta- ja koulutusjärjestelmiin. Tämä voi selittää sen, ettei kirjallisuudessa ole mainintaa työvälineestä, sillä kasvatusta- ja koulutusjärjestelmiä ei välttämättä voi luonnehtia sellaisiksi. Alla oleva sitaatti havainnollistaa sitä, mihin malli toimii työvälineenä:

Ja tietysti varmaan tärkeimpänä ehkä se, että tässä on luotu sellanen valmis malli ja työväline siihen lapsen oikeuksien edistämiseen. Ja siitä on sitten kunnille paljon hyötyä tässä tekemisessä ja siinä, että saadua tehtyä ennaltaehkäisevää työtä eikä vaan korjattua niitä ongelmia jo siinä vaiheessa ku ollaa siellä. (H4)

Aikaisemmin tässä luvussa esiteltiin malli kokonaisuudessaan, josta on huomattavissa nykytilan kartoituksen kuuluminen mallin alkuvaiheeseen. Informantit puhuvat haastatteluissaan alkukartoituksesta, mutta nykyään se voidaan tuntea myös nykytilan kartoituksena. Aineistosta nousee esille, että alkukartoitus auttaa kuntaa hahmottamaan ja tunnistamaan kehitettäviä ja muutettavia kohtia. Mallin koetaan antavan kunnalle niin sanottu kehikko, jonka avulla voidaan kartoittaa ja tunnistaa mahdolliset kehityskohteet kunnassa. Kun nykytilan kartoituksesta on selvinnyt kehityskohteet, kunta laatii toimintasuunnitelmaan toimenpiteet kehityskohteiden kehittämiseksi. Haastatteluissa painotetaan alkukartoituksen olevan työkalu siihen, että

nähdään kunnassa selkeämmin kehityskohteet. Alla olevista sitaateista on nähtävillä, että nykytilakartoitus koetaan erittäin hyödyllisenä kunnissa:

No, me varmaan niinku tavotellaan sitä, että me nähdään itse selkeämmin se, että missä meillä on ne kehittämisen kohteet. Eli juuri sitä mistä me ollaan lähetty liikkeelle tätä alkukartoitusta. Ja sit me huomataan kuitenkin että siellä on niitä **katvealueita**. Ja se oma kuvitelma siitä, että kaikki on jo valmista, niin paljastuu ja antaa meille mahdollisuuden kehittää sitä toimintaa. Eli se niinku tarjoo meille semmosen, mun näkökulmasta, semmosen kehikon, mitä vasten peilaten, meillä, me löydetään ne omat kehityskohteet. Ja ne tulee selkeemmin esille ja sit me voidaan niistä jatkaa. (H2)

Kuitenkin tuota mutta mä oon sitä mieltä, että kun me tehdään se alkukartoitus tässä, meillä alkaa se työ, niin sieltä sitten varsinaisesti nousee ne, että mitkä on ne asiat, joihin meidän kunnassa täytyy ryhtyä. (H1)

Et se antaa siihen niinku eväät, ku on se alkukartotus. Et nähdään, missä niinku menee hyvin ja missä ei nii hyvin et missä on kehitettävää. Ja ja tota saatais ne asiat rullaamaan myös tätä kautta. (H3)

Yllä olevista sitaateista on havaittavissa alkukartoituksen olevan merkittävä osa mallia. Alkukartoitusta tehdessä kunnat tutustuvat myös itse kontekstiin syvemmin. Mielenkiintoista on, että paikalliset toimijat tutustuvat omaan kontekstiinsa mallin näkökulmasta. Niin Cowen (2009) kuin myös Steiner-Khamsi (2012, 4) korostavat paikallisen kontekstin ymmärtämistä, kun sovelletaan kansainvälisiä toimintatapoja ja käytäntöjä. Nykytilan kartoituksen toteuttaminen voidaan toteuttaa monella eri tapaa. Kuntien nykytilan kartoituksen tulokset voivat vaihdella toisistaan, sillä kunnatkin ovat erilaisia keskenään, minkä takia kuntien tavoitteet toteuttaa lapsiystävällisyyttä voivat erota toisistaan. Onkin tärkeä huomioida kuntien yksilöllisyys ja niiden tarpeet, jotta lapsiystävällisyyttä tulee toteutettua kunnassaan asuvien lasten ja nuorten tarpeisiin vastaten. Steiner-Khamsi (2012, 4) peräänkuuluttaa, että paikallispoliittisen asiayhteyden tarkastelu on merkittävää, sillä sen avulla voidaan ymmärtää, että miten uudistus voi toimia ratkaisuna ja toiminnan tukena. Myös haastateltavat ymmärtävät alkukartoituksen merkityksen mallin kokonaisuudessa.

Malliin ryhtyessä kunta myös sitoutuu pitkäaikaiseen prosessityöhön, jota työstetään vielä Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen saamisen jälkeenkin. Lasten ja nuorten asioita tulisi kehittää pitkäjänteisesti, eikä vain muutaman

vuoden ajan kunnan saavutettua asettamansa tavoitteet. Haastatteluista tulee ilmi, että työn pitkäjänteisyys ja -kestoisuus sekä mallin työläisyys tiedostetaan. Aineistosta voi olettaa, että ennen malliin osallistumista kunnan täytyy tutustua etukäteen Lapsiystävällinen kunta -malliin ja sen etenemiseen kunnassa.

Mutta siinä vaiheessa sitten niinku tuntu, että meillä, että se on sen verran iso homma, et se ei oo ihan tosta vaan, että lähetäämpäs malliin mukaan. Vaan ihan oikeesti pitää tehdä töitä sen eteen ja tota kehittää niinku niitä asioita kunnassa. (H3)

Ja sitten, no siinä muutaman vuoden kehittämistyön jälkeen sitten mahdollisuus saada tää Lapsiystävällinen kunta -tunnustus. Ja tää työhän jatkuu sen jälkeen elikkä se ei oo mikää tämmönen kahden vuoden rutistus vaan tää on semmonen maratonihenkinen. Eli homma jatkuu tällä samalla prosessilla sitten sen jälkeenkin, mutta uusin tavoittein. (H4)

Tästä päätellen kunnat ovat tarvinneet jonkinlaista konkreettista mallipohjaa tai kaavaa, jota he voivat seurata prosessinomaisesti. Malli asettaa kunnalle tietynlaisen raamin, jota kunnan täytyy seurata ja toteuttaa kunnassaan pitkäjänteisesti. Tämän mallin etuna voidaankin pitää tietynlaista päämääräisyyttä ja tavoitteellisuutta. Mallilla on selkeä eteneminen sekä nykytilan kartoitus, joka auttaa kuntia hahmottamaan sen vahvuudet ja kehityskohteet lapsen oikeuksien edistämisessä. Lisäksi mallin kautta kunta saa selville sen omat tavoitteet lasten oikeuksien edistämisen suhteen. Tässä voi olla kyseessä Cowenin (2006, 566) esittelemä käsite *transformations*, joka tarkoittaa muunnosta tai muutosta, joka niin sanotusti kattaa alleen organisaation alkuperäisen toiminnan. Malli voi muuttaa kunnan toiminnan pysyvästi lapsiystävällisemmäksi.

Haastatteluissa mallista puhutaan niin sanottuna valmiina mallina, joka antaa kunnan toiminnalle kehikon. Tämän tuloksen tarkastelusta päätellen malli on hyvin joustava ja mukautuvainen siihen kontekstiin, jossa sitä sovelletaan. Koska malli on hyvin sopeutuvainen todella erilaisten maiden kontekstiin, malli on soveltuva myös Suomessa erilaisten kuntien kontekstiin. Mallista puhutaan hyvin myönteisesti, ja haastatteluissa tulee ilmi, että mallille on tarvetta kuntien kontekstissa. CFC-internetsivuilta (2021h) on saatavilla 145-sivuinen käsikirja malliin, ja sieltä löytyy yksityiskohtaisempaa tietoa malliin liittyvistä vaiheittaisista työvaiheista. Myös Suomen digipalvelussa on saatavilla runsaasti

tietoa mallista. Tässä tuloksessa mallista selvitettiin vain jäähuipun verran, vaikka mallissa riittäisi paljon enemmänkin tarkasteltavaa ja pohdittavaa. Hyvin hankalaa on kiteyttää mallin ydintä. Kuitenkin mallin tavoite on hyvin selvä: lasten oikeuksien edistäminen paikallisella tasolla.

5.2 Lasten oikeuksien toteutuminen ja edistäminen kunnan tasolla

Aineistosta nousi vahvasti esille lapsiystävällisyyden merkitys, ja kuinka sitä toteutetaan konkreettisesti kunnassa. Edeltävässä alaluvussa tarkasteltiin Lapsiystävällinen kunta -mallia, ja siellä tuli ilmi tämän mallin tarkoitus ja tavoitteet. Ennen haastatteluiden toteuttamista oli oletettavaa, että informantit nostavat tämän merkitykselliseksi aiheeksi. Lasten oikeuksien edistäminen -teema koostuu neljästä alaluvusta, joissa korostuu Lapsiystävällinen kunta -mallin tavoitteiden mukainen toiminta. Ensiksi tarkastellaan syvällisemmin kunnan halua olla lapsiystävällisempi, sekä lapsiystävällisyyttä hieman määritellään aineiston ja teorian kautta. Muut alaluvut konkretisoivat lapsiystävällisyyttä käytännössä. Informantit toivat esille konkreettisia toimenpiteitä lapsiystävällisyyden edistämiseksi, mikä korostanee sitä, miten lapsiystävällisyyttä on jo toteutettu ja miten sitä tulevaisuudessakin tullaan toteuttamaan kunnassa. Lapsiystävällisyyden tavoitteiden täyttämiseksi lapsiystävällisyyttä voidaan toteuttaa kunnissa eri tavoin. Kunnat ovat keskenään erilaisia, joten on hyvin ymmärrettävää, että toteuttamistavoille on myös monenlaisia vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Lapsiystävällisyyden toteuttamiseksi ei ole vain yhtä toimintatapaa, vaikka sen tavoitteet pysyvät samana. Rimpelä ja Rimpelä (2015, 28) nostavat esille, että lapsen oikeudet joko toteutuvat tai jäävät toteutumatta arjen tasolla. Haastattelussa tulee ilmi, että mallin vaikutus tapahtuu lasten arjen tilanteissa ja arkisissa palveluissa. Lapset tulisi huomioida arjen tasolla myös heidän omissa kasvuympäristöissään.

No Lapsiystävällinen kunta -malli vaikuttaa siellä ihan arjen tasolla niissä arjen kohtaamisissa ja niissä palveluissa. Ja siinä kaikessa, miten lapset huomioidaan siellä kunnan arjessa ja niissä omissa kasvuympäristöissään. (H4)

UNICEF (2021c) tuo digipalvelussaan esille, että YK:n lasten oikeuksien sopimuksen ollessa osana lapsen arkea ja elämää kunnat ovat avainasemassa. Monet pienet ja arkiset ratkaisut muodostavat lasten ihmisoikeuksien toteutumisen (UNICEF 2021c). Kuitenkin asia voidaan nähdä niin, että ratkaisut on tehtävä hallinnollisella tasolla, eli kunnan on tehtävä päätöksiä ja toimeenpanoja lasten oikeuksien edistämiseksi. Stenvall (2018, 21) tuo esille, että eritoten hallinnollisessa näkökulmassa merkittävään asemaan on noussut lasten ja nuorten näkemysten huomiointi. Tämä voidaan nähdä olevan yksi osa lapsiystävällistä kuntaa sekä lapsiystävällisyyttä.

5.2.1 Kunnan halu olla lapsiystävällisempi

Aineistosta nousi esille lapsiystävällisyyden merkitys, ja miten se nähdään heidän kunnassaan. Haastateltavien puheesta on havaittavissa, että lasten ja nuorten asioille annetaan todella paljon merkitystä, sekä haastatelvilla on aito kiinnostus lasten ja nuorten asioihin ja niiden kehittämiseen. Yhdestä sitaatista käy ilmi, että lapsiystävällisyyden taustalla on lasten oikeuksien toteutuminen. Tämä voisi viitata siihen, että lasten oikeudet luovat pohjaa lasten ja nuorten lapsiystävällisyyden toteutumiselle. Turja ja Poikonen (2018, 36) kertovat Lasten oikeuksien sopimuksen ja siihen liittyvien artiklojen olevan keskeisessä osassa. Alla olevista lainauksista käy ilmi, että lasten ja nuorten asiat nähdään tärkeänä osana kuntaa:

Ja hän sitten esitti, että eikö meidän kunta voisi hakea tähän malliin mukaan, että tota koska me näämme niinku nää lasten ja nuorten asiat niin tärkeiksi. Me haluttiin, että meidän kunta on lapsiystävällisempi. Me tiedettiin tai siis ajateltiin jo, että meillä on jo paljon tehty lasten ja nuorten hyväksi. Mutta me halutaan olla vielä enemmän lapsiystävällisempi. Ja ajateltiin sillo, että tää malli mahdollistaa sen. (H3)

Ja tuota niin tietysti tässä iso asiakirja, joka, on taustalla, on lasten oikeuksien toteutuminen, että muistettas isossa kuvassa mieltä, mitenkä lasten ja nuorten oikeudet toteutuu. (H1)

H3 tuo esille, että ”näämme niinku nää lasten ja nuorten asiat niin tärkeiksi”. Haastateltavat tuovat esille niin sanotut lasten ja nuorten asiat. Voisi olettaa, että lasten ja nuorten asiat pitävät kokonaisvaltaisesti sisällään ainakin lasten ja

nuorten hyvinvoinnin, oikeudet ja kuulemisen päätöksenteossa. Sitaateista voidaan päätellä, että kunnat ovat voineet toteuttaa jo lapsiystävällisyyttä, vaikkeivat he ole vielä olleet mallissa mukana. Kuitenkin Lapsiystävällinen kunta -malli konkretisoi heidän tekemistään ja toimintaansa näkyvämmäksi kuntalaisille ja muille tahoille.

Lapsiystävällisyyttä voidaan määritellä aineiston ja teorian kautta, sillä tuolle käsitteelle ei välttämättä löydy akateemista määritelmää. Kirjallisuudessa lapsiystävällisyyttä ei käsitteenä määritellä lähes ollenkaan. Kuitenkin aineiston perusteella lapsiystävällisyys voidaan käsittää lasten ja nuorten sekä lasten oikeuksien huomioimisena kunnan toiminnassa.

Mä ajattelen näin, että se on tämmönen niinku ylipäänsä lasten ja nuorten aseman parantaminen ja lasten ja nuorten kuuleminen kaikessa päätöksenteossa, että tavallaan sellanen kokonaisvaltainen toimintamalli siihen, miten lasten ja nuorten asemaa kunnassa parannetaan ja miten kaikessa päätöksenteossa ja sitten tuota meidän toiminnassa me muistettas tarkastella lasten ja nuorten näkökulmasta. (H1)

Edellä olevien sitaattien myötä lapsiystävällisyys voidaan ymmärtää siten, että sen myötä ymmärretään lasten ja nuorten näkökulma, joka otetaan huomioon heitä koskevissa asioissa. Lasten ja nuorten näkökulman lisäksi kunnassa pitää kiinnittää huomiota lasten oikeuksien toteutumiseen. Voidaankin todeta, että lapsiystävällisyys ei ole käsitteenä kovin yksiselitteinen, vaan se on moniulotteinen määritelmä, jolle voisi olla tarvetta saada myös akateeminen selitys. Kuitenkin lapsiystävällisyyttä selittänee enemmän konkreettiset teot, jotka ovat lasten edun katsominen, lasten osallisuus ja heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevien lasten huomiointi. Tämän tiedon valossa voitaneen päätellä, ettei lapsiystävällisyys ole ainoastaan sanoja ja ajatuksia, vaan suurin osa lapsiystävällisyydestä toteutuu käytännössä ja arjen tilanteissa. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan lapsiystävällisyyttä käytännössä, ja kuinka sitä voidaan toteuttaa kunnassa.

Halu olla lapsiystävällisempi voi tarkoittaa sitä, että lasten ja nuorten asemaa halutaan parantaa entistä enemmän, heitä halutaan ottaa enemmän mukaan päätöksentekoon, heidät huomioidaan paremmin kunnan toiminnassa sekä heidän oikeuksistaan huolehditaan paremmin. H1 tuo ilmi, että *”Tätä kautta päästään vaikuttamaan lasten ja nuorten asioihin.”* Aikaisemmin tässä luvussa tuli ilmi, että Lapsen oikeuksien sopimus on perustana

lapsiystävällisyydelle. Kunnan halu olla lapsiystävällisempi voi tarkoittaa myös sitä, että kunta haluaa ottaa kyseisen sopimuksen artiklat vahvemmin osaksi kuntansa toimintaa. Hakalehto-Wainio (2013, 18) painottaa lapsiin kohdistuvan huonon kohtelun ja epäoikeudenmukaisuuksien vähentämisen olevan Lapsen oikeuksien sopimuksen tavoitteena. Lisäksi sopimuksessa linjataan siitä, miten lapsia tulisi kohdella yhteiskunnassa sekä miten heillä on oikeus osallistua ja toimia siinä (Hakalehto-Wainio 2013, 18).

Halu olla lapsiystävällisempi näyttäytyy myös muissa tuloksia käsittelevissä luvuissa. Esimerkiksi kunnan toimintaan liittyvässä teemassa kuntaa (luku 4.2) halutaan kehittää siten, että lapsilla ja nuorilla olisi parempi mahdollisuus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon.

5.2.2 Lasten edun katsominen

Lapsen edun katsominen voidaan nähdä hyvin läheisenä aiheena lapsiystävällisyydelle, koska lapsiystävällisyydessä korostetaan lapsen ja nuoren sekä heitä koskevien asioiden huomiointia. Lapsen oikeuksien sopimuksessa keskeisenä periaatteena on lapsen etu, joka pitää huomioida toiminnassa ja päätöksenteossa, jotka koskevat lasta (Turja & Poikonen 2018, 37). Kuitenkin lapsen edusta on kirjattu lasten oikeuksien sopimuksen kolmanteen artiklaan, jonka mukaan ensisijaisesti on otettava huomioon lapsen etu kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa. Toisin sanoen lasta koskevissa päätöksissä on ennen kaikkea pohdittava lapsen etua. Hakalehto-Wainio (2013, 33) täydentää, että lapsen etuun liittyvä harkinta on totuttu liittämään suurimmaksi osin tietynlaisiin perheoikeudellisiin kysymyksiin sekä lastensuojelun piiriin. Lapsen edun harkinnan ei pidä kuitenkaan rajoittua vain edellä mainittuihin, vaan lapsen etu täytyy olla ensisijainen kulmakivi kaikissa lapsiin liittyvissä asioissa (Hakalehto-Wainio 2013, 33). Tästä syystä tämä osio muodostui omaksi tuloksekseen eikä osiota liitetty yllä olevaan alalukuun.

Osa haastateltavista toi esille lapsen etua enemmän kuin toiset. Aineistosta ilmeni, että etenkin hallinnon eli kunnan rakenteissa olisi tärkeää huomioida lapsen etu. Pelkästään lapsen edun huomioiminen ei ollut avainasemassa, vaan lapsen edun toteutuminen koettiin myös merkittäväksi

kaikessa toiminnassa. Lisäksi edun toteutumisesta pitäisi tehdä lapsivaikutusten arviointeja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2021) mukaan lapsivaikutusten arviointi tarkoittaa lapsiin kohdistuvaa ennakointia ja seuranta erilaisten päätösten ja toimenpiteiden yhteydessä. Lapsivaikutusten arvioinnissa keskitytään lapsen oikeuksien toteutumiseen, sekä millaisia hyötyjä tai haittoja jollakin päätöksellä tai toiminnalla on lapseen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021). Aiemmin tuli jo esille, että lapsen edun toteutuminen on kirjattu lasten oikeuksien sopimukseen, joten tästä voi päätellä lapsen edun kuuluvan lapsen oikeuksiin. Alla olevat sitaatit havainnollistavat sitä, että lapsen etu nähdään merkittävänä osana kunnan toimintaa:

Ja tota myös se, että ne lapsen oikeudet toteutuu. Toteutuu meidän kunnassa niinku, että kaikessa meidän toiminnassa. Niinku edistetään niitä lapsen oikeuksia ja harkittais sen lapsen, että kaikki päätökset ja kaikki, mitä sovitaankaan ja, nii on sen lapsen edun mukaisia. Et mennää se lapsen etu edellä. (H3)

Mut sit ku me ollaan myöskin koulutettu meidän tota niinku virkahenkilöitä ja poliittisia päätöksentekijöitä, esimerkiksi lapsivaikutusten arviointiin. (H2)

Yllä olevista sitaateista voi päätellä, että lapsen etu koetaan tärkeänä ja arvokkaana. Vaikka lapsen etua pidetään tärkeässä roolissa, kaikki kunnan päätökset eivät välttämättä ole sen mukaisia. Etenkin hyvin ristiriitaista on esimerkiksi päiväkotien ja koulujen lakkauttaminen, jotka voivat olla pienten kuntien toimenpiteitä epätasapainoisessa taloustilanteessa. Tässä tuloksessa on selkeästi havaittavissa jännitettä lapsen edun toteuttamisen sekä kunnan oman taloustilanteen välillä, mikäli kunta on päätenyt lakkauttamaan esimerkiksi päiväkodin tai koulun. Teoriaa käsittelevässä luvussa 3 oli pohdintaa siitä, että kunnan investointitarpeet kasvavat lapsiperheiden muuttaessa kuntaan, mikä on taloudellisesti kallista. Toisaalta Kytö ja Kral-Leszczynka (2013, 107) nostavat esille kuntien tarpeen houkutella lapsiperheitä muuttamaan kuntaan. Taloudellisella näkökulmalla voi olla hyvinkin paljon vaikutusta lapsen edun toteutumiseen.

5.2.3 Lasten osallisuus ja osallistuminen

Yhtenä syynä osallistua mukaan Lapsiystävällinen kunta -malliin oli, että lasten osallisuutta ja osallistumista voitaisiin lisätä ja edistää kunnassa. Osallisuutta ja

osallistumista voidaan määritellä hyvin laajasti eri näkökulmista ja tieteenaloilta. Kuitenkin edellä mainitut käsitteet pyritään määrittelemään ytimekkäästi tämän tutkimuksen aiheen kontekstissa. Heinonen ym. (2016, 161) ymmärtävät osallisuuden olevan vaikutusmahdollisuus johonkin asiaan. Käytännössä tämä voisi toteutua siten, että lapsella on oikeus esittää näkemys häntä koskevassa asiassa, jolloin aikuisen tehtävänä on huomioida se. Laajemmassa näkökulmassa osallisuus on myös mukana olemista. (Heinon ym. 2016, 161.) Myös UNICEFin digipalvelussa korostetaan lapsella ja nuorella olevan oikeus osallisuuteen, jonka toteutumisen edellytyksenä on aikuisen aktiivinen asenne ja konkreettiset teot (UNICEF 2021d). Thomas (2007, 199) käsittää osallistumisen viittaavan yleensä osallistumista toimintaan tai päätöksentekoon. Haastateltavat korostivat todella paljon lasten osallisuutta ja osallistumista heitä koskevissa päätöksenteoissa sekä toivat esille konkreettisia esimerkkejä lasten osallistumisesta. Aineistosta käy ilmi, että osallisuus on tähdentynyt Lapsiystävällinen kunta -mallin myötä, sekä malli on auttanut ymmärtämään paremmin lasten mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.

Sit me ollaa päätetty ottaa lapsibudjetointi³ käyttöön ja sitten meillä on myöskin niinku nuorten osallisuuden lisääminen yhtenä semmosena keihäänkärkenä. (H2)

Lasten osallisuus voi olla kuntakohtaista. Tämä voi viitata siihen, että osallisuus ja osallistuminen voi toteutua monella eri tavalla kunnassa. Lisäksi kunnalla voi olla erilaisia resursseja toteuttaa lasten osallistumista. Aineistosta voi nähdä, että lasten osallistumista ja osallisuutta voi toteuttaa hyvin arkisissakin tilanteissa, esimerkiksi ruokaraadin pitämisenä lapsille tai lasten näkökulman huomioimisena liikuntapaikan suunnittelussa. Kuitenkin osallistumista ja osallisuutta on toteutettavissa myös toiminnan suunnittelussa ja arviointikehittämisessä. Alla olevista sitaateista on havaittavissa, miten osallistumista on toteutettu haastateltavien kunnassa käytännön tasolla:

Mutta se tieto siitä, että kun päätetään koulujen työ- ja loma-ajoista, niin me aina kysytään sitä lapsilta. Kun me päätetään ruokalistaista niin meillä on

---

³ Lapsibudjetoinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, vastaavatko julkisten varojen kohdentuminen lapsen oikeuksien ja lasten hyvinvoinnille asetettujen päämäärien kanssa. Lapsibudjetoinnilla on mahdollista analysoida ja arvioida sitä, onko lasten etuun kohdennettu oikeudenmukainen osuus julkisista varoista. (Lastensuojelun keskusliitto 2021.)

ruokaraati ja me kootaan lasten ajatuksia, mitkä on inhokkiruokia. Kun me suunnittellaan lukuvuoden toimintaa, me keskustellaan. (H2)

Eliikkä tuota saatas hyvin niinku näissä, ku meilläkin on ollu paljo uusia esimerkiksi rakennushankkeita, ja suunniteltu paljon liikuntapaikkoja, ja uusia nuorisopaikkoja ja kouluja ja saatas se entistä enemmän lapset ja nuoret heidän näkökulma tähän mukaan. (H1)

Ja tuota sitten tää, että lasten ja nuorten ottaminen mukaan kaikkeen toiminnan suunnitteluun ja arviointikehittämiseen. (H3)

Sitaateista käy ilmi, että lapsia halutaan osallisiksi toiminnan kehittämisen eri vaiheissa; lasten näkökulmia halutaan huomioida ennen toimintaa ja toiminnan jälkeen esimerkiksi arvioinnin kannalta. Lisäksi haastateltavat ovat nostaneet esille lasten osallistumisen heitä koskeviin asioihin kuten liikuntapaikan suunnitteluun. Luvussa 3.4 oli pohdintaa, että myös lapset voivat lukeutua kunnan palvelujen käyttäjiin. Palvelujen käyttäjät on tarkoitus ottaa yhä enemmän osaksi palveluiden ideoinnissa, suunnittelussa ja kehittämisessä, mitä pyritään saamaan osaksi kunnan toimintatapaa (Jäppinen 2017, 326). Rimpelä ja Rimpelä (2015, 30) muistuttavat, että lasten kuulemisessa tulee käyttää ikä- ja kehitystasoon sopivia menetelmiä. Aineistosta käy ilmi, että lasten antamat näkökulmat koetaan arvokkaina ja hyödyllisinä.

Nyt me tehtiin iso tällainen opetuksen järjestämistä koskeva muutos. Me kysyttiin lapsilta, miten heidän mielestään pitäis tehdä. Ja me saatiin heiltä vastauksia. Ja useimmiten ne vastaukset on ollu niinku tällasia hyvin hyödyllisiä, et ne me koetaan arvokkaina. (H2)

Yllä olevat sitaattit painottuvat enemmänkin osallistumiseen. Haastatteluissa nousi esille, ettei lasten osallistaminen ole ainoastaan merkittävässä asemassa, vaan lapsille halutaan antaa myös kokemus osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuudesta. Tästä päätellen lapselle pitäisi tulla kokemus siitä, että hän on tullut kuulluksi ja hänen ajatuksensa ovat merkityksellisiä. Alla olevasta sitaatista kuitenkin käy ilmi, ettei jokaisen lapsen toivetta pysty toteuttamaan, ja että lapsilla on eriäviä mielipiteitä:

Ja sitten myöskin sillä lailla että se on se on semmoista tosiasiallista eli ei sen tyypistä lasten osallistamista jotka joka on semmoista näennäistä osallistamista vaan että me me haluttaisiin että se oli olisi jotain sellaista missä syntyy oikeasti osallisuuden kokemus ja oikeasti vaikutusmahdollisuus. Tietysti aikuisiakaan ei voida kuulla niin että aina tapahtuisi mitä jokainen toivoo ja lapsillakin on vastakkaisia mielipiteitä. Niin me ei voida aina välttämättä toimia jokaisen lapsen toiveen mukaan. (H2)

Yllä olevassa sitaatissa painottuu hyvin selkeästi, etteivät lasten näkemykset ja mielipiteet saa jäädä näennäiseksi. Rimpelä ja Rimpelä (2015, 31) peräänkuuluttavatkin, ettei lasten kuuleminen saa olla näennäistä, vaan lasten näkemyksille on annettava asianmukainen painoarvo. Turja ja Poikonen (2018, 36) vuorostaan kertovat lapsen kuulemisen ja osallisuuden merkityksen korostuneen yhteiskunnan eri palveluissa viimeisten vuosikymmenten aikana, ja keskeisiä käsitteitä ovatkin kuulluksi tuleminen, toimijuus ja osallisuus. Lapsiystävällinen kunta -mallin myötä lasten osallisuus ja osallistuminen ovat lisääntyneet, sekä kunnat haluavat edistää niitä yhä enemmän. Mielenkiintoista olisi pohtia myös lasten ja nuorten osallistumista ja osallisuutta, sillä se ei välttämättä ole ainoastaan heidän mielipiteidensä ja ajatusten kuulemista, vaan ne voivat olla paljon laajempikin ilmiö. Haastatteluissa tulikin ilmi, että on tärkeää myös saada osallisuuden kokemus. Tämän tiedon valossa voisi pohtia, että kunnilla ei ole välttämättä ollut ennen Lapsiystävällinen kunta -mallia tarpeeksi tietoa lasten osallistumisesta ja osallisuudesta, minkä takia sitä halutaan kehittää. Kuitenkin on hyvä huomioida, että lapsen osallisuudelle ja osallistumiselle voi luoda mahdollisuuksia myös muissakin arjen tilanteissa eikä vain kunnan tasolla.

Aineistosta voi saada mielikuvan siitä, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua ja sanoa mielipiteensä sekä ajatuksensa ääneen. Rimpelä ja Rimpelä (2015, 31) muistuttavat, että ujoimpien lapsien äänet eivät välttämättä tule esiin. Sen takia lapsia kuullessa tilanteiden on oltava turvallisia ja rohkaisevia, sekä osallistumis- ja kuulemismahdollisuudet on suunniteltava lasten tarpeiden mukaisesti. Kun kunnan osallistumismahdollisuudet ovat systemaattisia ja monipuolisia, voidaan varmistaa jokaisen lapsen osallistumisoikeuden toteutuminen. (Rimpelä & Rimpelä 2015, 31.)

5.2.4 Heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevat

Tähän lukuun liittyen viimeisenä osiona on, että heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevien lasten asemaa osataan huomioida paremmin. Mallin myötä yhdenvertaisuus ja siihen liittyvä ajattelu on edistynyt todella paljon sekä heikomman tai haavoittuvan aseman tunnistaminen on kehittynyt. UNICEFin (2021e) mukaan haavoittuvassa asemassa ovat

lapsiperheköyhyydessä elävät lapset, kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset, kehitysvammaiset lapset, turvapaikanhakijalapset ja paperittomat lapset sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevat lapset. Valtioneuvoston kanslian (2009, 16) mukaan peruspalvelujen saavutettavuuden ja elämisen edellytyksien täytyy olla kaikkialla yhdenvertaiset, mikä liittyy vahvasti ajatteluun suomalaisesta hyvinvointivaltiosta. Sitaatissa korostuu, että heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevalle lapselle osattaisiin antaa tukea niin varhaiskasvatuksessa kuin myös koulussa:

Joo, no ihan kaikessa toiminnassa, että varhaiskasvatuksessa, jo kun tehdään niinku lapsille vasut nii nii siellä jo ne, mitä tukea ja mitä erityistarpeita sillä lapsella on. Samoin jatkuu koulussa, että kaikki tuki saadaan, että kukaa ei niinku putoo kelkasta. (H3)

H3 tuo esille vasu-käsitteen, jota käytetään lyhenteenä sanalle varhaiskasvatussuunnitelma. Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle tehdään lapsen oma, henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjoitetaan tavoitteita, miten edistää suunnitelmallisesti lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia (Opetushallitus 2021). Aineistossa korostui myös, etteivät heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevien lasten toimenpiteet kohdistu ainoastaan heihin, vaan ne voivat koskea myös kaikkia lapsia. Haastattelussa tuodaan hienovaraisesti ilmi, ettei heikommassa asemassa olevaan lapseen kohdistettua toimenpidettä kannata korostaa. Alla olevassa sitaatissa voikin olla nähtävissä myös jossain määrin yhdenvertaisuuteen liittyvää ajattelua, sillä lainauksessa maksuton varhaiskasvatus on tarkoitettu kaikille eikä vain tietyille ryhmille:

Välttämättä kaikki toimenpiteet eivät kohdistu niihin heikommassa asemassa oleviin vaan, vaan tota ettei se korostu, vaan just tää maksuton varhaiskasvatus, et se on sitten kaikille. (H3)

Tätä tulosta tarkastellessa korostuu, että jokaisen lapsen hyvinvointi on merkityksellistä. Aineistossa nousee esille, että on tärkeää tunnistaa juuri ne lapset, joille voi kerääntyä huonovointisuutta tai huono-osaisuutta. Heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevien tunnistaminen voi johtaa ennen pitkää myös toimenpiteisiin. Esimerkiksi alla olevasta sitaatista on havaittavissa, että kiusaamisen ennaltaehkäisy ja ehkäiseminen ovat saaneet

haastateltavan kunnassa paljon huomiota. Siellä on tehty malleja, jotta kiusaamista voitaisiin ennaltaehkäistä.

Ja tota sitten meillä on aika voimakkaasti noussut tää kiusaamisen ehkäiseminen, ennaltaehkäiseminen. Ollaan tehty siihen mallit, miten toimitaan ja miten saahaan nimenomaan ennaltaehkäistyä sitä, et joku vaan kiusaamiseen puuttumista. (H3)

Tuloksista on pääteltävissä, että tähän liittyy yhdenvertaisuusajattelu, eli että kaikilla olisi samanlaiset mahdollisuudet ja lähtökohdat. Kunnan yhtenä syynä voi olla tarve tunnistaa juuri ne lapset tai ryhmät, jotka voivat olla heikommassa tai haavoittuvassa asemassa. Teoreettisen viitekehyksen luvussa 3.1 tarkasteltiin kuntien taloutta, ja kuinka se voi vaikuttaa kuntalaisille tarjottaviin palveluihin. Heinonen ym. (2016, 175) nostavat esille mahdollisen uhan siitä, ettei lapsen mahdollisia tuen tarpeita havaita tarpeeksi varhain palvelujen heikentyessä ja niiden piiriin pääsyn vaikeutuessa. Tästä kärsisivät kaikista todennäköisemmin haavoittuvassa asemassa olevat ja tukea tarvitsevat lapset (Heinonen ym. 2016, 175). Kuitenkin on todettava, että nykyään on alueellisia eroja hyvinvoinnissa ja palveluiden saatavuudessa. Haaste turvata yhdenvertainen hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen kasvaa tulevaisuudessa yhä enemmän. (Valtioneuvoston kanslia 2009, 64–65.)

5.3 LYK-malli on kokonaisvaltaisesti osana kuntaa

Lapsiystävällinen kunta -malliin osallistumisen taustalla voi olla halu kehittää kuntaa ja kunnan rakenteita. Tämä teema koostuu neljästä eri alaluvusta, jotka ovat selittäviä tekijöitä sille, että kunta osallistui tähän malliin mukaan. Luvussa käsitellään valmista mallia, joka antaa kunnalle työkaluja toteuttaa sekä kehittää toimintaansa lapsiystävällisemmäksi. Valmista mallia käsiteltiin luvussa 5.1. Seuraavaksi on alaluku kunnan kehittämisestä, jossa tuodaan ilmi Lapsiystävällinen kunta -mallin olevan mahdollisuus kunnan kehittämiseen. Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan sitä, kuinka tämä malli soveltuu hyvin kunnan omaan strategiaan ja tukee strategian toteutumista. Tämä malli auttaa kunnan muita toimialoja toimimaan yhteistyössä, jolloin korostuu mallin olevan kokonaisvaltaisesti osana muitakin kunnan hallinnon rakenteita. Lopuksi tämä malli auttaa kehittämään palveluita lapsille ja nuorille, ja tähän tulokseen on

liitetty myös taloudellinen näkökulma. Edellä mainittuja tarkastellaan syvällisemmin seuraavissa alaluvuissa.

5.3.1 Osana kunnan kehittämistä

Aineistosta tuli esille, että Lapsiystävällinen kunta -malli liittyy kunnan omaan kehittämiseen. Kuntaliiton (2021a) mukaan kehittämisen käsitteelle ei ole yksiselitteistä määritelmää, vaan se on hyvin laaja käsite. Kuitenkin kehittämisen keskiössä on olemassa olevan parantaminen tai kokonaan jonkin uuden luominen (Kuntaliitto 2021a). Malli voidaan kuitenkin nähdä itsessään jo jonkinlaisena kehittämishankkeena ja mallia tarkasteltiin tarkemmin luvussa 5.1. Kunnilla voi olla samanaikaisesti monia eri kehittämishankkeita.

Lapsiystävällinen kunta

-malli voi soveltua kunnan tämänhetkiseen tilanteeseen ja kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Alla olevasta sitaatista voi nähdä, että kunnalla on selkeä visio, millaista kuntaa asukkaille halutaan tarjottavan. Tästä voisi päätellä, että halutessaan kehittää kuntaa tietynlaiseksi ja tiettyyn suuntaan täytyy kunnalla olla visio.

Mut et joo, kyl meillä on ajatus että me kehitetään kuntaa lapsiystävälliseksi, jossa lapsiperheiden on hyvä asua. Me kehitetään muistiystävällistä kuntaa, jossa on ikäihmisten hyvä asua. Me kehitetään kunnan palveluita niin, että kunta on taloudellisesti tulee toimeen, vaikka se on näin pieni kunta. Et kyl tää siihen kunnan semmoseen kokonaisvaltaiseen kehittämisajatukseseen liittyy tää lapsiystävällisen mallin tuominen tänne meille. (H2)

Haastatteluista on havaittavissa kunnan rakenteiden kehittämisen olevan tärkeää lapsiystävällisyyden toteuttamisessa. Aineiston perusteella kunnan rakenteet voivat tarkoittaa muun muassa yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävää työtä ja kunnan muiden toimialojen välistä tehtävää yhteistyötä. Kunnan rakenteiden kehittämisen on palveltava lasten ja nuorten aseman parantamista sekä heidän kuulemistansa kunnassa.

Mutta tuota ylipäänsä mä itse ajattelen näin, että tuota niin halutaan niitä rakenteita kehittää. Eliikkä kunnan rakenteita, sekä se yhteistyökumppaneiden kanssa, miten se tehdään niinku suunnitellusti kunnan rakenteissa ja ylipäänsä kaikkia rakenteita, yhteistyön tekeminen palvelualueiden välillä, että miten voidaan lasten ja nuorten asemaa parantaa. (H1)

Mut me ajatellaan sitä sillä tavalla että, että me halutaan niinku lapset osallisiksi enemmän kaikkiin niihin prosesseihin, jotka koskee lapsia ja lapsiperheitä, lasten palveluita ja lasten elämää. Ja me halutaan niissä asioissa niin enemmän kuulla lapsia ja antaa lapsille vaikutusmahdollisuuksia ja sitä kautta kehittää meidän kunnan omia rakenteita niin että se mahdollistuu. (H2)

Sitaateista voi päätellä, että kunnan rakenteiden kehittäminen ei tarkoita ainoastaan esimerkiksi kunnan opetus- ja sivistyslautakuntaa, vaan kyse on kaikista kunnan rakenteista. Aineistosta ei tule ilmi, että millä konkreettisillä keinoin kunnan rakenteita on tarkoitettu kehittää ja muuttaa. Kuitenkin kunnan rakenteiden kehittämisen tavoitteena on selkeästi parantaa lasten asemaa sekä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan kunnassa.

5.3.2 Kunnan strategia

Teoreettisessa viitekehyksessä ei ole tarkasteltu kuntastrategiaa ja sen käsitettä, mutta sen merkitys nousi esiin vasta aineiston analyysin vaiheessa. Kuntastrategian laatiminen kunnassa on lakisääteistä, ja nykyisen kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia. Tieteellistä määritelmää kuntastrategialle ei ole löytynyt kirjallisuudesta, mutta määritelmää voidaan hakea kuntalaista. Kuntalain 37 §:n mukaan valtuusto päättää kuntastrategiaan kunnan toiminnan ja talouden tavoitteista. Kuntaliitto (2021b) määrittelee kuntastrategian olevan kuntakokonaisuuden pitkän tähtäyksen päätöksentekoa, ja se antaa suuntaa ja ohjaa tulevaisuuden toimintaa. Voidaan todeta, että kuntastrategia on ohjaava asiakirja kunnassa, ja siihen kirjattuja tavoitteita on pyrittävä toteuttamaan. Kuntastrategian voidaan nähdä pohjautuvan niin kunnan kuin poliittisiin velvollisuuksiin. Kunnan täytyy toteuttaa sille säädettyjä lakisääteisiä tehtäviä, mutta myös poliittiset muutokset ja senhetkiset tilanteet vaikuttavat kuntaan. Aineistosta nousi esille, että Lapsiystävällinen kunta -malli sopii kuntastrategiaan ja tukee kunnan omaa työtä. Luvussa 5.1 tuli todettua, että mallin mukautuvaisuuden vuoksi se sopii kaikenlaisiin ja kaikenkokoisiin kuntiin ja erittäin monien maiden kontekstiin. Täten on myös ihan oletettavaa, että tämä malli soveltuu myös kuntastrategiaan, jossa on kunnan tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Alla olevasta sitaatista on havaittavissa, että malli sopii hyvin kunnan nykyiseen strategiaan:

Ja me me ajateltiin, että täällä kunnan johdossa, että tähän olis mahtava homma, että me tota niin tää istuuntuu meidän omaan strategiaan ja vois tukea meidän jo olemassa olevaa kunnan strategiaa ja sitä strategiatyötä, joka me tiedettiin, että tulee meille tehtäväksi, kun valtuustokausi päättyy. Eli tän summasummarum niin tää linkitty meidän olemassa olevaan strategiaan ja siitä sitten tuli ne perustelut. (H2)

Kuntalain 37 §:n mukaan kuntastrategiassa on otettava huomioon muun muassa kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen sekä palvelujen järjestäminen ja tuottaminen. Tuloksia tarkastellessa on tullut ilmi, että Lapsiystävällinen kunta

-mallissa pyritään siihen, että jokainen lapsi voi hyvin kunnassa. Alla olevasta sitaatista on havaittavissa, että haastateltavien kuntastrategiassa lapset ja lapsiperheet ovat ehdottomasti yksi pääkohdista. Voidaan päätellä, että lasten ja lapsiperheiden painottaminen kuntastrategiassa voisi viitata siihen, että kunnalla on halukkuutta tehdä konkreettisia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Päätettiin kuntastrategian uudistamisesta. Ja meillä oli semmonen strategiakoulutus. Ja siellä mietittiin niinku näitä painopisteitä, ja yks ehdottomasti niinku nousi jo siinä vaiheessa esiin, että, lapset, lapsi ja lapsiperheet on niinku, täytyy olla niinku yks painopiste meidän strategiassa. (H3)

Kunnan talous- ja toimintasuunnitelman tavoitteita koskeviin osioihin voidaan kirjata, että kunta edistää lapsen oikeuksien toteutumista kaikessa toiminnassaan, jolloin asialle taataan riittävä painoarvo (Rimpelä & Rimpelä 2015, 34). Myös kuntastrategiat kiinnittävät huomion lasten oikeuksien edistämiseen. Kuntastrategia C:ssä painottuu kaikkein eniten lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi, joihin liittyen on kirjattu tavoitteita, toimenpiteitä ja mittareita sekä pienempiä välitavoitteita isomman tavoitteen ohelle. Esimerkiksi kyseisessä kuntastrategiassa on keskiössä sujuvan arjen mahdollistaminen lapsille ja lapsiperheille sekä lasten ja lapsiperheiden osallistuminen kunnan palvelujen kehittämiseen. Tässä kuntastrategiassa on myös tuotu ilmi hyvin konkreettisia keinoja, miten strategiaa tullaan toteuttamaan. Myös Lapsiystävällinen kunta -mallissa yhtenä tavoitteena on lasten osallistumisen lisääminen. Voidaan havaita, että edellä mainitut tavoitteet täydentävät ja tukevat toisiaan.

Kuntastrategia A:ssa viitataan hyvinvoiviin kuntalaisiin, joihin voidaan otaksuttavasti sisällyttää myös kunnassa asuvat lapset. Kuntastrategia B:ssä sen sijaan painotetaan hyvin paljon kuntalaisten näkemyksiä ja osallistumista kunnan toimintaan. Nämäkin kuntastrategiat voidaan liittää yhdessä Lapsiystävällinen kunta -malliin. Luvussa 5.2.3 keskityttiin lasten osallistumiseen ja osallistamiseen, ja nuo käsitteet näkyvät vahvana myös kuntien strategioissa. Yhteiskunnan agendan näkökulmasta lasten oikeuksien on nähty olevan sangen orastava teema (Hakalehto-Wainio 2013, 17).

Yksi syy Lapsiystävällinen kunta -malliin osallistumiselle on, että malli tukee kunnan strategiaa ja sen toteutumista. Mielenkiintoista onkin pohtia, että auttaako kuntastrategia toteuttamaan mallia vai malli toteuttamaan kuntastrategiaa. Lisäksi kiinnostavaa on tarkastella sitä, missä määrin Lapsiystävällinen kunta -tunnustus tuo näyttöä strategian toteutumisesta. Kuitenkin pääteltävissä on, että ne molemmat tukevat toisiaan. Silti kunnan johdossa olevat henkilöt voivat kokea tämän mallin olevan enemmänkin työkalu strategian toteuttamiseen.

5.3.3 Yhteistyö kunnan muiden toimielinten ja tahojen kanssa

Tuloksista on havaittavissa, että Lapsiystävällinen kunta -malli ei koske vain kunnan opetus- ja sivistyspalveluista vastaavaa lautakuntaa tai opetusta ja sivistystä järjestäviä palveluita. Täten mallilla on vaikutusta myös kunnan muihin toimielimiin ja niiden vahvempaan yhteistyöhön. Kunnan toimielimen käsitteelle ei ole löytynyt tieteellistä määritelmää, mutta käsitteen määrittelyä voidaan hakea kuntalain 30 §:stä. Kuntalaissa (410/2015) määritellään kunnan toimielinten muodostuvan valtuustosta ja toimikunnista sekä kunnanhallituksesta, lautakunnista ja johtokunnista jaostoineen. Kunnan toimielimiä ei ole tarkasteltu teoreettisessa viitekehyksessä, mutta aineistosta kuitenkin nousi esille kunnan toimielinten välisen yhteistyön merkitys.

Haastateltavat puhuvat monitoimijaisesta yhteistyöstä, jota saatetaan käyttää enemmänkin vuorovaikutuksellisissa ja arkisissa tilanteissa kuin tieteellisessä kirjallisuudessa. Monitoimijaisen yhteistyön vastine voidaan yhdistää monialaisen yhteistyön käsitteeseen. Perälä, Halme ja Nykänen (2012, 146) eivät käytä monialaisen yhteistyön käsitettä, mutta määrittelevät

monialaisen olevan useamman hallinnonalan tai ammattiryhmän edustajan osallistumista samaan työryhmään tai yhteistoimintaan. Julkaisussa esitellään myös monialaisen työryhmän käsite, joka on lasten, nuorten ja perheiden palvelujen johtoryhmän osoittama työryhmä. Tähän työryhmään ottaa osaa useamman kunnan hallinnonalan tai ammattiryhmän sekä kunnassa lasten ja perheiden kanssa työskentelevien osapuolten edustajia. (Perälä ym. 2012, 146.) Monialainen yhteistyö voidaan nähdä itsessään jo hyvin laajana käsitteenä ja ilmiönä, minkä takia se voisi olla jo tutkimusaihe sinänsä.

Haastatteluista nousee esille monialaisen yhteistyön vahvistaminen sekä Lapsiystävällinen kunta -mallin koskevan muitakin kunnan toimialoja. Monialaisen yhteistyön vahvistuminen kunnan toimialojen kesken voisi oletettavasti parantaa ja edistää lasten ja lapsiperheiden palveluiden laatua ja kokonaisuudessaan heille tarkoitettuja palveluita. Luvussa 2.2. esiteltiin isomorfismin käsite, joka on seurausta globalisaatiosta. Isomorfismin ilmiössä organisaatioiden toiminnot ja toimintamallit alkavat muistuttaa toisiaan huolimatta organisaation sektorista tai toimialasta (Mänttari-Van Der Kuipin 2018, 233–234). Alla olevat sitaattit havainnollistavat, että kunnassa nähdään tärkeänä monialainen yhteistyö. Tällöin lapsia koskevat asiat eivät kuulu ainoastaan tietyille toimialoille, vaan ne koskevat kaikkia toimialoja. Sitaateista tulee ilmi, että on oleellista saada koko kunta edistämään lasten asioita sekä oikeuksia:

Mutta tiestysti se, että miten tää koskee nyt näitä muitakin toimialoja. Niin ehkä se sitä oli enemmän. Mut sit ku me ollaan myöskin koulutettu meidän tota niinku virkahenkilöitä ja poliittisia päätöksentekijöitä, esimerkiksi lapsivaikutusten arviointiin. (H2)

Eliikkä kunnan rakenteita, sekä se yhteistyökumppaneiden kanssa, miten se tehdään niinku suunnitellusti kunnan rakenteissa ja ylipäänsä kaikkia rakenteita, yhteistyön tekeminen palvelualueiden välillä, että miten voidaan lasten ja nuorten asemaa parantaa. (H1)

Luvussa 5.1 tarkasteltiin Lapsiystävällinen kunta -mallia ja tuli esille, että kunnan täytyy koota tästä mallista vastaava koordinaatioryhmä. Informantit puhuvat myös työryhmästä, joka voidaan käsittää myös koordinaatioryhmäksi. Tämän luvun alussa tarkasteltiin hieman monialaisen työryhmän käsitettä, jonka määritelmän täyttää myös koordinaatioryhmä. Tästä päätellen koordinaatioryhmä ja monialainen työryhmä tarkoittavat samaa asiaa. Siihen voi

kuulua eri toimialoilta edustajia, jotka työskentelevät lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden parissa. Haastateltavatkin luettelivat, että heidän koordinaatioryhmässään on opetus- ja sivistyspalveluiden edustajien lisäksi esimerkiksi koulupsykologeja ja koulukuraattoreita sekä terveydenhuollon, sosiaalipuolen ja nuorisotoimen työntekijöitä.

Siinä on edustajia eri palvelualueilta, että on meillä perusturvaan kuuluu sosiaali- ja terveystyöpalvelut niin tässä ryhmässä meillä on moniammatillinen ryhmä kehittämässä asiaa mutta entistä enemmän se, että miten yhteistyötä perhepalveluiden ja opetuspuolen kanssa ja varhaiskasvatuksen kanssa. Meillä on paljon yhteisiä työntekijöitä. Meillä on sivistyspalveluissa palkattuna perhetyöntekijä ja meillä on koulupsykologi palkattuna elikkä näihin perinteisiin koulupsykologin ja tuota niin koulukuraattoreiden lisäksi loikittu rajojen, että tuota niin saadaan myös sivistyspuolelle ja kouluihin niin tuota työntekijöitä, joilla on laaja näkemys myös sosiaali- ja terveystyöpalveluista. (H1)

Meillä on semmonen lasten ja nuorten asioiden ympärille semmonen moniammatillinen työryhmä kunnassa. Ja siellä niinku pohdittiin, että siellä on varhaiskasvatuksen, koulun, sosiaalipuolen, terveydenhoidon järjestäjiä, jotka toimivat lasten ja nuorten kanssa, niiden edustajat, nuorisotoimen edustaja, etsivä nuorisotyön työntekijä. Tämmönen poppoo. (H3)

Koordinaatioryhmässä eri toimialojen ja ammattiryhmien edustajat pääsevät jakamaan ajatuksiaan aiheeseen liittyen, jolloin lapsia ja lapsiperheitä koskevasta aiheesta ja heidän tilanteestaan saadaan hahmotettua hyvinkin laajaa kokonaiskuvaa. Tämän tuloksen tarkastelun valossa voidaan päätellä, että kunnassa jo koordinaatioryhmän kokoaminen edistää monialaisen yhteistyön kehittämistä. Useissa Lapsiystävällinen kunta -malliin osallistuneissa kunnissa koordinaatioryhmä koostuu hyvin monista kunnan toimialan ja ammattiryhmän työntekijöistä ja edustajista. Vaikka haastattelussa korostuu varsin paljon kunnan toimielimet, informantit tuovat esille myös muita kunnan toimielimiin kuulumattomia toimialoja. Aineistosta tulee esille konkreettisemmin, mitä muita toimielimiä tämä malli koskee kuten kunnan sosiaalipuolta sekä elinvoiman puolta. Teoreettisessa viitekehysessä on tarkastelussa kunnan elinvoimaisuus, joten saattoi olla melko oletettavaakin elinvoimaisuuden liittyvän Lapsiystävällinen kunta -malliin. Välttämättä sosiaalipuoli ei liity tyystin kunnan lautakuntaan, vaan se voi tarkoittaa yleisesti kunnan järjestämiä sosiaalipalveluita.

Sitten iha tällaset, mitä on tehään ton sosiaalipuolen kanssa yhteistyötä, että kenellä on niitä taloudellisia ongelmia sitten. (H3)

Yhteistyö ei liity ainoastaan kunnan muiden toimielimien kanssa tehtävään yhteistyöhön vaan myös esimerkiksi kolmannessa sektorissa oleviin tahoihin. Esimerkiksi H1 tuo ilmi: *"Ja sitten myös kumppaneiden kanssa tehtävää yhteistyötä lasten hyvinvoinnin vahvistamiseksi."* Haastattelussa H1 luettelee vielä tarkemmin kolmanteen sektoriin kuuluvia yhdistyksiä, joiden kanssa heidän kuntansa tekee yhteistyötä. Informantin luettelemia yhdistyksiä ei kuitenkaan tuotu esille tässä tulosten tarkastelussa, jottei kunta ole tunnistettavissa. Kumppanit voivat olla myös kunnassa toimivia yrityksiä tai järjestöjä. Alemmasta sitaatista on havaittavissa, että myös seurakunta osallistuu Lapsiystävällinen kunta -malliin omalta osaltaan:

Ja siinä on nytte sillei, että otetaan seurakunta mukaan. Eli he käyttäis sitä samaa lavaa sitten myös heidän, heidän tota toiminnassaan. (H3)

Mielenkiintoista on pohtia seurakunnan asemaa kunnassa ja sen käsitettä. Suomen evankelisluterilaisen kirkon (2021a) internetsivuilta löytyy seurakunnalle määrittely, jonka mukaan se muodostuu kristittyjen muodostamasta yhteisöstä sekä on osana paikallista kirkkoa. Seurakunnan kuuluessa kirkkoon sitä koskee ajantasainen kirkkolaki 1054/1993. Seurakunnan ei välttämättä nähdä kuuluvan kolmanteen sektoriin, vaikka se on eräänlainen voitto tavoittelematon yhdistys. Käsitteen määrittelystä huolimatta Suomen evankelisluterilainen kirkko (2021b) tuo ilmi heidän sivuillaan seurakuntien ja kuntien tekevän tiivistä yhteistyötä keskenään. Yhteistyö voi viitata myös muuhunkin toimintaan kuin vain lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Yllä olevassa sitaatissa käytetään lava-sanaa, jolla viitataan lapsivaikutusten arviointiin.

Informantit nostavat esille myös nuorisovaltuuston roolin. Aineistosta nousee esille, että heidän kuntansa koordinaatioryhmään kuuluu myös nuorisovaltuuston edustajia. Heidän ollessa osana koordinaatioryhmää he tuovat paljon ajatuksia lasten ja nuorten näkökulmasta, joita muut koordinaatioryhmästä eivät välttämättä toisi esille. Lasten ja nuorten ääni pääse

aidosti esiin nuorisovaltuuston edustajien kautta. Alla olevasta sitaatista on nähtävillä, että nuorten osallistumisesta pidetään huolta konkreettisoin keinoin:

Että joitakin niinku teams-juttuja ollaan, mut ku meiän työskentelytapa on ollu sillee, että me ollaa pienryhmissä aina työstetty ja sitten vedetty yhteen sitä, että varmasti kaikki pääsee ääneen ku siellä on ne nuorisovaltuuston edustajatkin. Siinä isossa joukossa eivät aina mielellään sano tai eivät uskalla sanoa tai eivät uskalla sitä ääntään käyttää. Mutta sellasissa kolmen neljän hengen porukoissa nii niin hekin saavat suunsa auki ja heidän mielipide tulee huomioitua. (H3)

Mielenkiintoista olisi pohtia, miten lapset ja nuoret voisivat kertoa omia ajatuksiaan luontevammin nuorisovaltuuston edustajille. Tällöin kunnan tulisi mahdollistaa lasten ja nuorten osallisuudelle keinoja, jotta lasten ja nuorten ääni tulisi paremmin kuuluviin. Tämä pohdinta voisikin itse asiassa kytkeytyä lukuun 5.2.2, jossa tarkasteltiin tuloksia liittyen kunnan rakenteiden kehittämiseen.

Pienten ja isojen kuntien välillä voidaan nähdä jonkinlaisia eroja monialaisen yhteistyön toteutumisessa. Haastattelusta nousee ilmi, että pienissä kunnissa voi olla vähemmän viranhaltijoita kuin isoissa kunnissa, jolloin monialainen yhteistyö on sujuvampaa. Informantti tuo esille, että koko kunnan tasolla voidaan olla tietoisia kunnan tilanteesta. Voi olla, että pienessä kunnassa esimerkiksi tiedonsiirto muiden toimialojen edustajien välillä koetaan sujuvammaksi kuin isommassa kunnassa.

Yhtenä kunnan syynä lähteä malliin mukaan on se, että kunnalla on halu parantaa monialaista yhteistyötä lapsia ja lapsiperheitä varten. Tämä tulos voi selkeästi olla yhteydessä luvussa 5.2 käsittelevään tulokseen, jossa tarkasteltiin lasten oikeuksien ja aseman parantamista. Kunnan toimielinten ja muiden tahojen osallisuutta liittyen Lapsiystävällinen kunta -malliin olisi voinut tarkastella osana myös lapsen oikeuksiin liittyvässä teemassa, joka oli luku 5.1. Kuitenkin tätä tulosta on päädytty tarkastelemaan omana tuloksenaan, koska tässä korostuu suhteellisen paljon kunnan toimielinten osuus ja kunnan toiminta. Lapsiystävällinen kunta -malliin osallistuessa myös muut kunnan toimielimet ovat mukana lapsiystävällisyyden kehittämisessä ja sen edistämässä omassa kunnassaan. Mielenkiintoista on pohtia, ettei Lapsiystävällinen kunta -malli velvoita suoranaisesti muiden toimielinten osallistumista lapsiystävällisyyden kehittämiseen mutta korostaa kuitenkin tämän mallin koskevan koko kuntaa ja sen toimintaa. Hujala, Taskinen,

Oksman, Kuronen, Karttunen ja Lammintakanen (2019) käsittelevät artikkelissaan sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten monialaista yhteistyötä, jossa palveluja tarvitsevat asiakkaat pitäisi olla etusijalla. Artikkelissaan Hujala ym. (2019, 592) tuovat esille monialaisen yhteistyön onnistumisen keskeisenä haasteena olevan yhteistyön oleellisten ulottuvuuksien, mahdollistajien, esteiden ja hyötyjen tunnistamisen. Lapsiystävällinen kunta -mallin alkuvaiheeseen kuuluu nykytilan kartoituksen tekeminen, joka auttaa kuntaa hahmottamaan ja tunnistamaan sen vahvuuksia ja kehittämisen kohteita.

5.3.4 Kunnan palvelut lapsille ja lapsiperheille

Seuraavaksi tarkastellaan kunnan palveluita lapsille ja lapsiperheille, josta oli oma lukunsa myös teoreettisessa viitekehityksessä. Siinä tuotiin esille yhteys kunnan asukkaiden määrän ja palveluiden laadun välille; kunnan palveluihin ja sen laatuun vaikuttaa asukkaiden määrä. Mikäli palvelut voidaan kokea huonokuntoisina, kuntalaiset saattavat muuttaa pois kunnasta. Tuo voidaan nähdä myös käänteisenä, eli kunnan palvelut ja laatu saattavat vaikuttaa myös asukkaiden määrän lisääntymiseen. Mikäli kunnan palvelut ja niiden laatu nähdään ontuvina, sinne ei välttämättä muuta uusia asukkaita. Mutta jos kunnan palvelut vaikuttavat laadukkailta, kunta voi houkutella uusia asukkaita muuttamaan kuntaan sekä vanhoja asukkaita jäämään asumaan. Teoreettisessa viitekehityksessä käsiteltiin kunnan tehtäviä hyvin kokonaisvaltaisesti mutta myös lapsille ja lapsiperheille tarkoitettujen palveluiden osalta, joiden järjestäminen on lakisääteistä. Pienten kuntien haasteena on voitu nähdä palveluiden tuottaminen ja järjestäminen niiden alhaisten asukaslukujen takia. Lasten määrä on vaikuttava tekijä varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen tarpeeseen, mutta toisaalta tarpeet ovat myös edellytyksiä kyseisten palvelujen järjestämiseen (Valtiovarainministeriö 2020b, 204). Yhdestä haastattelusta nousee esille, että kunnan syntyvyys on ollut alhaista, ja se voi vaikuttaa opetuksen järjestämiseen. Valtiovarainministeriö (2020b, 117) nostaa esille väestörakenteen muuttumisen aiheuttavan haasteita varhaiskasvatukseen ja opetuksen järjestämiseen. Kyseinen haaste ilmenee eritoten väestöä menettävissä pienissä kunnissa

(Valtiovarainministeriö 2020b). Alla olevasta sitaatista voidaan havaita, että kunnalle voi nousta jopa huoli laadukkaiden palveluiden järjestämisestä lapsille ja lapsiperheille:

Sehän niinku, tosiaan sitä kuntastrategiaa tehtiin. Ja tota. Sinne oikeestaan sen takia lapset ja lapsiperheet nostettiin, että meillä lasten määrä oli vähentynyt huomattavasti ja on siitä senkin jälkeenkin vielä vähentynyt. -- Että tota, ku jos lasten määrä vähentyy ihan hirveesti, nii sit on vähä haasteita järjestää laadukkaasti ne palvelut tääl kunnassa. Et ois hyvä, että siellä koulussakin niin ois ees kymmenen oppilasta luokallaan, et saadaan niinku laadukas opetus toteutettua. (H3)

Tämän tutkimuksen luvussa 3.1 tarkasteltiin hieman pienten kuntien väestörakennetta, joka painottuu suurimmaksi osaksi vanhempiin ikäluokkiin. Kuitenkin on otettava huomioon, että joissakin pienissä kunnissa esimerkiksi syntyvyys ja väkiluku voivat olla nousemassa. Informantti kuvaa asukasluvun nousemista arkikielen sanoin ”jännäksi jutuksi”, mistä voidaan päätellä sen olevan yllätyksellistä ja odottamatonta. Pienessä kunnassa asukasluvun nouseminen voidaan kokea toivottavana ilmiönä, mutta silti se voi yllättää kuntien virkamiehet sekä kunnan johdossa olevat hyvin myönteisesti. Alla oleva sitaatti on esimerkki poikkeuksellisesta tilanteesta, jossa kunnan asukasluku on nousemaan päin:

Ja ja tota, meillä on itse asiassa jännä juttu tapahtunut, että meillä on kääntynyt tää muuttotappio niin se on kääntynyt nyt muuttovoitoksi. Eli ollaksemme näin hyvin pieni laboratorion kokonen kunta, niin tietysti se on tosi hienoa, että meille on tullut. Ja meille on tullut lapsiperheitä, muuttanut kuntaan. Ja nyt meillä on, ollaksemme näin pieni niin se on niinku merkittävää. (H2)

Aineistosta onkin havaittavissa, että kunnan asukkaat koetaan merkittävinä palveluiden ylläpidolle ja järjestämiselle. Alustavasti tietyn suuruinen väestöpohja on välttämättömyys esimerkiksi laadukkaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämiselle (Valtiovarainministeriö 2020b, 152). Palveluiden järjestäminen ja siihen liittyvän laadun ylläpitäminen voivat olla yhteydessä myös kunnan talouteen, sillä julkisia palveluita tuotetaan ja järjestetään verovaroin. Tämän tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä tuli ilmi, että palveluiden järjestämiseen vaikuttaa kunnan asukkaiden sekä palveluiden käyttäjien määrä. Haastatteluista näky selvästi, että olennaista on palveluiden laadun ylläpitäminen ja parantaminen:

Ja tuota se vaikuttaa myös kuntatalouteen. Kun tulee perheitä ja veronmaksajia, niin sillo me voidaan tarjota entistä parempia palveluita kuntalaisille, että kuitenkin verorahoituksella julkinen puoli toimii. (H1)

Et tota, että ratkasu ois se, että ois niitä lapsia riittävästi, jotta tota saatais se laadukas palvelu turvattu heille. Nii tota, et kuitenkin että tarvittas se tietty käyttäjämäärä, jotta ne palvelut saadaan yleensä pidettyä yllä. Mutta myös se, että ne palvelut on sitten laadukkaita. Et tällasia asioita niinku haetaan sillä. (H3)

Yllä olevasta sitaatista tulee ilmi, että palvelun ylläpitämiseksi tarvitaan tietty käyttäjämäärä. Tämän tutkimuksen teoriaosuudessa nousi esille, että kunta voi mahdollisesti lakkauttaa palvelun, mikäli sille ei ole tarpeeksi käyttäjiä. Pienen kunnan koko voidaan nähdä joskus olevan etu; kokonsa puolesta pienessä kunnassa palveluiden laadussa voi korostua palveluiden sujuvuus. Yksi informanteista tuo esille matalan ja ketterän organisaation, joka voi viitata palveluiden sujuvuuteen ja palveluihin hakeutumisen helppouteen. Alemman sitaatin informantti puolestaan tuo konkreettisesti esille sen, että kuntalaisilla on erittäin matala kynnyks ottaa yhteyttä mieltä askarruttavista asioista. Voisi olettaa, että matalalla ja ketterällä organisaatiolla viitataan myös matalan kynnyksen palveluihin. Kiinnostavaa onkin pohtia, mitä oikein tarkoitetaan matalalla kynnyksellä. Leemann ja Hämäläinen (2015) pohtivat matalan kynnyksen käsitteen olevan monimerkityksellinen, eikä sille ole ehdottomia kriteereitä kuten aukioloajat tai sijainti. Matala kynnyks viittaa siihen, että palveluun hakeutumisen edellytyksiä on madallettu. (Leemann & Hämäläinen 2015.) Alla olevat sitaatit havainnollistavat matalaa kynnyksä:

Vaan että meillä on semmonen, että tiettytyyppinen osallistava matalan organisaation, ketterän organisaation, joustavien palveluiden, kehittyvien palveluiden kunta niinku mielessä. (H2)

Että täällä ois hyvä lasten, hyvä ja turvallinen asua. Ois sujuvat palvelut. Pienessä kunnassa, ollaan huomattu, että on paljon helpompi järjestää, jos jollain perheellä on jotain huolia tai muuten haluavat ottaa yhteyttä, nii täällä kaikki tuntee kaikki nii heillä on hirveen matala kynnyks ottaa yhteyttä heitä koskevissa asioissa tai mitkä heitä mietityttää. Nii nii, että tämmönen niinku edesauttais sitä, että täällä on lasten ja perheiden tosi hyvä ja turvallinen olla. (H3)

Lainauksista voidaan havaita myös se, että matalan kynnyksen palvelut myötävaikuttaisivat lasten ja lapsiperheiden turvallisuuden tunteeseen. Kunnan toteuttaessa matalan kynnyksen palveluita kunnasta voi korostua aito

välittäminen ja kiinnostus kuntalaisia kohtaan. Tämän tiedon valossa voidaan päätellä, että kunnassa toivotaan asukkaiden hakeutuvan palveluiden piiriin matalalla kynnyksellä. Tästä ei voida kuitenkaan karkeasti päätellä, että aina pienemmissä kunnissa olisi matala kynnyks. Leemannin ja Hämäläisen (2015) mukaan matalasta kynnyksestä kertoo tarkemmin asiakkaiden kokemukset ja palveluun hakeutumisen aktiivisuus. Aineistosta kuitenkin nousi esiin, että pienissä kunnissa koetaan palveluiden osalta joustavuutta, ketteryyttä ja matalaa kynnyksiä – tai ainakin tavoitellaan edellä mainittuja.

Yhtenä syynä Lapsiystävällinen kunta -malliin lähtemiselle voidaan nähdä se, että kunta haluaa turvata paremmat ja laadukkaammat palvelut kunnassa asuville lapsille ja lapsiperheille. Aineistosta on pääteltävissä, että laadukkaiden palveluiden järjestämisen ja ylläpitämisen edellytyksenä on kunnan riittävä asukasluku. Etenkin pienessä kunnassa on tärkeää ylläpitää asukasluvun määrää sekä kasvattaa sitä. Asukasluvulla on yhteyttä myös kuntatalouteen, joka vaikuttaa palveluiden järjestämiseen ja toteuttamiseen. Tässä tuloksessa voidaan nähdä jonkinlainen tapahtumaketju, jonka tapahtumat vaikuttavat toisiinsa melko vahvasti. Kuntaan muuttaessa uusia asukkaita kunnalla on mahdollisuus tuottaa ja järjestää laadukkaampia palveluita lapsille ja lapsiperheille. Kunnan tuottaessa laadukkaita palveluita kunta voi toteuttaa ja edistää paremmin lapsiystävällisyyttä. Mikäli kuntaan ei muuta uusia asukkaita, kunta voi kohdata jokseenkin haasteita palveluiden järjestämisessä. Kunnan mahdollisuuteen saada aikaan ja pitää yllä monipuolista palveluiden kirjoa vaikuttaa tietyn suuruinen väestöpohja (Haveri & Airaksinen 2011, 59). Jotta kunnan asukasluku kääntyisi nousemaan päin, sen täytyy olla houkutteleva ja vetovoimainen. Tästä päästääkin jouhevasti viimeisen teemakokonaisuuden pariin, jossa tarkastellaan lapsiystävällisyydestä viestimistä sekä sen liittymistä kunnan vetovoimaan.

5.4 Lapsiystävällisyydestä viestiminen

Tämän tutkimuksen teoreettisessa osuudessa tuli ilmi, että UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli ei tuota muiden kolmansien sektoreiden tavoin itsessään mitään palvelua kunnassa. Kuitenkin kunta saa tästä mallista UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen, johon on voinut osoittautua

latautunutta merkitystä liittyen esimerkiksi mielikuviin ja odotuksiin. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään kunnan brändäystä, ja kunta voikin markkinoida itseään tietynlaisena edistääkseen vetovoimaisuutta ja elinvoimaisuutta. Halonen (2017, 293) painottaa kuntien tarpeesta keskittää huomionsa aiempaa selvemmin elinvoimaan liittyviin tehtäviin, kun tulevaisuudessa kunnan tehtävät etäännyvät sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä. Aineistosta voidaan havaita, että Lapsiystävällinen kunta -tunnustus voi tuoda kunnalle viestinnällistä lisäarvoa, joka taasen vaikuttaa kunnan vetovoimaisuuteen, ja sitä kautta myös kunnan elinvoimaisuuteen. Tästä voidaan päätellä, että tunnustuksella voi olla vaikutusta kunnan tulevaisuuteenkin. Tässä luvussa tarkastellaan lapsiystävällisyydestä viestimistä ja tunnustuksen tuomaa viestinnällistä lisäarvoa sekä kunnan vetovoimaa.

5.4.1 Lapsiystävällisyydestä viestiminen ja viestinnällinen lisäarvo kunnalle

Lapsiystävällinen kunta -malliin liittyy tietynlaiset vaiheet, jotka täytyy toteuttaa prosessin aikana. Yksityiskohtaisemmin malliin liittyviä vaiheita tarkastellaan luvussa 5.1. Kunnan suoriuduttua muun muassa lapsen oikeuksiin tutustumisesta, nykytilan kartoituksesta, toimintasuunnitelman laatimisesta sekä seuranta- ja arviointitapaamisista UNICEF palkitsee kunnan Lapsiystävällinen kunta

-tunnustuksella kunnan tekemästä työstä. Aineistosta on pääteltävissä, että UNICEF ja sen toiminta itsessään nähdään erittäin merkityksellisenä. Tällöin toissijaisena nähtäisiin lapsiystävällisyydestä viestiminen sekä vetovoimaisuuden tavoittelu.

No koko tää aika, mikä meillä on ollut nyt tää strategia voimassa nii meillä on ollu siinä niinku semmonen tavoite, että me tehdään tästä semmosta kuntaa, missä ihmisten hyvä asua. Et me ei tehdä sitä vaan siksi. Tietysti me toivotaan, että se houkuttaa ihmisiä, mut me ei vaan tehdä siitä itseisarvoa, että tänne tulis ihmisiä. (H2)

Kuntaa brändätessä tai markkinoidessa tietynlaiseksi täytyy kohderyhmänkin olla selvillä, että kenelle brändäys ja markkinointi osoitetaan. Viestinnällisellä lisäarvolla toivotaan, että kunta nähdään houkuttelevana paikkana, jonka lapsiperheet näkisivät hyvänä ja turvallisena paikkana asua. Yksi harvoista

tehokkaista tavoista hallita väestön menetystä on kilpailullinen identiteetti (Anholt 2007, 107). Halonen (2017, 289) korostaa kunnan maineen olevan median tai markkinoinnin luomaa mielikuvaa syvällisempi ominaisuus, koska tekojen ja tekemisten pohjalta syntyy lopulta maine. Alla olevasta sitaateista voidaan huomata myönteisen kuntakuva luomisen merkitys:

No siihen, että liittyy että saatais tänne muuttamaan niitä uusia perheitä oli se että tällä myös autettais luomaan sellasta myönteistä kuntakuva. Et ois houkutteleva kunta tulla. Sen oon vaa huomannu, et tota, että meillä on perheitä ottanu yhteyttä tänne, että he mielellään muuttaisivat tänne, et lapsilla ois täällä hyvä asua. Mutta ne vanhempien työpaikat sitte, mistä ne löytyy. (H3)

Aineistosta on nähtävillä, että kunnat ovat saaneet kuntalaisilta palautetta liittyen tähän malliin. Alla olevista sitaateista voidaan havaita, että kuntalaisten arvostus ja mielipiteet ovat kunnalle merkittäviä, ja niitä arvostetaan. Mielenkiintoista on pohtia, onko kunta velvollinen olemaan tietynlainen, jotta kunta saisi kuntalaisilta myönteistä palautetta ja arvostusta. Selkeästi on havaittavissa, että kuntalaisten ja kunnan välillä on jonkinlainen vuorovaikutus. Loppujen lopuksi kunta on jollain tavalla riippuvainen kuntalaisten ajatuksista ja antamasta palautteesta. Voi olla, että kunnalla on jonkinlainen tarve vastata kuntalaisten tarpeisiin ja toimia tietyllä tavalla.

Mutta sellaset, mitä perheitä oon tavannut palvelujen yhteydessä niin tota ovat olleet tosi tyytyväisiä. Ja ku ovat huomanneet, että ihan konkreettisia asioita on saatu eteenpäin. -- Et tota ihan tota, lapsiperheitä on tullu hyvää palautetta siitä, että ollaan tässä mukana. Ja silleen, että sieltä on tullu se palaute, että kun lapsilta on kysytty mitä he haluaa ja mitä ne tarvitsee ja ne otetaan myös aidosti huomioon, ettei vaan kysellä ja olkoon heidän mielipiteet oman onnensa nojassa. Vaan ihan oikeesti niinku reagoidaan niihin ja aletaan niitä toteuttamaan, nii siitä on tullut tosi hyvää palautetta. (H3)

Huomionarvoista on se, että aineiston analyysistä nousee konkreettisia tekoja lapsiystävällisyyden edistämiseksi ja parantamiseksi. Konkreettiseksi teoksi voidaan luokitella muun muassa lasten mahdollisuus osallistua kunnan päätöksentekoon, monialaisen yhteistyön vahvistaminen ja lasten oikeuksien huomioiminen kunnan toiminnassa, joita tarkasteltiin omina lukuinaan tuloksissa. Teoreettisessa viitekehyksessä pohditaan kunnan mainetta ja brändäystä, joille on merkittävää sanojen muuttuminen teoksi. Halonen (2017, 289) tähdentää, ettei pelkän mielikuvan luominen riitä pitkän tähtäimen

aikajaksolla, vaan mielikuvan muuttuminen maineeksi vahvistuu, kun uudet kokemukset ja teot vastaavat alkuperäisen mielikuvan ja vision kanssa. Kunnan tekojen ja toiminnan pitää olla toistuvia, jatkuvia ja kunnalle tavanomaisia toimintatapoja (Halonen 2017, 289). Kun kunta alkaa toteuttamaan suunniteltuja tavoitteita, lapsiystävällisyys voi konkretisoitua kuntalaisille ja kohderyhmälle. Raunio (2001, 52) kuitenkin toteaa brändin luomisen tavoitteena olevan seudun tarjoaman lisäarvon korostaminen.

Yhtenä syynä kunnan osallistumiselle Lapsiystävällinen kunta -malliin voidaan pitää sitä, että tunnustus tuo kunnalle viestinnällistä lisäarvoa. Vaikka tämä tulosten tarkastelu keskittyi lapsiystävällisyydestä viestimiseen ja tunnustuksen tuomaan mahdolliseen lisäarvoon, niitä ei priorisoida mallin varsinaisten tavoitteiden ohi eivätkä ne ole ensisijaisia tarkoituksia malliin mukaan lähtemiselle.

5.4.2 Kunnan vetovoimaisuus

Viestinnällisen lisäarvon voidaan havaita olevan yhteydessä kunnan vetovoimaan. Aineistosta nousi esille vetovoiman näkökulma. Alla olevassa lainauksessa kerrotaan vetovoimatekijän tukevan myös elinkeinopuolta. Kuitenkin Halonen (2017, 296) toteaa, että maineen kautta kunnan elinvoima muuttuu vetovoimaksi. Tästä päätellen voidaan huomata vetovoiman ja elinvoiman olevan hyvin vahvasti kytköksissä toisiinsa, ja ne voivat vaikuttaa toisiinsa puolin ja toisin.

Mutta tuota niin täällä lapsiystävällinen kunta, niin me nähdään se myös vetovoima tekijänä, että se tukee myös elinkeinopuolta. Eliikä saatas houkuteltua kuntaan asukkaita ja lapsiperheitä juuri siitä näkökulmasta, että [kunnan nimi] lasten ,nuorten ja perheiden palvelut on hyvällä mallilla. Ja huolehditaan lapsista ja nuorista, niin sillä on myös sellanen vetovoimatekijä. (H1)

Halonen (2017, 289) tuo esille, että kunnan maineelle tärkeää ovat muun muassa mielikuvat, kokemukset ja tarinat. Raunio (2001, 155) tarkentaa kunnan kehittämistoiminnan kontekstissa mielikuvan tarkoittavan yksilön subjektiivisesti luomaa kuvaa jostakin kaupunkiseudusta, johon esimerkiksi paikan markkinointi tähtää vaikuttamaan. Alla olevista sitaateista on nähtävissä, että kunnasta

pyritään luomaan tietynlaista kuntaa, joka synnyttäisi toivottuja ja haluttuja mielikuvia:

Ja [kunnan nimi] haluaa profiloitua kuntana, jossa lapsista ja nuorista huolehditaan hyvin ja halutaan kehittää kunnan omaa toimintaa. (H1)

Mut et joo, kyl meillä on ajatus että me kehitetään kuntaa lapsiystävälliseksi, jossa lapsiperheiden on hyvä asua. (H2)

No siihen, että liittyy että saatais tänne muuttamaan niitä uusia perheitä oli se että tällä myös autettais luomaan sellasta myönteistä kuntakuvaa. Et ois houkutteleva kunta tulla. (H3)

Tässä tapauksessa pyrkimyksenä on luoda kunta, joka täyttää lapsiystävällisyyden kriteerit. Tämän seurauksena kunta nähtäisiin houkuttelevana ja mieluisana paikkana. Kunnan myönteinen maine voi synnyttää luottamusta ja vetovoimaa (Halonen 2017, 289). H1 toi esille profiloitumisen näkökulman. Raunio (2001, 155) täsmentää profiloitumisen tapahtuvan rajattujen kohderyhmien avulla. Kunnan toimiessa lapsiystävällisyyteen kuuluvien kriteerien tavoin kohderyhmänä voidaan nähdä olevan lapsiperheet. Nykyään maailma on kuin yksi iso markkina-alue (Anholt 2007, 1), minkä takia kunnan vetovoimaisuuden kehittamisestä on voinut tulla yksi keskeisimmistä kunnan tehtävistä.

Tänä päivänä kunnan keskeisiin tehtäviin lukeutuu vetovoiman ja elinvoiman säilyttäminen ja parhailaan niiden lisääminen. Kuitenkaan markkinointi ilman totuudellista sisältöä ei välttämättä kanna kauaksi, vaan kunnan toiminnan on oltava pitkäjänteistä ja tavoitteellista. (Valanta 2017, 405.) Tuloksia esitellessä tarkasteltiin muun muassa sitä, kuinka malli on osana kunnan kokonaisvaltaista kehittämistä sekä millaisia toimenpiteitä on tehty Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen saamiseksi. Halonen (2017, 289) korostaa, että kunnan maine syntyy tekemisten ja tekojen pohjalta. Kunnan toimiessa oman visionsa suunnan mukaisesti vetovoiman voidaan nähdä muuttuvan lopulta kunnan maineeksi.

6 POHDINTA

Pohdintaosio koostuu kolmesta alaluvusta. Ensimmäisessä alaluvussa kootaan tutkimuksen keskeiset tulokset, joista tehdään johtopäätökset. Seuraavaksi on tutkimuksen kulun arviointia. Siinä pohditaan myös sitä, mitä tutkimuksessa olisi voinut toteuttaa toisin sekä mikä tutkimuksessa oli onnistunutta. Viimeisenä esitellään jatkotutkimusehdotuksia.

6.1 Johtopäätökset

Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miksi pienet kunnat ovat osallistuneet mukaan Lapsiystävällinen kunta -malliin. Teoreettinen viitekehys muodostui kahden isomman kokonaisuuden tarkastelusta: ensin käsiteltiin vertailevan kasvatustieteen näkökulmasta kansainvälisen mallin tai käytännön siirtymistä kontekstista toiseen, ja toisena tarkastelun kohteena oli paikallinen konteksti eli pienten kuntien tilanne. UNICEFin Lapsiystävällinen kunta

-malli on kansainvälinen malli, jota toteutetaan eri puolilla maailmaa. Steiner-Khamsi (2012, 12) toteaa, että paikallisen kontekstin ymmärtäminen ja kuvailu on tärkeää, jotta voidaan hahmottaa globaalin mallin siirtymistä paikalliselle tasolle. Tämän takia teoriassa perehdyttiin Suomen pienten kuntien tämänhetkiseen tilanteeseen.

Ennen tuloksien varsinaista tarkastelua perehdyttiin kyseiseen malliin ja sen sisältöineen tarkemmin. Sen jälkeen pureuduttiin syvemmin tämän tutkimuksen tuloksiin, jotka vastaavat hyvin tämän tutkimuksen tutkimuskysymykseen. Karkeasti voitaisiin todeta, että malliin osallistumiselle on neljä syytä. Ensimmäinen syy on, että se koetaan valmiina mallina, jota voidaan soveltaa omaan kontekstiin. Kunnat ovat voineet havaita tarvetta valmiille mallille, joka antaa selkeän kaavan tiettyjen asioiden toteuttamiseksi. Toiseksi kunnan tasolla halutaan edistää lasten oikeuksia ja niiden toteutumista.

Kolmantena syynä on, että malli voidaan integroida osaksi kokonaisvaltaista kehittämistä. Ja viimeisenä syynä on lapsiystävällisyydestä viestiminen, jonka voidaan nähdä olevan yhteydessä vetovoimaan ja lisäarvon tuomisena kunnalle. Tämä osoittaa sen, ettei ole ainoastaan yhtä syytä osallistua malliin, vaan osallistumiseen on vaikuttanut moni tekijä. Turja ja Poikonen (2018, 36) nostavat esille, että lapsen kuulemisen ja osallisuuden merkitys on korostunut eri yhteiskunnan palveluissa viimeisten vuosikymmenten aikana. Voidaan päätellä, että ensisijaisesti mallilla haetaan ratkaisua lasten oikeuksien edistämiseen arjen tasolla, mikä sisältää jo itsessään laajoja tavoitteita. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että malli ei ole irrallinen osa, vaan se liitetään osaksi kunnan kokonaisvaltaista toimintaa. Mallin toteuttaminen ei ole ainoastaan vain opetus- ja sivistystoimen alle kuuluva tehtävä, vaan se koskettaa kaikkia kunnan toimialoja ja tuo niitä myös yhteen. Näin ollen lasten oikeudet kuuluvat kaikille kunnassa, jolloin malli ei ole irtonainen ja yksittäinen toimenpide. Tulokset tarjoavat tärkeän osoituksen siitä, että lasten oikeudet ja niiden merkitys ovat korostuneet kunnan toiminnassa. Teoriassa olevat luvut 3.3 ja 3.4 käsittelevät lapsiin ja nuoriin liittyviä aiheita, ja eritoten ne luvut ovat yhdistettävissä tuloslukuun 5.2.

Mallilla tulee olemaan paljon vaikutuksia kunnan omaan toimintaan hallinnollisella tasolla, mutta varmasti myönteisin vaikutus näkyy arjen tasolla lasten oikeuksien toteutumisessa ja niiden edistämisessä. Lapsiystävällinen kunta

-tunnustuksen saaminen voi vaikuttaa tulevaisuudessa kunnan maineeseen ja vetovoimaan pitkällä aikavälillä. Vaikka tuloksista on havaittavissa vetovoiman ja mahdollisen Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen tuoman lisäarvon osuus, olisi virheellistä olettaa sen olevan tärkein syy osallistua malliin. Kunnan lähtiessä mukaan malliin vetovoimaa ja kunnan mainetta ei suinkaan priorisoida lasten oikeuksien edelle. On kuitenkin otettava huomioon, että tunnustus voi tulla vaikuttamaan kunnan vetovoimaisuuteen.

Jo tutkimuksen alussa on todettu, että todennäköisesti tulevaisuudessa yhä useampi kunta aikoo lähteä tähän malliin mukaan. Paikallisen kontekstin määrittelyssä luvuissa 3.1 ja 3.2 käsiteltiin kuntien kohtaamia haasteita, joista yksi liittyi kuntien tehtävien hoitamiseen. Tällä hetkellä kuntien tehtäväkirjo on hyvin laaja mutta resurssit vähäiset. Tämä voi olla huomionarvoisempaa etenkin

pienillä kunnilla, koska sillä voi olla vaikutusta myös lasten oikeuksien toteutumiseen ja edistämiseen. Esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevat lapset eivät välttämättä saa tarvitsemaansa tukea, mikäli kunnan resurssit ovat niukat. Teoriassa tarkasteltiin myös maakuntauudistusta, joka tulee vaikuttamaan kuntien tehtäviin ja jopa kuntien määrään. Maakuntauudistuksen tullessa käytäntöön kunnilta poistuu tehtävistään muun muassa terveydenhuolto ja pelastustoimi, jolloin kunnan tehtäväksi jää suurimmaksi osaksi sivistys- ja opetustoimi (ks. luku 3.2). On pääteltävissä, että Lapsiystävällinen kunta -malliin sisältyy lasten hyvinvoinnin toteutuminen ja sen edistäminen. Voitaisiin päätellä, että malliin lähteneet kunnat ovat niin sanotusti muita kuntia edellä, kun ovat osallistuneet malliin mukaan.

Ennen kaikkea mallin avulla voidaan pyrkiä vaikuttamaan lasten arkeen ja jokapäiväiseen elämään. Ilman mallia haavoittuvassa asemassa olevien lasten hyvinvointi ja tarpeet saattaisivat jäädä huomioimatta kunnan tasolla. On tärkeää, että myös kunnan tasolla lasten ajatukset, toiveet ja tarpeet tulevat huomioituksi, jotta kunnassa osataan tehdä oikeanlaisia ratkaisuja ja päätöksiä. Mallilla voidaan nähdä olevan kauaskantoiset vaikutukset kaikkien kunnassa asuvien lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumiseen. Luvussa 5.1 tuli ilmi, että malli antaa selkeälinjaisen rakenteen, jota kunta voi seurata pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti. Mallin avulla kunta saa konkreettisen kehikon, jonka tavoitteena on vielä saada Lapsiystävällinen kunta -tunnustus. Tämän tiedon valossa on pääteltävissä, että malli antaa ratkaisun lasten oikeuksien edistämiseksi, sillä kunnalta on voinut puuttua niin sanotusti työkaluja niiden toteuttamiselle. Lisäksi malli voi palvella kunnan muita tavoitteita ja olla ratkaisuna muihinkin kunnan kohtaamiin haasteisiin ja kehittämiskohteisiin, vaikkeivat ne ole mallin ensisijaisia tavoitteita.

Huomattavissa on mielenkiintoinen ristiriita, sillä yhtäältä malli nähdään hyvin selkeänä työkaluna mutta toisaalta myös joustavana ja avoimena paikallisille tarpeille. Luvussa 2 tarkasteltiin sitä, että paikalliset toimijat voivat turvautua kansainvälisiin malleihin ja ideoihin, sillä paikallisella tasolla tarvitaan joitakin ratkaisuja. Malli antaa kunnalle paljon työkaluja kunnan toimintaan. Hyvin mielenkiintoista on, että malli on sopeutuvainen ja mukautuvainen eri maiden konteksteissa. Teoreettisessa viitekehyksessä oli painotusta eritoten siinä, että paikallisen kontekstin kuvailu ja tarkastelu on hyvin merkittävässä

asemassa. Mallin vaiheita tarkasteltiin luvussa 5.1, ja siinä tuli esille alkukartoituksen rooli. Tuloksia käsittelevässä luvussa tuli selkeästi esille, että alkukartoitus on kunnalle tärkeää. Malliin kuuluva alkukartoitus auttaa kunnan päättäjiä hahmottamaan oman kuntansa tilanteen, jolloin se kehystää ja johdattelee heidän ymmärrystään omasta kontekstistaan. Tässä on havaittavissa siis kaksoiskontekstualisointia. Malli kertoo, mitä kontekstista pitäisi tarkastella ja mitä tietoa pitäisi saada selville. Samanaikaisesti kunnan konteksti vaikuttaa mallin toteuttamiseen ja siihen, miten sitä sovelletaan.

6.2 Tutkimusprosessin arviointi

Tutkimusprosessi alkoi ensiksi aiheen valinnalla, johon vaikutti aiheen ajankohtaisuus. Lisäksi Suomen kontekstissa tutkimusta tästä aihepiiristä ei ole vielä tehty. Tämän takia aihevalinta osoittautui hyväksi. Aihetta lähestyttiin aluksi ainoastaan paikallisen kontekstin tarkastelulla. Lopulta teoreettiseen viitekehykseen lisättiin vertailevan kasvatustieteen näkökulma, joka syvensi entisestään tutkittavaa ilmiötä. Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu, joka oli hyvä tapa kerätä tietoa aiheesta. Haastateltaviksi päättyi yksi UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin asiantuntija sekä kolme kunnan virkamiestä. Asiantuntijan haastattelu oli aluksi niin sanotusti samanveroinen kuin kuntien virkamiesten haastattelut, jolloin sitä analysoitiin muiden haastatteluiden kanssa. Lopulta päädyttiin siihen ratkaisuun, ettei asiantuntijan haastattelua analysoitu kuntien virkamiesten haastatteluiden kanssa. Tähän päädyttiin muun muassa siksi, että asiantuntijalle oli erilaiset tutkimuskysymykset kuin virkamiehille. Asiantuntijan haastattelu täydentää hyvin mallin kuvailua ja käsittelyä sekä auttaa hahmottamaan tutkittavaa ilmiötä entisestään. Kuitenkin asiantuntijan haastattelu olisi sopinut todella hyvin täydentämään kuntien virkamiesten haastatteluita. Toisaalta asiantuntijan ja kunnan virkamiesten haastattelujen rinnastaminen ei tuntunut luontevalta, eikä niitä voi kohdella tasaväkisesti. On kuitenkin huomioitava, että asiantuntijalla ja virkamiehillä on erilainen asema ja lähtökohta mallin kohtaamiseen.

Tutkimusaineisto haastateltavien osalta oli riittävä, mutta otanta olisi voinut silti olla suurempi. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin monipuolisia ja kattavia. Tutkimukseen osallistuvien kuntien valintaan vaikutti ainoastaan kunnan

asukasluku. Valintaan olisi voinut vaikuttaa enemmän muun muassa teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelun alla oleva kuntien taloustilanne. Kuitenkin tutkimuksessa tavoitteena oli saada haastateltavia, ja pelkona olikin hieman haastateltavien saatavuus. Osana aineistoa oli myös kolmen kunnan kuntastrategiat, jotka olivat samoista kunnista kuin tutkimukseen osallistuneet haastattelijatkin. Yllättävää oli, että kuntastrategiat eivät olleet vahvana osana aineistoa, vaan niitä käytettiin vain yhdessä tulososiossa. Kuntastrategiat tukivat aineistoa, vaikka niiden sisältö olikin suppeampi. Niiden tilalla olisi voinut olla vaihtoehtoisesti muita julkisia dokumentteja ja asiakirjoja. Siitä huolimatta kuntastrategiat tukivat haastatteluiden tuloksia ja syvensivät analyysia, vaikka niiden osuus oli huomattavasti pienempi kuin haastatteluiden. Tuloksia analysoidessa tutkimuksen teoriaosuus oli yhteydessä tuloksien kanssa.

Merkittävimpänä käännekohtana tutkimuksen kulussa voidaan pitää sitä, että haastattelut pystyttiin toteuttamaan UNICEFin avustuksella. UNICEFin asiantuntijaan otettiin yhteyttä sähköpostitse, ja hänelle kerrottiin tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Hirsjärvi ja Hurme (2011, 83) korostavat, että ongelmaksi voi muodostua haastateltaviin saatavan yhteyden tekeminen. Oletettavaa oli, että kunnan virkamiehillä on kiireinen arki, ja haastattelukutsu pro gradu -tutkielmaan opiskelijan lähettämänä ei olisi ehkä saanut kiinnitettyä kunnan virkamiehen huomiota. Kuitenkin UNICEFin lähettämänä haastattelukutsu pro gradu -tutkielmaan voi saada herätettyä enemmän mielenkiintoa.

Lapsiystävällinen kunta -malli on isossa roolissa tässä tutkimuksessa. Malliin perehdytään syvällisemmin ennen tulosten esittelyä, vaikka aluksi se oli teoreettisessa osiossa. Loppujen lopuksi tutkimuksen kokonaisuuden kannalta mallin esittely ennen tuloksia vaikuttaa selkeämmältä. Hyvin suurta ja monivaiheista mallia oli jopa haastavaa tiivistää tässä tutkimuksessa, mutta mallin kuvailusta koetettiin saada selväpiirteinen yleisvaikutelma lukijalle. UNICEFin niin suomenkielisessä kuin englanninkielisellä sivustoilla on runsaasti tietoa mallista ja sen etenemisestä. Tämän takia mallin tiivistäminen ja havainnollistaminen muutama siviin ei ollut yksinkertaista.

Tutkimuksessa oli alustavasti kaksi tutkimuskysymystä, mutta toinen tutkimuskysymys päätettiin poistaa aineiston keräämisen jälkeen. Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, että millaisia odotuksia ja tavoitteita kunnilla on Lapsiystävällinen kunta -tunnustukselle. Kuitenkin tämä

kysymys otettiin pois, sillä tämä oli hyvin samantapainen kuin tämän tutkimuksen ensimmäinen tutkimuskysymys. Lopulta tutkimuksessa päädyttiin vain yhteen tutkimuskysymykseen, joka oli melko laaja kysymys jo itsessään. Tuloksista tuli melko kattavia, eikä toiselle tutkimuskysymykselle olisi ollut välttämättä ollenkaan tarvetta.

Melko monelle käsitteelle ei löytyne määrittelyä tieteellisestä kirjallisuudesta, jolloin käsitteiden määrittelyt voivat hieman ontua. Tästä hyvänä esimerkkinä on pienen kunnan käsite. Tässä tutkimuksessa pohdittiin myös käsitettä lapsiystävällisyys, joka tuli esille tutkimuksen luvussa 5.2.1. Sekään ei ole tieteellinen käsite, mutta sen määrittely tapahtui tutkimuksen tuloksien avulla. Kuitenkin luku 3 tarjoaa hyvin kattavasti käsitteitä vertailevan kasvatustieteen piiristä ymmärtämään Lapsiystävällinen kunta -mallia, ja käsitteistä löytyi hyvin tieteellistä kirjallisuutta. Kokonaisuudessaan tutkimus toteutui onnistuneesti sekä sen tekeminen oli mielekäästä.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Lapsiystävällinen kunta -malli on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen aihe, jota Suomen kontekstissa ei ole vielä tutkittu. Täten ilmeisesti tämän aihepiirin ympärille tarvitaan lisätutkimuksia. Tämä tutkielma kohdistui eritoten pienten kuntien osallistumiseen, mutta olisi mielenkiintoista tutkia isompien kuntien osallistumista. Voi olla, että isompien kuntien konteksteissa tulokset olisivat hyvinkin erilaisia, sillä isompien kuntien lähtötilanne voi olla jokseenkin erilainen.

Mielenkiintoista olisi tutkia pelkästään itse Lapsiystävällinen kunta -mallia. Malli on hyvin kiehtova, sillä se on käytettävissä ja sovellettavissa kaikkien maiden konteksteihin. Tätä tuli pohdittua luvussa 5.1. Eritoten vertailevan kasvatustieteen näkökulma antaisi perusteellisen pohjan mallin tarkasteluun ja analysointiin. Aikaisempia tutkimuksia esiteltiin ytimekkäästi luvussa 2.1, jossa tuli ilmi tämän aiheen tutkimisen vähäisyys. Lisäksi vertailevan kasvatustieteen näkökulmaa niissä tutkimuksissa ei ollut, vaan paikallisen kontekstin kuvailu täytti teoreettisen osion. Tämän takia mallin tutkiminen vertailevan kasvatustieteen pohjalta olisi tarpeellista, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää mallia ja sen siirrettävyyttä kontekstista toiseen. Lisäksi vertaileva kasvatustiede

tarjoaa monipuolisesti käsitteitä ja kattavan teoriapohjan ymmärtämään itse mallia. Yksinomaan Lapsiystävällinen kunta -mallista voisi saada aikaan kattavan ja laaja-alaisen tutkimuksen.

Tutkimuksen aikana huomio kallistui enemmän kuntien virkamiesten näkökulmaan, sillä tutkimuksessa tutkittiin pienten kuntien osallistumisen syitä lähteä malliin mukaan. Kuten aikaisemmin on tullut ilmi, niin haastatteluiden joukossa oli yksi asiantuntijan haastattelu, joka avarsi entisestään tutkittavaa ilmiötä. Mielenkiintoista olisi tutkia mallia UNICEFin asiantuntijoiden näkökulmasta. Lisäksi malli on melko uusi Suomessa ja on hiljattain alkanut saamaan yhä enemmän jalansijaa kuntien toiminnassa. Erittäin mielenkiintoista olisi tutkia myös sitä, miten malli on vaikuttanut kuntien toimintaan ja millaisia konkreettisia toimenpiteitä on ryhdytty tekemään mallin myötä.

LÄHTEET

AINEISTO

Kuntastrategia A

Kuntastrategia B

Kuntastrategia C

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Alastalo, M. & Åkerman, M. 2010. Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä.

Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander ja Hyvärinen Matti (toim.)

Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen, T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa

Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.)

Tutkimushaastattelijan käsikirja. Tampere: Vastapaino, 214–232.

Alasuutari, P., Rautalin, M. & Syväterä, J. 2015. Organisations as Epistemic Capital:

the Case of Independent Children's Rights Institutions. *International Journal of*

Politics, Culture and Society, Volume 28 2/2015. doi: 10.1007/s10767-015-9205-

3.

Anholt, S. (2007). *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities*

and Regions. Palgrave Macmillan. Hampshire.

Arnove, R. F. 2013. Introduction: Reframing Comparative Education: The Dialectic of

the Global and the Local. Teoksessa Robert F. Arnove, Carlos Alberto Torres ja

Stephen Franz (toim.) *Comparative Education, the Dialectic of the Global and*

Local. Lanham Maryland: Rowman & Littlefield Publisher, 1–23.

Aula, M-K., Laajala, P. & Pihlaja, R. 2017. Yhteistyö ja kumppanuudet tulevaisuuden

kuntayhteisön rakentajana. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen

& Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) *Tulevaisuuden kunta*. Helsinki: Kuntatalon

paino, 517–536.

- Berndtson, T. 14.12.2017. Hyvä maine edellyttää hyvää toimintaa. *Asian tuntija* 6/2017. Haettu osoitteesta: <https://www.kuntatyonantajalehti.fi/2017/6/hyva-maine-edellyttaa-hyvaa-toimintaa>. (Luettu 16.11.2020.)
- Corsi M. 2002. The Child Friendly Cities Initiative in Italy. *Environment and Urbanization*. 2002;14(2):169–179. doi:10.1177/095624780201400214
- Cowen, R. 2006. Acting comparatively upon the educational world: Puzzles and possibilities. *Oxford Review of Education*, 32(5): 561–573.
- Cowen, R. 2009. The transfer, translation and transformation of educational processes: and their shape-shifting. *Comparative Education*, Volume 45, Issue 3, 315–327.
- Eskola, J., Lähti, J. & Jaana Vastamäki. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 27–51.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tallinna: Vastapaino.
- Hakalehto-Wainio, S. 2013. Lapsen oikeudet ja lapsen etu Lapsen oikeuksien sopimuksessa. Teoksessa Suvianna Hakalehto-Wainio & Liisa Nieminen (toim.) *Lapsioikeus murroksessa*. Helsinki: Lakimiesliitto, 17–52.
- Halonen, T. 2016. *Maineella menestykseen – mainetyö kaupunkiseudun kehittämisen välineenä: tapaustutkimus maineen ja aluekehityksen yhteydestä kolmella kaupunkiseudulla*. Lapin yliopistokustannus. Lapin yliopisto. Väitöskirja.
- Halonen, T. 2017. *Tulevaisuuden kunta ja maine*. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) *Tulevaisuuden kunta*. Helsinki: Kuntatalon paino, 288–297.
- Harjula, H. & Prättälä, K. 2019. *Kuntalaki: tausta ja tulkinnat*. Helsinki: Alma Talent.
- Haveri, A. & Airaksinen, J. (2011). *Itsehallinto asukkaiden paikalliseen itsehallintoon perustuvana hallintana*. Teoksessa Haveri, A., Stenvall, J. & Majoinen, K. (toim.) *Kunnallisen itsehallinnon peruskivet*. Kunnallistieteen yhdistys. Suomen kuntaliitto. Helsinki, 51–63.
- Haveri, A. & Majoinen, K. 2017. *Miten tähän on tultu? Kunnallishallinnon muutos polkuriippuvana ja evolutionäärisenä kehityksenä*. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) *Tulevaisuuden kunta*. Helsinki: Kuntatalon paino, 42–55.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, A., Taskinen, H., Oksman, E., Kuronen, R., Karttunen, A. & Lammintakanen, J. 2019. Sote-ammattilaisten monialainen yhteistyö. Paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat etusijalle. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (2019):5–6, 592–600. Haettu osoitteesta: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138878/YP1905-6_Hujalaym.pdf?sequence=2. (Luettu 25.5.2021.)
- Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelijan käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 11–45.
- Jokinen, K. & Saaristo, K. 2006. Suomalainen yhteiskunta. Porvoo: WSOY. 252–260.
- Julkunen, R. 2006. Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Juva, S., Kangasvieri, A. & Välijärvi, J. 2009. Kuntaperustaisen koulutusjärjestelmän kehittäminen. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Jäppinen, T. 2011. Kunta ja käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta. Kunnan ja kuntalaisen vuorovaikutus palveluja koskevassa päätöksenteossa ja niiden uudistamisessa. *Acta-väitöskirjasarja Nro 230*. Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Kuntatalon paino.
- Jäppinen, T. 2017. Asiakaskeskeisyys ja käyttäjälähtöisyys muuttavat kuntaorganisaation hallintoa ja tehtäviä. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) *Tulevaisuuden kunta*. Helsinki: Kuntatalon paino, 325–335.
- Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE. 2017. Kohti autonomista ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan toimintasuunnitelma 2017–2021. Oikeusministeriö: Oikeusministeriön julkaisu 49/2017.
- Kauko, J., Takala, T. & Rinne, R. 2018. Comparing Politics of Quality in Education. Teoksessa Jaakko Kauko, Risto Rinne ja Tuomas Takala *Politics of Quality in Education*. London: Routledge, 1–17.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 73–87.
- Kytö, H. & Kral-Leszczynska, M. 2013. Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät - Tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

- Lastensuojelun keskusliitto. 2021. Lapsibudjetointi. Haettu osoitteesta:
<https://www.lskl.fi/vaikuttamistyo/lapsibudjetointi/>. (Luettu 15.9.2021.)
- Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta: www.thl.fi/sokra.
- Mitter, W. 2009. Comparative Education in Europe. Teoksessa Robert Cowen & Andreas M. Kazamias (toim.) Second International Handbook of Comparative Education. New York: Springer, 87–100.
- Mononen, K. 2017. Kuntien ja maakuntien yhteistyö ja tehtävät. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) Tulevaisuuden kunta. Helsinki: Kuntatalon paino, 411–421.
- Morris, J. M. 2015. The origins of UNICEF, 1946-1953. Lanham: Lexington books.
- Mykkänen, J. 2001. Eliittihaastattelu. *Politiikka* 42:2, 108–127.
- Mänttari-Van Der Kuip, M., Tammelin, M. & Anttila, T. 2018. Organisaatioiden isomorfismi. *Julkiset organisaatiot ja yhdenmukaisuuden paine. Yhteiskuntapolitiikka* 83 (2018):3, 233–244.
- Paananen, H., Haveri, A. & Airaksinen, J. (2014). Kunta elinvoiman johtajana. Suomen kuntaliitto. Acta-sarja 255. Helsinki.
- Perälä, M.-L., Halme, N. & Nykänen, S. 2012. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.
- Pihlaja, R. 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelijan käsikirja. Tampere: Vastapaino, 413–426.
- Raunio, M. (2001). "Kaupunkiseutu myytävänä -imagot ja profiloituminen kaupunkiseudun markkinointiprosessissa". Teoksessa Markku Sotarauta & Nina Mustikkamäki (toim.) Alueiden kilpailukyvyyn kahdeksan elementtiä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, s. 151–170.
- Rimpelä, M. & Rimpelä, M. (toim.) (2015). Säästöjä lapsiperheiden palveluremontilla. Tutkimusjulkaisuja 93. Sastamala: Kunnallisan kehittämissäätiö.
- Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtonen, E. 2015. Johdatus kasvatustieteisiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelijan käsikirja. Tampere: Vastapaino, 427-444.

- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelijan käsikirja. Tampere: Vastapaino, 46-86.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2020. 3.2 Tutkijan asema. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu osoitteesta: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>. (Luettu: 18.3.2021.)
- Santos, I. & Kauko, J. 2020. Externalisations in the Portuguese parliament: analysing power struggles and (de-)legitimation with Multiple Streams Approach. *Journal of Education Policy*,
- Simola, H. & Rinne, R. 2010. Kontingenssi ja koulutuspolitiikka: vertailevan tutkimuksen teoreettisia edellytyksiä etsimässä. *Kasvatus* (41) 4/2010, 316–330.
- Sinervo, L-M & Meklin, P. 2017. Riittävätkö tulevaisuuden kunnan rahat. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) *Tulevaisuuden kunta*. Helsinki: Kuntatalon paino, 69–84.
- Steiner-Khamsi, G. 2004. Globalization, Internationality and Cross-National Policy Attraction. Teoksessa Gita Steiner-Khamsi (toim.) *The Global Politics of Educational Borrowing and Lending*. New York: Teachers College Press, 7–11.
- Steiner-Khamsi, G. 2004. Globalization in Education: Real or Imaniged? Teoksessa Gita Steiner-Khamsi (toim.) *The Global Politics of Educational Borrowing and Lending*. New York: Teachers College Press, 1–6.
- Steiner-Khamsi, G. (2012.) Understanding Policy Borrowing and Lending. *Building Comparative Policy Studies*. Teoksessa Gita Steiner-Khamsi & Florian Waldow (toim.) *Policy Borrowing and Lending in Education*, 3–17. *World Yearbook of Education* 2012.
- Steiner-Khamsi, G. 2013. Cross-National Policy Borrowing: Understanding Reception and Translation. *Asia Pacific Journal of Education*, Volume 34, 2014 – Issue 2, 153–167. doi: 10.1080/02188791.2013.875649
- Steiner-Khamsi, G. 2014. Comparison and context: The interdisciplinary approach to the comparative study of education. *Current Issues in Comparative Education*, 16(2).
- Stenvall, E. 2018. Yhteiskunnallinen osallisuus ja toimijuus. Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja poliittisuus arjen käytäntöinä. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. 2021a. Seurakunta. Haettu osoitteesta: <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Seurakunta>. (Luettu 11.4.2021.)
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. 2021b. Seurakunta ja kunta. Haettu osoitteesta: <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Seurakunta+ja+kunta>. (Luettu 11.4.2021.)

- Tenkanen, T. 12.2.2019. Minkäläinen on lapsiystävällinen kunta? Kansan uutiset.
Haettu osoitteesta: <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/4034908-minkalainen-on-lapsiystavallinen-kunta>. (Luettu 18.11.2020.)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Lapsivaikutusten arviointi. Haettu osoitteesta:
https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/miten_arvioida/lapsivaikutusten_arviointi. (Luettu: 6.4.2021.)
- Tilastokeskus. 2020. Tilastollinen kuntaryhmitys – määritelmä. Haettu osoitteesta
https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html. (Luettu 14.11.2020.)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turja, L. & Poikonen, P-L. 2018. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tallinna: Vastapaino Oy, 36–55.
- Turner, D. A. 2018. Chapter 10: What Is Comparative Education? International Perspectives on Education and Society, Volume 37, 99–11. Doi: 10.1108/s1479-367920190000037011.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimukset eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Haettu osoitteesta:
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2019.pdf. (Luettu 24.1.2021.)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Haettu osoitteesta:
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. (Luettu 24.1.2021.)
- UNICEF. 2021a. Lapsiystävällinen kunta -mallin työvaiheet. Haettu osoitteesta:
<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsiystavallinen-kunta-mallin-tyovaiheet> (Luettu 4.5.2021.)
- UNICEF. 2021b. Lapsiystävällinen kunta -mallia toteuttavat kunnat. Haettu osoitteesta:
<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsiystavallinen-kunta-mallia-toteuttavat-kunnat>. (Luettu 4.5.2021.)
- UNICEF. 2021c. Aluksi: Kaiken takana on lapsen oikeuksien sopimus. Haettu osoitteesta: <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/teemapaketit/aluksi-kaiken-takana-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>. (Luettu 4.5.2021.)

- UNICEF. 2021d. Kuulun joukkoon, olen tärkeä ja vaikutan – Osallisuus. Haettu osoitteesta: <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-meidan-kunnassa-jokainen-lapsi-on-tarkea>. (Luettu 4.5.2021.)
- UNICEF. 2021e. Samalle viivalle, mutta miten? – Yhdenvertaisuus. Haettu osoitteesta: <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/teemapaketit/aluksi-elama-ilman-syrjintaa-on-lapsen-oikeus/miten-tunnistaa-eriarvoisimmassa-asemassa-olevat-lapset-suomessa>. (Luettu 4.5.2021.)
- UNICEF. 2021f. Steps. Haettu osoitteesta: <https://childfriendlycities.org/steps/>. (Luettu 3.5.2021.)
- UNICEF. 2021g. What is the Child Friendly Cities Initiative? Haettu osoitteesta: <https://childfriendlycities.org/what-is-the-child-friendly-cities-initiative/>. (Luettu 3.5.2021.)
- UNICEF. 2021h. UNICEF. Child Friendly Cities and Communities Initiative – Toolkit for National Committees. Haettu osoitteesta: https://childfriendlycities.org/wp-content/uploads/2018/03/CFCI_TOOLKIT_24.02.17.pdf. (Luettu 4.5.2021.)
- Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. Helsinki: Wsoy
- Valanta, J. 2017. Elinvoimaisen kaupungin strategiasta. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) Tulevaisuuden kunta. Helsinki: Kuntatalon paino, 325–335.
- Valtioneuvoston kanslia. Väestön ikääntymiseen varautuminen – alueellinen näkökulma. Valtioneuvoston kanslian raportteja 4/2009. Helsinki 2009.
- Valtiovarainministeriö. 2020a. Kuntien tehtävä ja toiminta. Haettu osoitteesta <https://vm.fi/kuntien-tehtavat-ja-toiminta> (Luettu 17.11.2020.)
- Valtiovarainministeriö. 2020b. Kunnat käännekohdassa? Kuntien tilannekuva 2020. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisuja - 2020:13.
- Valtionvarainministeriö. 2020c. Valtionhallinto. Haettu osoitteesta: <https://vm.fi/valtionihallinto> (Luettu 18.11.2020.)
- Van Audenhove, L. 2007. Experts Interviews and Interview Techniques for Policy Analysis. Vrije Universiteit Brussel. Haettu osoitteesta: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiGrmSpJnuAhVDyaQKHQaoDy0QFjABegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ies.be%2Ffiles%2F060313%2520Interviews_VanAudenhove.pdf&usg=AOvVaw3pqrL7kwo8zMRLe6RoBrfA. (Luettu 13.1.2021.)
- Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Tekesin katsaus 281/2011. Haettu osoitteesta:

<https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/matkaopas.pdf>. (Luettu 17.10.2021.)

Väljärvi, J. 2017. Koulutus kunnan palvelujen ytimessä: tulevaisuuden opetus ja oppiminen. Teoksessa Inga Nyholm, Arto Haveri, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.) Tulevaisuuden kunta. Helsinki: Kuntatalon paino, 351–363. Haettu osoitteesta: <https://pdffox.com/queue/tulevaisuuden-kunta-pdf-free.html>. (Luettu 21.10.2021.)

Waldow, F. 2018. Commentary to Part III: Why Is "Being International" So Attractive? "Being International" as a Source of Legitimacy and Distinction. Teoksessa Claire Maxwell, Ulrike Deppe, Heinz-Hermann Krüger ja Werner Helsper (toim.) Elite Education and Internationalisation. New York: Springer, 247–253.

Welch, A. 2013. Technocracy, Uncertainty, and Ethics: Comparative Education in an Era of Postmodernity and Globalization. Teoksessa Robert F. Arnove, Carlos Alberto Torres ja Stephen Franz (toim.) Comparative Education, the Dialectic of the Global and Local. Lanham Maryland: Rowman & Littlefield Publisher, 27–54.

Woolcock, G. (2010.) Urban research and child-friendly cities: a new Australian outline. *Children's Geographies*, 8(2), 177–192. Haettu osoitteesta: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14733281003691426?scroll=top&needAccess=true>. (Luettu 3.10.2021.)

Yasmin, A. P. & Giriwati, N. S. S. (2019.) Children-Friendly Assessment of Urban Green Open Space: The Case of Trunojoyo Park in Malang City, Indonesia. *Advances in Engineering Research*, volume 195. Atlantis Press. DOI: 10.2991/aer.k.200729.026.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset kunnan virkamiehille.

1. Mistä saitte tiedon UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallista?
2. Miten ymmärrätte Lapsiystävällinen kunta -mallin ja mitä se on? Mitä sillä haetaan ja mitä sillä tarkoitetaan?
3. Kenen aloitteesta on lähtenyt, että kunta osallistuu UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin?
4. Millaiset tekijät vaikuttivat siihen, että kunta lähti mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin?
5. Minkälaisia vaikutuksia UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksella odotetaan olevan kunnan toimintaan ja palveluihin?
6. Mihin Lapsiystävällinen kunta -mallilla haetaan ensisijaisesti ratkaisua?
7. Minkälaista keskustelua UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli on herättänyt kunnan päätöksenteossa?
8. Onko päätösvaiheessa herännyt jonkinlaisia huolia tai jonkinlaista vastusta?

Liite 2. Haastattelukysymykset UNICEFin asiantuntijalle.

1. Minkälaiset kunnat hakevat Lapsiystävällinen kunta -tunnustusta? Millaisia eroja ja samankaltaisuuksia kunnilla on?
2. Millaiset tekijät on vaikuttanut siihen, että (pienet) kunnat ovat lähtenyt mukaan Lapsiystävällinen kunta -malliin? Onko jokin tekijä noussut muiden tekijöiden yläpuolelle? Onko erityisiä syitä tullut pienten kuntien osalta esille?
3. Minkälaisia vaikutuksia Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksella odotetaan olevan kunnan toimintaan ja palveluihin? (Esimerkki!)
4. Miten tämä malli vaikuttaa kunnassa asuviin lapsiin ja nuoriin? (Esimerkki!)
5. Mitä tarkoittaa viestinnällinen lisäarvo? Mitä viestinnällinen lisäarvo merkitsee kunnalle? Millaisia vaikutuksia viestinnällisellä lisäarvolla on kunnan tulevaisuuteen? Kuinka tämä malli vahvistaisi kunnan elinvoimaa? (UNICEFin asiantuntija lähetti minulle sähköpostiin yhden Kantarin tutkimuksen, jossa tutkittiin kunnan hakemista Lapsiystävällinen kunta -malliin. Kantarin tutkimuksessa tuli ilmi, että isoin syy kunnan hakemiseen on viestinnällinen lisäarvo.)
6. Kantarin tutkimus)
7. Liittyen Kantarin tutkimukseen: Minkä takia luulette, että Kantarin tutkimuksessa viestinnällinen lisäarvo on ensimmäisenä ohittaen sen mallin alkuperäisen idean (lasten ja nuorten oikeuden ja hyvinvointi)?
8. Mitä tarkoittaa valmis malli? Miten se vaikuttaa kuntaan? (Kantarin tutkimuksessa. Omissa haastatteluissakin tuli ns. valmiista mallista ajatuksia.)
9. Miten prosessi etenee konkreettisesti, kun kunta päättää hakea tunnustusta? Millaisia vaiheita prosessiin kuuluu? Onko kunnalla ja UNICEFilla tietyt henkilöt päättämässä tietyistä asioista? Millaisia päätöksiä he tekevät? Mitä dokumentteja laaditaan prosessin aikana?
10. (Kohtaako tämän mallin toiminta ja tavoitteen kuntien resurssien kanssa?)

